תלמוד בבלי

'גמרא ופירושה'

מסכת עירובין

חלק ו'

דפים ל"ז - מ"ג

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת עירובין

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק ו
דף לז-מג

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

ניקוד:
דיקטה

שערים ועימוד:
דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד מיום שלישי כו אלול תש"פ
עד יום שני ג תשרי תשפ"א

דף היומי מסכת עירובין דף לז עד דף מג

הנושאים המרכזיים:

דף לז

- ברירה (דעת רבי יהודה. רבי יוסי. רבי שמעון)
- שני לוגין שאני עתיד להפריש (שיריים ניכרים. שמא יבקע)

דף לח

- שבת ויו"ט הסמוכים (קדושה אחת או ב' קדושות, מספק או מודאי)
- מכין מיו"ט לשבת (בביצה שנולדה. בהנחת עירוב ביו"ט - תחילת היום קונה. כשמערב ברגליו אם צריך לומר שביתתי במקומי. הליכה לסוף שדהו)

דף לט

- אין מערבין בתחילה בפת
- ראש השנה (ב' קדושות או קדושה אחת, לעירוב. להפרשה בתנאי, לביצה שנולדה)
- ב' ימים טובים של גלויות (קדושה אחת או ב' קדושות)

דף מ

- בכדי שיעשו ביום טוב של גלויות
- תפילת ראש השנה (הזכרת ראש חודש. תנאי בנוסח התפילה)
- [מחלוקת תנאים אם 'כולל' את ראש חודש בברכת היום]
- שבת בחוה"מ או בר"ח (אם מזכירים את היו"ט או את הר"ח בברכת ביום)
- שהחיינו [על פרי חדש. בר"ה וביוה"כ. שלא על הכוס (קבלת קדושת היום, צריך שיטעום. נתינה לקטן)]

דף מא

- השלמת תענית בערב שבת
- יצא מתחומו (הוציאוהו נכרים. החזירוהו. החזירוהו למקום מוקף מחיצות)
- תחומין בספינה
- ג' דברים (מעבירים על דעתו ועל דעת קונו. אין רואין גהינם. מתים כשמספרים)
- יצא לדעת והחזירוהו נכרים
- הוציאוהו נכרים והוצרך לנקביו

דף מב

- פירות שיצאו חוץ לתחום (יצאו בשוגג ולא חזרו. חזרו במזיד)
- מהלך ואינו יודע תחום שבת
- מקום מוקף מחיצות, וחלקו מחוץ לתחום אם מותר לטלטל בכולו ע"י זריקה
- תחומין בספינה (במהלכת או בעומדת. מחיצת הספינה אם מועילה).

דף מג

- תחומין למעלה מעשרה
- ביאת משיח (קודם בא אליהו. אליהו אינו בא בער"ש)
- עומק הגיא. גובה הדקל. שלא תשרה חיה בצל קבר

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

בכל מערבין פרק שלישי עירובין

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש. תרומה מן הממלח: **הרי הן.** במוכן: **ומיחל.** מעכר שני שהוא יכול לתקן מיד בלא הפרסה לאחר שקרא עליו שם יתלנו בכל מקום שהוא על המעות ושותה מיד ולאחר זמן יפריש התרומה והמעכר ומלמדין הודיע הדבר שזהו תרומה: **אוסרין.** קס"ד שמא דטעמייהו משום דקסבר אין בריה: **[וזוז.** זוגין]: **בעירוב.** בשותפות: **לאיזה.** מן הקינין שילכה ב' הפרידות יקריב עולות לשתי הנשים ואת קן הא' יקריב שתיהן חטאות לשתי הנשים וכ"ש אם בא לאכול כל קן וקן פרידה לעולה ופרידה לחטאת דשפיר דמי. אלמא מדקא אמר שמותר ליקח קיניהן בעירוב משלי דיש בריה למלמדין הודיע הדבר שזו אלה הפרידה שהקריב לשמה של זו אלה היא דשם בעלים בעינן דאי אין בריה איכא למימר חטאת ועולה שהקריב לה לא אלה היו אלא אם אכרתה וקרבן הקרב בשנוי בעלים קי"ל בפסחים (דף ס:) ובזבחים (דף ב.) דאינו עולה לבעלים וכ"ש בחטאת אלא דאינו אלה לא אלא לשם בעלים לגמרי מיספלגא וקביעות שם בעלים אינו תלוי בכהן: **כשפסח.** הנשים ביניהן שכל מי שיקריב הכהן לשמה יהא אלה: **אי הכי מאי למימרא.** כיון דבדעת כהן תלוי: **קמ"ל דדבר חבדה.** שאע"פ שהיה לה כל קן וקן בפני עצמו אלא שלקחום ביחד ומל"ל על כרחו מכל קן צריך לעשות חטאת ועולה ולא יוכל לעשות מן הקן הא' שתי עולות לשתי הנשים ומקן השני ב' חטאות דלאו דלמא דלעתא דהכי דהיכיתו קא משמע לן כיון דלא אקבעיתו בהדיא בשעת לקיחה לאחר פרידה לא עולה ופרידה זו עולה לפיכך קבעום לאחר לקיחה יכול הכהן לעשות כמה שירצה: **אין בקיינן.** של כל מחוסרי כפרה מתפרשות אינו עולה ואינו חטאת אלא

שני לוגין שאני עתיד להפריש. ואע"ג דע"ה לא נחשדו על תרומה גדולה כדאמרינן בסוטה (דף מא.). כותים אפילו תרומה גדולה אין מפריסין ואע"ג דבפרק אלשם שאכלו (בכורות דף מז:) אמרינן דלמתאי עשורי מעשרי כראוי בדמאי לדבעיא מזהר זהירי ה"מ לאכול לעצמן אבל למכור לאחרים לא מעשרי אלא דרשי לפני עור לא תתן מכשול אלא בפשטיה ואע"ג דאינן אסורין על הגזל הכא לא חשיב ליה גזל דהוי ממון שאין לו מוחבין ועוד דכל זמן שלא הוסרם אינו דומה שיהא גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן אז ללוי ותדע דע"ה לא נחשדו על הגזל ותשדלי על המעשרות ועוד דסמכי אהא דדרשינן בנבא מליעא (דף פח:) עשר תעשר ואכלת ולא מוכר:

עשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני. לאו דוקא עשרה ותשעה דאחר שהקיר שני לוגין לתרומה גדולה פשו להו מאה נכי ב': **מיחל.** פ"ה מחלל על מעות ושותה מיד בלא הפרסה ואינו יכול לאכול דדוקא בסיפא דהך מתני' גבי דמלי קתני ומחלל על מעות משום דקבע לו מקום דהוי כמו הפרסה דקתני התם מעכר שני בצפונו או בדרומו וכע"ש בין השמשות אילימי דקתני בין השמשות דקדם עליו היום ולכך בדמלי יכול לקבוע עליו מקום דספק חשיכה מעשרין את הדמלי אבל בכותים דודאי לא מעשרי הוי ודאי ולהכי לא קתני גבי כותים מעכר שני בצפונו או בדרומו דבקתני על דמלי ולא קתני ממי הכא ומחלל על מעות דבקתני גבי דמלי אלא ומיחל פירוש [1] מתחיל או בא כמו שפי' רבינו תם דמיחל כמו מיהל בס"ה פירוש מוזג כמו סבלן מהול בחמר (שבועה ו) ואחר השבת מפרש מעכר ראשון ושני דבקתני בתוספתא עשרה הבאין אחריהן תעשה הבאין אחריהן דכיון שאין יכול לקבוע לו מקום אם היה שותה בלא הפרשה היה שותה בעלים למפרע: **דברי** ר"מ. משמע דאית ליה לר"מ בריה [8] ולר' יהודה נמי קאמר רבה במסקנא דאית ליה בריה והכא אסר משום דחיים לבקיעת נוד ואילו בפ' יש בכור (בכורות דף מא.) גבי נתנו עד שלא חלבו מוקי רבא ר"מ ור' יהודה כרב אסי דאמר אחתין מחלב יוסרין ומתלה לקוחות [2] אלמא מספקא להו ויש לחלק בין הכא שמבכר דבריו ומתנה בפיהוה ואומר שאני עתיד לבפרים לבהיא דאחין שחלבו דאינו מבכר דבריו כלום ומבריבה (ב"מ דף פט:) דפריק דר' יוחנן דבהיא דכל המתלקט אית ליה בריה ובהיא דאחין שחלבו שמעינן דלית ליה בריה וחזר בו הש"ס מדבריו מתוך קושיא זו הוה מלי לחלק כדפרי' אלא דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט דלקחני במתניתין ומיתא ליה למימר לעולם לא תיפוק כדפי' לעיל ועוד דלא מצי לחלק הכי דהא ר' יוחנן ליתא דמבכר בריש כל הגט [3]: **רבי** יוסי ור"ש אוסרין. משמע דר' יוסי ליתא ליה בריה וכן בסמוך גבי מעכר שני שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס וקשה דשמעינן לר' יוסי דאית ליה בריה ממי שאחזו (גיטין דף עג:) דתנן ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מייתא הוי גיטא אלמא יש בריה דהכי דייקינן בריש כל הגט (שם דף פה:) לר"י ופ"ה התם אע"ג דתנאי הוא צריך בריה כיון דאין בידו ובשעת התנאי הסיק דבר הוא והתנאי מתקיים מאליו וז' לאו גט ובכי ממי בשמעתא דשיב בריה אם בא חכם לחזרה (גיטין בה:) ושמה ממנו לאלתר אלא שיהב שיחוי בכלי שיעור הכתובה והמעשרות (מעילה כב.) וכשיהיו לו כלים יפריש בם הכתובה ומעכר (יומא נו.). ר' יהודה בר' אסרין. עד שיפרש ממש דקסבר אין בריה ואלכ כום וכום כ לומר שהוא תרומה ומעכר (מעילה כב.).

מסורת הש"ס

א) [במגילה טז.] מיתא מיתא זחת ומכמיה פירש"י זחת ומכמוהות עפ. מיתא וזוי זוזי קחני גם בעבוד לא נמצא מלא זחת], ב) קיצון פ"ש מ"ד, ג) בגרסת המצנה סדר דמי קיימן, ד) כריתות מח. יומא מח. [מיל כו:], ה) בתוספתא דמלמ"ד פ"ש ה"ג, ו) [ח"ל דעבוד עבד מל ומיחל ושותה פ"ש מתחלל ושותה פי' אומר שני לוגין שתי עתיד להפריש הרי הן בתחתית הבור ומן המעכר אחריהן כו' ורב אחי פירש מוהל ומיחל ושותה כמו מבלבל מהול כמים ודע עוד דביומא ט. כתבו תוס' בשם הרב מפוהם מה שמתנו כאן ובגיטין כה: בשם רבינו תם], ז) [גיטין ד' כה.], ח) [שם: ט) [בפ"ש החמ"], י) [פ"ל והתנן].

מוסף רש"י

הרי הן תרומה. גדולה, ואחר כך עושה ממה שנשאר מאה מלוח, מפרש עשרה למעכר לאשון ותשעה הבאים מדות ומפרש מהן תשעה למעכר שני (מעילה כב.). ומיחל. מוליא מעכר בין למולון על מעות שיש לו בבית, דמה שיש לו פנוי נתקן יתקן, דהא דאמרינן בעלמא שני (ב"ק שם:) שאינו ויכול לתקנו דאמרינן בעלמא ולומר הרי הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך הבית, לא תתיר לו חכמים לשותה ולסמוך על הכתירה, אבל בתרומה ובאר מעשרות שמכיון שהרי הן אחר לאחר השמש כשיפרישם אמרינן הוכרח הדבר שזו היא התרומה וחב לא שהה אלא מולון (חולין יד.). ושותה מיד. דמאחר שקרא שם יצא לו מידי טבל וכשהוא מוליא מן לשמיהו הוא הנכרה לחולין ולכשיהיו לו כלים ויוליא הנה הנה לתרומה הוא הנכרה לתרומה ויש בריה (גיטין בה:) ושמה ממנו לאלתר אלא שהב שיחוי בכלי שיעור הכתובה והמעשרות (מעילה כב.) וכשיהיו לו כלים יפריש בם הכתובה ומעכר (יומא נו.). ר' יהודה בר' אסרין. עד שיפרש ממש דקסבר אין בריה ואלכ כום וכום כ לומר שהוא תרומה ומעכר (מעילה כב.).

מוסף תוספות

א. דלמאן דלית ליה בריה אסור, דדמוכח שמעתין. תוס' פוסק נג: ד"ה דמי. ב. דמסקפא ליה אם [יש] בריה ורוויחין ניתנו אז אין בריה ולקוחות ניתנו, הלכך מחצה יורשין ומחצה לקוחות. רש"י בכורות מח. ד"ה מתלה. ג. דאמר ר' יוחנן אף אחרון אינו פוסל משום דאין בריה, אע"פ שמבור בדבריו כשאומר איזו שארצה אגרש בו. תוס' פוסק שם סד בא"ד. ד. שהוא דרך תנאי וקרינן לה בריה וכו', דאע"ג דדרך תנאי הוא כיון דתולה אותו בדבר שאינו בידו קרנן ליה בריה. תוס' יומא ט. ד"ה דמי. ה. דמצי לחלק בין הוכא דתולה בדעת עצמו לית ליה בריה, אבל הוכא דתולה בדעת אחרים, בהקדוש ברוך הוא שחייו ומותו תלוי בידו יש בריה. שם. ו. דשמא יגבב או יגיח אותו כך לעולם. שם. ז. [דן]משמע דאי לאו הוא דחלוקה הוה אמינא דליתא לדאיו מקמי מתניתין, דפריך לרב אדרבה ליתא לדאיו מקמי מתני' ומשני לא ס"ד דשמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה בריה דתניא הלוקח יין כו'. תוס' מולין יד:' ס"ד התם. ח. מתחלת הלקיחה. מיצר"ל. ט. בשנתנערבו המעות ולא הקינין עסקינן, וכל אחת ולוקחת קן לעצמה ואומרת מעות שלי בכל מקום שהן מחוללין על קן זה. מי' הרי"ן. ". שהכהן שלוחן הוא, וכיון שהכהן מתנה בשעת לקיחה הרי הוא כאילו מתנות הן עצמן בפי' ואין כאן בריה שהרי משעת לקיחה הוא מתברר. שם. יא. [דן]אי לא אתיא לאשמועינן אלא דרב חסדא לא הוה צריך למיתני אלא אשה אחת שנתנה קן שלה לכהן לאיזה שירצה יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת. תוס' הכל"ש.

עין משפט נר מצוה

פג א מי' פ"ז מהל' מעכר הלכה ה ממב עשין קלה:
פד ב ג מי' פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה ח:

רבינו חננאל

אומר שני לוגין שאני עתיד להפרישי הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני, ומיחל ושותה דברי ר' מאיר, ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אוסרין. ואקשינן וסבר ר' יוסי אין בריה והא תנן ר' יוסי אר' שתי נשים [שלקחו את קיניהן] בעירוב אר שנתנו דמי קיניהן בעירוב לאיזה מהן שירצה מקריב עולה. פי' כיון שהקריבה לחטאת נתברר כי זו שלקחה מתחילה לחטאת וכן העולה, הנה אית ליה לר' יוסי ברירה. ופריק רבה בשהתנו ביניהן בכך, ועל כן א"ר יוסי איזה שירצה מקריב חטאת. ומאי אתא לאשמועינן דרב חסדא דאמר אין הקינין מתפרשות

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אאוסרין עולא אמר ליתא לאיו ממתני' ואלא הא דקתני ר' יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין עולא [6] זוזי זוזי קתני דברי רבי מאיר ור' יהודה ר' יוסי ור' שמעון אוסרין וסבר ר' יוסי אין ברירה [7] והתנן רבי יוסי אומר [2] שתי נשים שלקחו את קיניהן בעירוב או שנתנו [3] קיניהן לכהן איזהו שירצה כהן יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת אמר רבה התם כשהתנו אי הכי מאי למימרא קמ"ל כדרב חסדא [7] דאמר רב חסדא [3] אין הקינין מתפרשות אלא

אלא דליכא אלא הדא. וקמ"ל דלא גזרינן אטו היכא דליכא תרתי חד לתנומת: **אי בעשייה כהן.** אבל אם נקרום סתם ואחר כך קרע עליהן שם אין הכם מל עליהן ויכול הכהן לטנותן. וקרע דריס כך מסדלא כסדר יומא[ח] ונקרמה שתי מורים אז שני יומה אחד לעולה ואחד לחטאת[ט] וכמיב גבי כהן ועשה הכהן אחד את החטאת ואחד עולה[י]

אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן ואבתי סבר ר' יוסי אין בדרירה [א] **והתניא** [ב] **עם** הארץ שאמר לחבר קח לי אגודה אחת של ירק או גלוסקא אחת אינו צריך לעשר דברי רבי יוסי וחכ"א צריך לעשר איפוך תא שמע [ג] האומר מעשר שיש לי בבירתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכים רבי יוסי אומר מחולל איפוך אימא ר' יוסי אומר לא חילל ומאי חזית דאפכת תרתי מקמי חדא איפוך חדא מקמי תרתי הא ודאי איפכא תניא דקתני סיפא ומודה רבי יוסי באומר מעשר שיש לי בתוך ביתי יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הכים שחילל מדקאמר הכא שחילל מכלל דהתם לא חילל האי סלע חדשה ה"ד א דאיכא תרתי תלת דיש בדרירה היינו קמייתא אלא דליכא אלא חדא מאי תעלה איידי דתני רישא תעלה תנא סיפא נמי תעלה א"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה בדרירה דתניא אמר לחמשה הרביני מערב על איזה מכם שארצה רציתי ילך לא רציתי לא ילך רצה מבעו"י עירובו עירוב משחשיכה אין עירובו עירוב אישתיק ולא א"ל ולא מידי ולימא ליה תנא דבי איו הוא לא שמיע ליה דתניא אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתניא הריני מערב לשבתות של כל השנה רציתי אלך לא רציתי לא אלך רצה מבעוד יום עירובו עירוב משחשיכה רבי שמעון אומר עירובו עירוב וחכמים אומרים אין עירובו עירוב והא שמעינן לרבי שמעון דלית ליה בדרירה קשיא דרבי שמעון אדר"ש אלא איפוך מאי קשיא דילמא רבי לית ליה לר' שמעון בדרירה דבאורייתא אבל בדרבנן את ליה [ג] קסבר רב יוסף מאן דאית ליה בדרירה ל"ש בדאורייתא ל"ש בדרבנן אית ליה ומאן דלית ליה בדרירה ל"ש בדאורייתא ול"ש בדרבנן לית ליה [ד] **רבא אמר** [ה] **שאני התם** בדעינן [ו] **ראשית** [ז] **ששיריה ניכרין** א"ל אביי אלא מעתה חיו לפניו שני רמונים של מבל ואמר אם ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ואם לא ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ה"נ בין ירדו בין לא ירדו דאין בדבריו כלום וכ"ת הכי נמי [ח] **והתנן** תרומת הכרי הזה ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר זה בתוכו

אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן ואבתי סבר ר' יוסי אין בדרירה [א] **והתניא** [ב] **עם** הארץ שאמר לחבר קח לי אגודה אחת של ירק או גלוסקא אחת [א]אינו צריך לעשר דברי רבי יוסי וחכ"א צריך לעשר איפוך תא שמע [ג] האומר מעשר שיש לי בבירתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכים רבי יוסי אומר מחולל איפוך אימא ר' יוסי אומר לא חילל ומאי חזית דאפכת תרתי מקמי חדא איפוך חדא מקמי תרתי הא ודאי איפכא תניא דקתני סיפא ומודה רבי יוסי באומר מעשר שיש לי בתוך ביתי יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הכים שחילל מדקאמר הכא שחילל מכלל דהתם לא חילל האי סלע חדשה ה"ד א דאיכא תרתי תלת דיש בדרירה היינו קמייתא אלא דליכא אלא חדא מאי תעלה איידי דתני רישא תעלה תנא סיפא נמי תעלה תלת א"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה בדרירה דתניא אמר לחמשה הרביני מערב על איזה מכם שארצה רציתי ילך לא רציתי לא ילך רצה מבעו"י עירובו עירוב משחשיכה אין עירובו עירוב אישתיק ולא א"ל ולא מידי ולימא ליה תנא דבי איו הוא לא שמיע ליה דתניא אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתניא הריני מערב לשבתות של כל השנה רציתי אלך לא רציתי לא אלך רצה מבעוד יום עירובו עירוב משחשיכה רבי שמעון אומר עירובו עירוב וחכמים אומרים אין עירובו עירוב והא שמעינן לרבי שמעון דלית ליה בדרירה קשיא דרבי שמעון אדר"ש אלא איפוך מאי קשיא דילמא רבי לית ליה לר' שמעון בדרירה דבאורייתא אבל בדרבנן את ליה [ג] קסבר רב יוסף מאן דאית ליה בדרירה ל"ש בדאורייתא ל"ש בדרבנן אית ליה ומאן דלית ליה בדרירה ל"ש בדאורייתא ול"ש בדרבנן לית ליה [ד] **רבא אמר** [ה] **שאני התם** בדעינן [ו] **ראשית** [ז] **ששיריה ניכרין** א"ל אביי אלא מעתה חיו לפניו שני רמונים של מבל ואמר אם ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ואם לא ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ה"נ בין ירדו בין לא ירדו דאין בדבריו כלום וכ"ת הכי נמי [ח] **והתנן** תרומת הכרי הזה ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר זה בתוכו

אמרו לו לר"מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע אמר להן לכשיבקע ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבעינן ראשית ששיריה ניכרין מאי קאמרי ליה הכי קאמרי ליה לדידן בעינן ראשית ששיריה ניכרין לדידך אי

אלא דליכא אלא הדא. וקמ"ל דלא גזרינן אטו היכא דליכא תרתי חד לתנומת: **אי בעשייה כהן.** אבל אם נקרום סתם ואחר כך קרע עליהן שם אין הכם מל עליהן ויכול הכהן לטנותן. וקרע דריס כך מסדלא כסדר יומא[ח] ונקרמה שתי מורים אז שני יומה אחד לעולה ואחד לחטאת[ט] וכמיב גבי כהן ועשה הכהן אחד את החטאת ואחד עולה[י]

אלא איפוך. בלא איפוך הוה אמינא סבר ר' יוסי אין בדרירה [א] **והתניא** [ב] **עם** הארץ שאמר לחבר קח לי אגודה אחת של ירק או גלוסקא אחת [א]אינו צריך לעשר דברי רבי יוסי וחכ"א צריך לעשר איפוך תא שמע [ג] האומר מעשר שיש לי בבירתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכים רבי יוסי אומר מחולל איפוך אימא ר' יוסי אומר לא חילל ומאי חזית דאפכת תרתי מקמי חדא איפוך חדא מקמי תרתי הא ודאי איפכא תניא דקתני סיפא ומודה רבי יוסי באומר מעשר שיש לי בתוך ביתי יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הכים שחילל מדקאמר הכא שחילל מכלל דהתם לא חילל האי סלע חדשה ה"ד א דאיכא תרתי תלת דיש בדרירה היינו קמייתא אלא דליכא אלא חדא מאי תעלה איידי דתני רישא תעלה תנא סיפא נמי תעלה א"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה בדרירה. דתניא האומר הריני מערב לחמשה על איזה מהן שירצה. רצה מבעוד יום עירובו עירוב. רצה משחשיכה אין עירובו עירוב. ואין בדרירה. אישתיק. ולימא ליה איו הוא. לא שמיעא ליה הא מתנית' דהוה תני לה איו. **רב יוסף אמר תנאי הוא דתניא הריני** מערב. ליחס אחת. לכל שבתות השנה רציתי אלך, רציתי לא אלך אלא הריני כבני עירי. רצה מבעוד יום עירובו עירוב. משחשיכה ר' שמעון אומר עירובו עירוב. וחכמ' אומ' אין עירובו עירוב. והא שמעינ' ליה לר' שמעון, דאמ' בהלוקח יין מבין הכותים שני לוגין שאני עתיד להפריש הוא אינו תרומה בר' ר' שמעון אסר דלית ליה בדרירה. דתקינן אפיק ואימא ר' שמעון אומר אין עירובו עירוב. וחכמ' אר' (אין) עירובו עירוב. ואמרינן אמאי מפסח דילמא כי לית ליה לר' שמעון בדרירה בתרומה דהוא דאוריתא, אבל בעירוב דהוא מדרבנן אית ליה בדרירה. ודתינן לא, מאן דלית ליה בדרירה לא שנא בין דאוריתא בין דרבנן לית ליה בדרירה, ומאן דתני דאית ליה בין בדאוריתא בין בדרבנן אית ליה. **רבא אמר** הינו טעמא דר' שמעון בהלוקח יין מבין הכותים, דקסבר תרומה איקרי דאית ליה דלא ראשית יש לו אחרית ידוע. הילכך בעינן תרומה ששיריה ניכרין, וכיון שהנוד הריין שיש בתוכו כולו מעורב ואינו ניכר בין ראשית לשרים אע"פ [ח] שאמר תרומה. ולאו משום דלית ליה בדרירה. **אלא מעתה** הוה לפניי **שני רימונים** ואמר אם ירדו גשמים היום זה תרומה על זה, ואם לא ירדו היום יהא זה תרומה על זה, הכי נמי כיון דבעת אמירתו אינה נברית התרומה ולא שיריה הכי נמי דלא הוי תרומה. וכי תימא הכי נמי **והתנן** האומר תרומת הכרי הזה בתוכו ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר בתוכו ר"ש [אומר] קרא השם, והנה הכרי מעורב כולו כמו היין בנוד, ואמר ר' שמעון (אמרו) [קרא] השם, מי תרומתו תרומה. ופריקנן כיון שהזכיר בתוכו נעשו כשבתוכו שירים ניכרים. [ואיבעיית] אימא טעמא דר' שמעון שלא לומר דלית ליה בדרירה, אלא דקתני סיפא אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שמא יבקע הנוד, ונשפכה אותה שקרא הרומה, שנמצא כי מה ששתה טבלים הוה שותה למפרע. דאמר להו ר' מאיר לכשיבקע הנוד דשיסוף היין אחרי כן אם ישתה הם טבלים, אבל כל זמן שהנוד קיים אינם טבלים, כי התרומה בקרקעית הנוד היא שמורה. **ולמאי דסליק** אדעתין מעיקרא, דנ[ב]בדרירה פליגי מאי קאמרי ליה. הכי קאמרן דלא ליה לדידן אין בדרירה לדידך

פה א מיי' פ"ט מהלכות מעשר הלכה יא
פו ב מיי' פ"ד מהלכות מ"ש הלכה טו:
פז ג ד מיי' פ"ש מהל' עירובין הלכה ז ומגיד משנה ג' טור ש"ע א"ח סימן תיט:

רבינו חננאל

אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן, קמ"ל ר' יוסי כרב חסדא דבעשיית כהן הקינון מתפרשות, ולעולם בשהתבר כי עשיית כהן מזכה כל אחת בשלה. אבל בדרירה לית ליה. ת"ש עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק אחת, אוכל ואינו צריך לעשר, דברי ר' יוסי כו'. מ"ד אמר הארץ שאמר לחבר קנה לי כמו שתקנה לעצמך והלך וקנה שתים ונישר לו אחת מהן, ואחרי כן נתן לעם הארץ אחת הנשארת לו. א"ר יוסי אוכל ואינו צריך לעשר עליה. נתברר כיון שלקחה כי המעשר שהוציא מקודם על זו הוציאו הנה אית ליה בדרירה. ופריקנן אפיק הכי אינו אוכל עד שיעשר וחזמכים פטורין. ת"ש האומר מעשר שני שיש לי אהא מחולל כו'. ואמרי' אפיק ואימא לא חילל דברי ר' יוסי. [ב]מאני [ג]קתני סיפא מודי ר' יוסי באומר מעשר שני שיש (אלו) [לי] יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הכים שחילל. מדקתני סיפא חילל מיכלל דרישא לא חילל קאמר. ואקדימנא סיפא בדלית ליה בכים אלא אותה סלע חדשה בלבד, ואיידי דתנא רישא תעלה תנא סיפא נמי תעלה [נאף] דלא הוה תנא קרוי. אמר ליה רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפי' בעירובי דהוא מדרבנן דלית ליה בדרירה. דתניא האומר הריני מערב לחמשה על איזה מהן שירצה. רצה מבעוד יום עירובו עירוב. רצה משחשיכה אין עירובו עירוב ואין בדרירה. אישתיק. ולימא ליה איו הוא. לא שמיעא ליה הא מתנית' דהוה תני לה איו. **רב יוסף אמר תנאי הוא דתניא הריני** מערב. ליחס אחת. לכל שבתות השנה רציתי אלך, רציתי לא אלך אלא הריני כבני עירי. רצה מבעוד יום עירובו עירוב. משחשיכה ר' שמעון אומר עירובו עירוב. וחכמ' אומ' אין עירובו עירוב. והא שמעינ' ליה לר' שמעון, דאמ' בהלוקח יין מבין הכותים שני לוגין שאני עתיד להפריש הוא אינו תרומה בר' ר' שמעון אסר דלית ליה בדרירה. דתקינן אפיק ואימא ר' שמעון אומר אין עירובו עירוב. וחכמ' אר' (אין) עירובו עירוב. ואמרינן אמאי מפסח דילמא כי לית ליה לר' שמעון בדרירה בתרומה דהוא דאוריתא, אבל בעירוב דהוא מדרבנן אית ליה בדרירה. ודתינן לא, מאן דלית ליה בדרירה לא שנא בין דאוריתא בין דרבנן לית ליה בדרירה, ומאן דתני דאית ליה בין בדאוריתא בין בדרבנן אית ליה. **רבא אמר** הינו טעמא דר' שמעון בהלוקח יין מבין הכותים, דקסבר תרומה איקרי דאית ליה דלא ראשית יש לו אחרית ידוע. הילכך בעינן תרומה ששיריה ניכרין, וכיון שהנוד הריין שיש בתוכו כולו מעורב ואינו ניכר בין ראשית לשרים (אע"פ [ח] שאמר תרומה. ולאו משום דלית ליה בדרירה. **אלא מעתה** הוה לפניי **שני רימונים** ואמר אם ירדו גשמים היום זה תרומה על זה, ואם לא ירדו היום יהא זה תרומה על זה, הכי נמי כיון דבעת אמירתו אינה נברית התרומה ולא שיריה הכי נמי דלא הוי תרומה. וכי תימא הכי נמי **והתנן** האומר תרומת הכרי הזה בתוכו ומעשרותיו בתוכו ותרומת מעשר בתוכו ר"ש [אומר] קרא השם, והנה הכרי מעורב כולו כמו היין בנוד, ואמר ר' שמעון (אמרו) [קרא] השם, מי תרומתו תרומה. ופריקנן כיון שהזכיר בתוכו נעשו כשבתוכו שירים ניכרים. [ואיבעיית] אימא טעמא דר' שמעון שלא לומר דלית ליה בדרירה, אלא דקתני סיפא אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שמא יבקע הנוד, ונשפכה אותה שקרא הרומה, שנמצא כי מה ששתה טבלים הוה שותה למפרע. דאמר להו ר' מאיר לכשיבקע הנוד דשיסוף היין אחרי כן אם ישתה הם טבלים, אבל כל זמן שהנוד קיים אינם טבלים, כי התרומה בקרקעית הנוד היא שמורה. **ולמאי דסליק** אדעתין מעיקרא, דנ[ב]בדרירה פליגי מאי קאמרי ליה. הכי קאמרן דלא ליה לדידן אין בדרירה לדידך

מסורת הש"ס

ח) נראה דל"ל מתש"י שאתר דהכי הן תרומה אינו כלום.

תורה אור השלם

1. ראשית דגנך תרושך ויצהרך ורֵאשית גֵּז צֹאנֶךָ תִּתֶּן לוֹ: דברים יח ד

הגהות הב"ח

(א) נמי וחתניא אם כאלך. נ"ב דומה לזה כתב הר"ש פ"ו דתמ' דתמלי ועי"ש (ב) שם קקבר מאן דאמא לית ליה כ"ל ותיבת רבי יוסף נמחק: (ג) ר"ש ד"ה שם אתר דמי וכו' עם אתר (וקח גם לי אגודת ירק) תא"מ ות"ב ס"א קח לי אגודת ירק ויקיר: (ד) תוס' ד"ה קסבר. מגודה ותיבות בר' ות"ת דהכל מסיק ר' יוסף דלר' שמעון לית לי' בדרירה:

גליון הש"ס

גמ' שאני התם הבינון ראשית ששיריה ניכרין. עי' מהרש דף יט ע"ב בד"ה ד"ה תרומה בעוקלים:

מוסף רש"י

אלא אי בלקיחת בעלים. אם כקנקנן אמר זה לי לוקח לעולה ואת זה לחטאת, סוב אין הכהן יכול לטנותן בעשייתן ואם שינה פסול (יומא מא. וכב"ר דרתות בח.) אם נפל אחד מהם לא פרח לאויר העולם קודם עשיית כהן יצאו זוג לשני (זבח כו.). אי בעשייה כהן. אם לא פירסו הבעלים בשעת לקיחה, יכול הכהן לעשות אחד שולה עולה וחטאת, ואף על גב דהפרישום בין לקיחה לעשייה לא קנאו הם ויכול הכהן לטנותן ולעשות אחד מהם שולה עולה (כריתות כח.). **תנאי** שקלת מעלמא. אינדע מלמא. כולם שלח לאחר מוצא הנאים שנתנלו נכר, דמוקי הכי תרמי מתניתא מדא כמר ומדא כמר (שבת נג.) דלא משכחת תנאי דפליגי בהכי (פסחים מה. וכב"ר ביצה נב.). **שמא יבקע הנוד.** והוכרר שנא כיון עתיד לבא לידי הפרקה ושהם עבלים בתפרע לשבשקע. נראה, לפנינו דלא תיקנו לנסי (תוכין יד. וכב"ר סוכה כד.) **כשיבא לידי** כו' ד' מלאי עבלים שהם אבל לא נחוש לבל דלא שכיח ליקבע (ר"ש כב.) **לשפסר** למעבר ליה לשומר (יומא נז.).

מוסף תוספות

א. דאמר בבי אגודה של ירק לא יאכל עד שיעשר למאי דאפכינן לה. תוס' ד"ה. ב. דבעי מאן האי תנא

בשעה שקורא עליה שם שתהא היא נראית ראשית ואלו שיריה: **היו לפניו שני רמונים כו'.** כהדיא הוי ליה למיפרך מה דלקמן דתנן תרומת הכרי כו' אלא הלכתא דעלמא נקט כלומר אם באתה לדרום כרגים אליבא דר"ש אתה דומש על אחד שהיו לפניו שני רמונים כו': **אין בדברו כלום.** הוא"ל ובשעת קריאת השם אינו ניכר אזו תרומה ואזו שיריה דהא הכא נמי יש ניכרין שיריה לאחר זמן כי הכא ופלקסר ר' שמעון: **בתוכו.** בתמעגעתו דהא תרומתו ומעבכיו הם לתמיר בתוכו: **ותרומת מעשר בתוכו.** אלא אחריני אינו אלא מה שהם כמי אם לא מעשר אלא מה שהם כמי אם לא מעשר ואמר בתוכ

גמרא

סתירה בין משנתינו למה ששנה רבי יצחק, אם עושה עירוב לצד שבאים הנכרים או החכם, או עושה עירוב לצד ההפוך

במשנה שנינו 'מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו נכרים מן המזרח עירובי למערב, אם באו מהמערב עירובי למזרח.

הגמרא מביאה ברייתא שכתוב בה להיפך: **כִּי אֲתָא רַבִּי יִצְחָק** - כאשר בא רבי יצחק מארץ ישראל, **תְּנֵי אִיפְּכָא כּוּלְּהּ מַתְנִיתִין** - שנה להיפך את כל המשנה, אם באו למזרח - עירובי למזרח. אם באו מן המערב עירובי למערב.

וכן במשנה שנינו 'אם בא חכם מהמזרח עירובי למזרח, אם באו מהמערב עירובי למערב. ורבי יצחק שנה להיפך: 'אם בא מהמזרח עירובי למערב. אם בא מהמערב עירובי למזרח'.

קַשְׁיָא, נכרים אַנכרים. קַשְׁיָא חָכָם אַחָכָם - נמצא שיש קושיא בין משנתינו למשנה ששנה רבי יצחק, בין לגבי העושה עירוב מפני נכרים שבאים, וכן לגבי עושה עירוב לחכם.

תשובה: יש נכרים (גובי המיסים) שבורח מפניהם ומערב לצד השני, ויש נכרים (ראשי העיר) שהולך לצד שלהם

עונה הגמרא: **נכרים אַנכרים לָא קַשְׁיָא, הָא** - **בְּפַרְהַגְּבָנָא** - גבאי המס ובורח מפניהם.

הָא בְּמָרֵי דְּמָתָא - צריך הוא לפייס או לצעוק:

המשך התשובה: המשנה מדברת שבא חכם אחד (שדורש דרשות) והולך לצד שלו. ובברייתא מדובר שבאים שנים (אחד דורש דרשות, לצד אחד. ואחד מלמד תינוקות לצד השני), ואומר: אם בא המלמד לצד זה, יקנה עירובי לצד השני של החכם הדורש

חָכָם אַחָכָם לָא קַשְׁיָא, הָא - זה, המשנה מדברת **בְּמוֹתֵיב פִּירְקֵי** - לדרוש ברבים, ודעת האדם לילך ולשמוע, ולכן אומר: אם בא הדורש למזרח, עירובי למזרח. ואם יבאו שתי דרשנים, למקום שארצה אלך.

הָא [דרבי יצחק] **בְּמַקְרֵי שְׁמַע** - שבא מצד אחד מלמד תינוקות להתפלל, ובצד שני בא דרשן הדורש דרשות, ואומר: אם בא המלמד תינוקות לצד אחד, יקנה עירובי לצד השני של הדורש דרשות. ואם יבואו שני דרשנים או שני מלמדים, למקום שארצה אלך.

✦✦✦

שנינו במשנה: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן וְכוּ'** רבו, הולך אצל רבו.

וְרַבָּנַן חולקים על כך וסוברים: **זִימְנִין דְּנִיחָא לֵיהּ בְּחַבְרֵיהּ טָפֵי מֵרַבֵּיהּ** - לפעמים נוח יותר

לאדם ללכת לשמוע את דרשת חבירו יותר מאשר עם רבו, ולכן אף אם חכם אחד הוא רבו, אין זה ודאי שעירב לצד רבו.

◆◆◆

דעה א בדעת רבי יהודה (רב): אין ברירה, כמבואר בברייתא ששנה 'איו' (ולא כמבואר במשנתינו שדעת רבי יהודה שיש ברירה)

במשנתינו אמר רבי יהודה שאדם יכול להניח עירוב למזרח ולמערב ולעשות תנאי, למקום שארצה אלך, ולאן שמחליט בשבת ללכת, לשם מועיל עירובו, ומתברר למפרע - שבבין השמשות הוא קנה שביתה בצד זה.

אָמַר רַב: לֵיתָא לְמַתְנִיתִין - משנתינו אינה עיקר, **מִדְּתָנֵי אַיּוֹ** - הואיל ומצאנו ברייתא אחרת ששנה 'איו' (שם חכם), ששם מבואר שלרבי יהודה אין ברירה.

הברייתא של איו: אדם יכול לומר להיכן שהחכם בא יקנה עירובי (אם בא למזרח, עירובי למזרח. ואם בא למערב, עירובי למערב). אבל אם באים שני חכמים (אחד ממזרח ואחד ממערב) אינו יכול לומר להיכן שארצה בשבת יקנה עירובי

דְּתָנֵי אַיּוֹ: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין אָדָם מַתְנֶה עַל שְׁנֵי דְּבָרִים כְּאֶחָד, אֶלָּא אִם (כֵּן) בָּא חָכָם לַמִּזְרָח עֵירוּבוֹ לַמִּזְרָח, וְאִם בָּא חָכָם לַמַּעֲרָב עֵירוּבוֹ לַמַּעֲרָב - אדם יכול להניח עירוב אחד, ולומר לאיזה צד שהחכם יבוא לשם יהיה עירובי, **אֲבָל לְכָאן וּלְכָאן לָא** - כלומר: אם מערב שני עירובין לשתי צדדים, ואומר: למקום שארצה אלך, אין זה מועיל, שאין ברירה, ואין אומרים שאחרי שיחליט בשבת לאן הוא רוצה ללכת יתברר למפרע שלצד זה קנה עירובו,

בירור: מה ההבדל בין אם אומר להיכן שהחכם בא. או שאומר להיכן שארצה, הרי אם אין ברירה, שני האופנים אינם מועילים

מבררת הגמרא: **מַאי שְׁנָא לְכָאן וּלְכָאן** - מה שונה אופן זה שאומר 'באיזה שארצה אלך', **דְּלָא** - שרבי יהודה סובר שאין זה מועיל, **דְּאֵין בְּרֵירָה** - שלא אומרים שמתברר למפרע שזה היה דעתו מערב שבת (שהרי אולי בערב שבת היה דעתו לקנות לצד השני),

לַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב נָמֵי אֵין בְּרֵירָה - גם אם עירב עירוב אחד, אין זה מועיל, שהרי בכניסת השבת עדיין החכם לא בא, ולא היה ידוע לאיזה צד צריך את העירוב, וגם צריך לדין ברירה לומר שכעת הוברר שבכניסת שבת רצה לערב לצד זה.

ביאור: אם אומר 'להיכן שארצה', הדבר עדיין אינו מבורר, וכיון שאין ברירה, אין זה עירוב. אם אומר: להיכן שבא חכם [ומדובר שהחכם כבר בא], הרי הדבר מבורר כבר [רק שהוא לא יודע], ולכן הרי זה עירוב

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּכְבָר בָּא חָכָם - מדובר שהחכם כבר בא, אלא שזה שמניח את העירוב לא יודע לאיזה צד הוא בא, וממילא אין צריך בזה ברירה, שכאשר מערב ואומר לאיזה צד שבא החכם יקנה עירובי, כבר ברור להיכן בא החכם, אלא שרק הוא לא יודע.

נמצא לביאור רבי יוחנן דעת רבי יהודה (בברייתא שהביא איו בשם רבי יהודה) שאין ברירה.

שאלה: מדוע אין אומרים להיפך, שמשנתינו היא העיקר, ולרבי יהודה יש ברירה (והברייתא אינה עיקר)

שואלת הגמרא: **אַדְּרַבָּה לֵיתָא לְדְאַיוֹ מִמַּתְנִיתִין** - אין את הברייתא של 'איו', כלומר: היא לא העיקר, כי הרי משנה היא יותר עיקר מברייתא.

תשובה: מסתבר שהברייתא היא העיקר, ששנינו בברייתא (בתרומות) שלרבי יהודה אין ברירה (ולא כמשנתינו שלרבי יהודה יש ברירה)

עונה הגמרא: **לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ** - לא עולה על הדעת לומר שמשנתינו היא העיקר, **דְּהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּלֵית לֵיהּ בְּרֵירָה** - שהרי יש ברייתא (בתרומות) שמבואר בה בדעת רבי יהודה שאין ברירה, **דְּתְנַן: הַלּוֹקֵחַ יַיִן מִבֵּין הַכּוּתִים** - וסתם כותים אינם מפרישים תרומה, ואין לקונה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר, (דף לז) **אוֹמֵר: שְׁנֵי לוּגִין שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ** [תרומה גדולה, (עין בינונית אחד מחמישים, ושתים ממאה)] **הֲרֵי הֵן** [בתוך היין] **תְּרוּמָה,**

לאחר שהוריד 2 ממאה, נשאר 98, ועליהם אומר: **עֲשָׂרָה** לוג מתוך ה98, **מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן** (שמעשר ראשון הוא עשירית, וצריך להפריש 9.8 והמשנה לא מדייקת בזה ואומרת עשרה, והכוונה ל9.8).

נשאר 90 (המספר המדוייק הוא 98 - 9.8 = 88.2), ועליהם אומר: **תִּשְׁעָה** לוג מתוך ה90, **מַעֲשֵׂר שֵׁנִי** (שמעשר שני הוא עשירית, וצריך להפריש 8.82, והמשנה לא מדייקת בזה ואומרת תשעה, והכונה ל8.82).

וּמֵיחֵל - מחלל את המעשר שני, כלומר: אומר 'המעשר שני שנמצא בתוך יין זה, יהיה פדוי על מעות', ואזי המעות יהיו בקדושת מעשר שני, והיין יהיה חולין.

וְשׁוֹתֶה מהיין **מִיָּד,** ולאחר זמן כשיהיה לו כלים, יוציא מהתערובת את התרומה ואת המעשר, ואף שכעת הוא שותה מיין שיש בו תרומה גדולה ומעשר ראשון, ולישראל אסור לשתות תרומה גדולה, מכל מקום אנו אומרים: מתברר למפרע, שמה שהוציא הוא התרומה גדולה, ומה שהוא שתה היה חולין.

(את המעשר שני מחלל מיד, כיון שיכול לתקנו מיד על ידי חילול, צריך לתקנו).

דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין, ולכאורה היינו מפני שאין ברירה, ולא אומרים שהדבר מתברר למפרע, ונמצא שבזמן שהוא שתה מהיין, הוא שתה יין שמעורב בו תרומה. הרי שרבי יהודה סובר 'אין ברירה', ולכן אמר רב שמשנתינו אינה עיקר, כי הרי מבואר שרבי יהודה סובר שאין ברירה.

דעה ב בדעת רבי יהודה (עולא): יש ברירה (ולא כמו שמבואר בברייתא של איו בדעת רבי יהודה)

עוּלָּא אָמַר: לֵיתָא לְאַיוֹ מִמַּתְנִיתִין - דברי איו בדעת רבי יהודה אינם עיקר, שהרי במשנתינו מבואר שרבי יהודה סובר שיש ברירה.

שאלה: הרי בברייתא (בתרומות) מבואר שלרבי יהודה אין ברירה

שואלת הגמרא: **וְאֶלָּא הָא דְּקָתְנֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין** - והרי שנינו לגבי

שתיית יין שמעורב בו תרומה, שרבי יהודה אומר שאסור לישראל לשתות מיין זה, כיון שאין ברירה, הרי שרבי יהודה סובר שאין ברירה.

תשובה: עולא גורס בברייתא (בתרומות) שלרבי יהודה יש ברירה

עונה הגמרא: **עוּלָּא זוּזֵי זוּזֵי קָתָנֵי** - עולא שנה את הברייתא (בתרומות) זוגות, זוגות, וכך הוא שנה: **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה,** שהם זוג אחד הסובר שיש ברירה. **רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין,** שהם זוג הסובר שאין ברירה, ונמצא לפי זה שלרבי יהודה יש ברירה.

◆◆◆

שאלה (א): בברייתא (בתרומות) מבואר שלרבי יוסי אין ברירה, ובמשנה מבואר שלרבי יוסי יש ברירה, שעופות שנקנו בשותפות עבור שתי נשים, מתברר בשעת ההקרבה שקרבן שהוקרב לאשה זו שייך לה. ומה שהוקרב לשם אשה זו, שייך לה

שואלת הגמרא: **וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי אֵין בְּרֵירָה** - וכי רבי יוסי סובר שאין ברירה, כמבואר בברייתא בתרומות שרבי יוסי אוסר לשתות מהיין שמעורב בו תרומה, מפני שאין ברירה,

וְהָתְנַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁלָּקְחוּ אֶת קִינֵּיהֶן בְּעֵירוּב - שקנו שתי קינים (שתי זוגות עופות) בשותפות, שיולדת (שאין ידה משגת להביא שתי קרבנות בהמה) צריכה להביא שתי עופות, אחד לעולה ואחד לחטאת, וזבה (אף שידה משגת) מביאה שתי עופות, אחד לעולה או לחטאת, **אוֹ שֶׁנָּתְנוּ קִינֵּיהֶן לַכֹּהֵן** - שנתנו לכהן כסף לקנות עבורם עופות, והכהן קנה עבורם עופות, וכעת מעורבים 4 עופות ולא מבורר איזה 2 עופות שייכים לאשה זו, ואיזה שייכים לאשה אחרת,

אֵיזֶהוּ שֶׁיִּרְצֶה כֹּהֵן יַקְרִיב עוֹלָה, וּלְאֵיזֶה שֶׁיִּרְצֶה יַקְרִיב חַטָּאת - הכהן יכול להקריב קן (זוג עופות) אחד לעולה, עבור שתי הנשים, עולה 1 לכל אחת. וקן אחד לחטאת, חטאת 1 לכל אחת,

(וכל שכן שיכול לקחת קן אחד לאשה אחת, עוף אחד לעולה ועוף אחד לחטאת. וקן אחד לאשה השניה, עוף אחד לעולה ועוף אחד לחטאת).

הרי מוכח מכך שדעת רבי יוסי שיש ברירה, שמתברר שמה שהקריב הכהן לאשה זו, הרי זה הקרבן שנקנה עבורה. ומה שהקריב הכהן לאשה זו, הרי זה הקרבן שנקנה לשניה.

שאם אין ברירה, נמצא שיתכן שהקרבן שהקריב עבור אשה זו, היה של האשה השניה, וקרבן חטאת או עולה שהוקרב שלא לשם בעליו - אין יוצאים בו ידי חובה (וקרבן חטאת כזה פסול לגמרי, ואין מקריבים אותו. וקרבן עולה כזה הבעלים לא יוצאים בו ידי חובה, אבל אינו קרבן פסול לגמרי).

תשובה: אין זה מדין ברירה, אלא מדובר שהשנים התנו ביניהם, מה שהכהן יקריב עבורי יהיה שלי

אָמַר רַבָּה: הָתָם כְּשֶׁהִתְנוּ - שם, המשנה לא מדברת מדין ברירה, אלא מדובר שהנשים התנו ביניהם, שכל מי שיקריב הכהן את הקרבן לשמה יהא שלה.

(וביאור העניין: מה שרבי יוסי סובר שאין ברירה, היינו רק כשאדם אומר: מה שאני יפריש אחר כך יהיה תרומה, והיינו מפני שתולה את הבירור במעשי עצמו. אבל אם אדם

אומר: מה שהכהן יבחר, הוא יהיה הקרבן שלי, בזה יש ברירה, מפני שאינו תולה את הבירור במעשי עצמו, אלא במעשי אחרים, ובזה יש ברירה)

[שואלת הגמרא:] **אִי הָכִי** - אם כן **מַאי לְמֵימְרָא** - מדוע הוצרך רבי יוסי לומר זאת, הרי פשוט שבאופן זה שהתנו, יש ברירה.

[עונה הגמרא:] **קָא מַשְׁמַע לַן כְּדְרַב חִסְדָּא** - שאם הנשים קנו את העופות ולא אמרו איזה עוף לעולה ואיזה לחטאת, ואחר כך אמרו הנשים 'עוף זה לעולה ועוף זה לחטאת', יכול הכהן לשנות, ולעשות את מה שאמרו לעולה שיהיה לחטאת, ואת מה שאמרו לחטאת שיהיה לעולה, **דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: אֵין הַקִּינִּין מִתְפָּרְשׁוֹת** איזו עולה ואיזו חטאת [עמוד ב] **אֶלָּא אִי בִּלְקִיחַת בְּעָלִים** - או בשעת הקניה ש'הקונה' אומר: את זה אני קונה לעולה, ואת זה לחטאת, הרי זה נהיה עולה וזה נהיה חטאת, ואי אפשר לשנות (אבל אם הבעלים לא אמר זאת בשעת הקנייה, אלא לאחר מכן, אין זה קובע, ואפשר לשנות מה שאמר), **אִי בַּעֲשִׂיַּית כֹּהֵן** - או בשעה שהכהן מקריב את הקרבן, ואומר זו לעולה, הרי זה לעולה, ואי אפשר לשנותו, וכן כשאומר זו לחטאת.

שאלה (ב): הרי בברייתא מבואר שלרבי יוסי יש ברירה, ואומרים שמי שקנה ירקות לו ולעם הארץ, מתברר אחר כך שמה שנתן לעם הארץ זה מה שהוא קנה עבורו, (ולא אומרים שאין ברירה, ויתכן שמה שנתן לעם הארץ היה בתחילה של עצמו, וצריך לעשר את מה שנותן לעם הארץ, כי אסור 'למכור' דמאי לעם הארץ)

שואלת הגמרא: **וְאַכַּתִּי סָבַר רַבִּי יוֹסֵי אֵין בְּרֵירָה** - ועדיין יש להקשות, וכי סבר רבי יוסי אין ברירה:

וְהָתַנְיָא, עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר לְחָבֵר - חבר שהיה הולך לשוק לקנות לו ירק לעצמו, ואמר לו עם הארץ: **קַח לִי אֲגוּדָּה אַחַת שֶׁל יָרָק אוֹ גְּלוּסְקָא אַחַת, אֵינוֹ צָרִיךְ לְעַשֵּׂר** - אין צריך החבר לעשר ממה שנותן לעם הארץ, ואף שקנה 2 ירקות ביחד, אחד לו ואחד לעם הארץ, אף שלא אמר כאשר קנה את הירקות מה בשבילו ומה בשביל העם הארץ, מפני שיש ברירה, ובשעה שהוא נותן את הירק לעם הארץ מתברר שמתחילה קנה ירק זה לעם הארץ, **דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי.**

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: החבר **צָרִיךְ לְעַשֵּׂר** את מה שנותן לעם הארץ, כיון שאין ברירה, ויתכן שמה שנותן כעת לעם הארץ - נקנה מתחילה בשביל עצמו, ונמצא שהחבר מחליף כעת ונותן לעם הארץ את מה שהיה של עצמו, וכנגד זה משאיר החבר אצלו, את מה שקנה תחילה עבור העם הארץ, והרי זו כמכירה, ואסור לחבר למכור לעם הארץ דבר שאינו מתוקן, ועל כן צריך לעשרו.

תשובה: יש להפוך את הגירסא בברייתא, שרבי יוסי הוא האומר אין ברירה

עונה הגמרא: **אֵיפוּךְ** - יש להפוך את הגירסא בברייתא, שרבי יוסי הוא האומר אין ברירה, והוא הסובר בדין הנ"ל שצריך לעשר, כי אין ברירה. (והרי זה כמבואר בברייתא בתרומות, שלרבי יוסי אין ברירה, ואסור לשתות מהיין שמעורב בו תרומה, ולא אומרים שמה שמוציא אחר כך מתברר שזה היה מתחילה התרומה).

שאלה (ג): בברייתא מבואר שלרבי יוסי יש ברירה, ולכן יכול לחלל מעשר שני על מטבע שיוציא אחר כך מהכיס, ואזי יתברר על איזה מטבע חל המעשר שני

תָּא שְׁמַע, הָאוֹמֵר מַעֲשֵׂר שני **שֶׁיֵּשׁ לִי בְּבֵיתִי, מְחוּלָּל עַל סֶלַע שֶׁתַּעֲלֶה בְּיָדִי מִן הַכִּיס, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מְחוּלָּל** - והסלע שתעלה בידו, אנו אומרים הוברר שעל סלע זה חילל את המעשר שני. הרי שרבי יוסי סובר יש ברירה.

תשובה: יש להפוך את הגירסא בברייתא שרבי יוסי אומר אין ברירה

עונה הגמרא: **אֵיפוּךְ** - יש להפוך את הגירסא בברייתא זו, **אֵימָא** - וכך תאמר: **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לֹא חִילֵּל.**

[שאלה: מדוע אנו נוקטים כברייתא אחת שדעת רבי יוסי שאין ברירה, ומשנים שתי ברייתות שכתוב בהם שלרבי יוסי יש ברירה]

[שואלת הגמרא:] **וּמַאי חֲזֵית דְּאָפְכַתְּ תַּרְתֵּי** - ומה ראית להפוך את שתי הברייתות, (הברייתא בחבר שקנה אגודה של ירק לעם הארץ, והברייתא בדין חילל על מטבע שתעלה מהכיס), ולגרוס בהם שרבי יוסי סובר שאין ברירה, **מִקַּמֵּי חָדָא** - מפני ברייתא אחת (בדין הקונה יין מבין הכותים), ששם מבואר שרבי יוסי סובר שאין ברירה,

אֵיפוּךְ חָדָא מִקַּמֵּי תַּרְתֵּי - תהפוך את הגירסא בברייתא אחת (בדין הקונה יין מבין הכותים) ותגרוס בה שרבי יוסי סובר יש ברירה, מלפני שתי הברייתות שבהם מבואר שרבי יוסי סובר שיש ברירה

[תשובה: כיון שהברייתא (בדין המחלל על מטבע שתעלה מהכיס) שמבואר בה שרבי יוסי אומר שיש ברירה, היא ודאי משובשת]

[עונה הגמרא:] **הָא וַדַּאי אִיפְּכָא תַּנְיָא** - ברייתא זו בדין המחלל על מטבע שתעלה מהכיס, ודאי היא שנויה בהיפוך ויש להפוך את גירסתה, **דְּקָתָנֵי סֵיפָא** - שבברייתא שם שנינו: **וּמוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי: בְּאוֹמֵר מַעֲשֵׂר שֶׁיֵּשׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי, יְהֵא מְחוּלָּל עַל סֶלַע חֲדָשָׁה שֶׁתַּעֲלֶה בְּיָדִי מִן הַכִּיס** - ואין שם אלא היא **שֶׁחִילֵּל** - כיון שאין שם חדשה אלא היא, הרי זה ניכר שכונתו למטבע זו, ועל כן הרי זה מחולל.

[ביאור הראיה] **מִדְּקָאָמַר הָכָא שֶׁחִילֵּל,** מכך שהברייתא אומרת בסיפא שבאום זה מודים שחילל, **מִכְּלָל דְּהָתָם לֹא חִילֵּל** - מכך משמע שברישא הדין הוא שלא חילל, ועל כן משנים את הגירסא שם, ולרבי יוסי לא חילל, מפני שאין ברירה, ונמצא שגם בברייתא זו וגם בברייתא בדין הלוקח יין מבין הכותים מבואר שאין ברירה, ולכן משנים את הגירסא בברייתא בדין חבר שקנה לעם הארץ שגם בזה סובר רבי יוסי שאין ברירה.

◆◆◆

שנינו בברייתא: ומודה רבי יוסי באומר מעשר שיש לי בתוך ביתי יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הכיס שחילל.

שואלת הגמרא: **הַאי סֶלַע חֲדָשָׁה הֵיכִי דָּמֵי** - סלע חדשה זו איך מדובר,

אִי דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי תְּלָת - אם מדובר שיש שתים או שלשה סלעים חדשים, והדין הוא שחילל מפני **דְּיֵשׁ בְּרֵירָה,** ואחר שהוא הוציא את הסלע יתברר למפרע שעל סלע זו חילל,

אם כן: **הַיְינוּ קַמַּיְיתָא** - זה כמו האופן הראשון של הברייתא שאמר מעשר שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכוס, ולמה בסיפא הדין הוא שחילל, וברייתא הדין הוא שלא חילל.

אֶלָּא צריך לומר שמדובר בסיפא, **דְּלֵיכָּא אֶלָּא חֲדָא** - שיש לו רק סלע חדשה אחת, ולכן הדין הוא שחילל, מפני שניכר שכונתו לחלל על סלע זו, אם כן קשה: **מַאי תְּעֲלָה** - למה הברייתא אומרת 'על סלע חדשה שתעלה' שמשמע שיש כמה חדשות, ומחלל על איזו שתעלה.

עונה הגמרא: **אַיְידֵי דְּתָנֵי רֵישָׁא תַּעֲלֶה, תְּנָא סֵיפָא נָמֵי תַּעֲלָה** - אגב ששנה ברישא 'תעלה', שנה גם בסיפא 'תעלה', ואף שאין שם אלא סלע אחת.

✦ ✦ ✦

ברירה בדרבנן - רבא שואל את רב נחמן מי התנא הסובר שאפילו בדרבנן אין ברירה

אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאן הַאי תַּנָּא דַּאֲפִילּוּ בִּדְרַבָּנַן לֵית לֵיהּ בְּרֵירָה - מי הוא התנא הסובר (בברייתא המובאת להלן) שאפילו בדרבנן אין ברירה,

דְּתַנְיָא - ששנינו בברייתא: **אָמַר לְחֲמִשָּׁה** אנשים: **הֲרֵינִי מְעָרֵב עַל אֵיזֶה מִכֶּם שֶׁאֶרְצֶה** - בשביל אחד ממכם (אחד מהחמשה אנשים), עבור מי שארצה אחר כך שהעירוב יהיה עבורו, **רָצִיתִי יֵלֵךְ** - אם אני ארצה שהעירוב יועיל עבור אדם זה, העירוב יועיל עבורו והוא יוכל ללכת על סמך העירוב. **לֹא רָצִיתִי** - ואם לא ארצה שהעירוב יועיל עבורו, אלא עבור אחר מהחמשה, **לֹא יֵלֵךְ** - העירוב לא יועיל עבורו, והוא לא יוכל ללכת על סמך העירוב. אם הוא **רָצָה** שהעירוב והחליט **מִבְּעוֹד יוֹם** למי מהחמשה יועיל העירוב, **עֵירוּבוֹ עֵירוּב.** אבל אם החליט רק **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה** למי יועיל העירוב, **אֵין עֵירוּבוֹ עֵירוּב** - שמא בין השמשות לא היה דעתו שהעירוב יועיל לאדם זה.

הרי מבואר בברייתא זו, שאף בעירוב שהוא דרבנן, לא אומרים 'יש ברירה' - שמתברר למפרע, שרצה שהעירוב יועיל עבור אדם זה, ומי הוא תנא זה, הסובר שאף בדרבנן לא אומרים ברירה.

רב נחמן לא ענה

אִישְׁתִּיק וְלָא אָמַר לֵיהּ וְלָא מִידִּי - רב נחמן שתק ולא אמר דבר.

שואלת הגמרא: **וְלֵימָא לֵיהּ** - ויאמר רב נחמן לרבא, **תַּנָּא דְּבֵי אַיּוֹ הוּא** - שהוא דעת 'איו' שהובאו דבריו לעיל בדעת רבי יהודה, לגבי עירוב שאין ברירה.

עונה הגמרא: **לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ** - רב נחמן לא שמע ברייתא זו.

רב יוסף אומר שהוא מחלוקת תנאים, אם יש ברירה בדרבנן

רַב יוֹסֵף אָמַר: תַּנָּאֵי שְׁקְלַתְּ מֵעָלְמָא - וכי לקחת את התנאים מהעולם, **תַּנָּאֵי הִיא** - דבר זה הוא מחלוקת תנאים, כדלהלן:

דְּתַנְיָא: הֲרֵינִי מְעָרֵב לְשַׁבָּתוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה - המניח עירובו לכל השנה כולה, שבשבת שהוא ירצה יקנה לו העירוב (ועירוב זה מועיל רק כשהעירוב עדיין קיים, שכל שבת ושבת העירוב קונה שביתה לאותה שבת בפני עצמו), וכך הוא אומר: **רָצִיתִי, אֵלֵךְ. לֹא רָצִיתִי, לֹא אֵלֵךְ** - אם ארצה בכניסת שבת שהעירוב יקנה לי שביתה שם, אוכל ללכת על סמך העירוב. ואם לא ארצה, לא יקנה לי העירוב שביתה, ולא אלך על סמך העירוב. אם **רָצָה מִבְּעוֹד יוֹם** שהעירוב יקנה לו שביתה, **עֵירוּבוֹ עֵירוּב** - אבל אם רצה **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עֵירוּבוֹ עֵירוּב,** מפני שיש ברירה, ואנו אומרים שמתברר שמבעוד יום כך היתה דעתו, שהעירוב יקנה לו שביתה לשבת זו.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין עֵירוּבוֹ עֵירוּב, שאין ברירה, וכיון שיתכן שמבעוד יום הוא לא רצה שהעירוב יקנה לו שביתה, אין זה מועיל.

הרי מבואר שיש מחלוקת תנאים אם בעירוב שהוא דרבנן יש ברירה או לא, ומבואר שרבי שמעון הוא הסובר שבדרבנן יש ברירה.

◆◆◆

המשך דברי רב יוסף, יש לשאול: בברייתא זו מבואר שלרבי שמעון יש ברירה, ובברייתא אחרת שנינו שלשיטתו אין ברירה

והמשיך רבי יוסף בדבריו, הנה בברייתא זו מבואר דעת רבי שמעון שיש ברירה, לגבי עירוב, וקשה על כך: **וְהָא שָׁמְעִינַן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן** - והרי שמענו את דעת רבי שמעון גבי יין הבא מבין הכותים, **דְּלֵית לֵיהּ בְּרֵירָה** - שאין ברירה, שהרי שם אמר רבי שמעון שאי אפשר לקרוא שם לתרומה ולהוציאה רק אחר כך, שאין ברירה, וכאן מבואר דעת רבי שמעון לגבי המערב לכל השנה שיש ברירה. **קַשְׁיָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן,**

תשובת רב יוסף (ביאור א' בדעת רבי שמעון): יש להפוך את הגירסא, ולומר שלרבי שמעון אין ברירה, והוא הסובר שבדרבנן אין ברירה

עונה הגמרא: **אֶלָּא אֵיפוּךְ** - יש להפוך את הגירסא בברייתא זו, ורבי שמעון הוא הסובר שאין ברירה (אף בדרבנן).

שואלת הגמרא: **מַאי קַשְׁיָא** - מה היה קשה לרב יוסף, בסתירת דברי רבי שמעון, עד שהוצרך להפוך את הגירסא בברייתא, **דִּילְמָא כִּי לֵית לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרֵירָה בִּדְאוֹרַיְיתָא** - אולי מה שרבי שמעון סובר אין ברירה הוא לגבי דין דאורייתא (בעניין תרומה ומעשר), **אֲבָל בִּדְרַבָּנַן אִית לֵיהּ** - אבל לגבי דבר דרבנן הוא סובר ברירה, ולכן לגבי עירוב הוא אומר יש ברירה.

עונה הגמרא: **קָסָבַר רַב יוֹסֵף, מַאן דְּאִית לֵיהּ בְּרֵירָה לָא שְׁנָא בִּדְאוֹרַיְיתָא לָא שְׁנָא בִּדְרַבָּנַן אִית לֵיהּ** - רב יוסף סובר שמי שסובר שיש ברירה היינו בין בדאורייתא ובין בדרבנן, **וּמַאן דְּלֵית לֵיהּ בְּרֵירָה לָא שְׁנָא בִּדְאוֹרַיְיתָא וְלָא שְׁנָא בִּדְרַבָּנַן לֵית לֵיהּ** - ומי שאינו סובר ברירה היינו בין בדאורייתא ובין בדרבנן.

◆◆◆

תשובת רבא (ביאור ב' בדעת רבי שמעון): אין צריך להפוך את הגירסא ורבי שמעון סובר שיש ברירה, ולגבי תרומה טעמו של רבי שמעון שאין לקרוא שם תרומה בלא הפרשה מפני שצריך שיהיו השיריים ניכרים (ולא מצד ברירה)

רָבָא אָמַר: שָׁאנֵי הָתָם דְּבָעֵינַן רֵאשִׁית שֶׁשְּׁיָרֶיהָ נִיכָּרִין - שונה דין תרומה שריך שהתרומה תהיה ניכרת ונבדלת מהחולין, ולכן אף שרבי שמעון סובר שיש ברירה (ולכן לגבי עירב לחמשה בני אדם, ורוצה שהעירוב יועיל למי שירצה אחר כך, הרי זה מועיל) מכך מקום סובר רבי שמעון שאין לקרוא שם לתרומה שנמצאת בתוך התערובת, מפני שתרומה נקראת 'ראשית דגנך ותירושך', ולומדים מכך שצריך שבשעה שקורא לתרומה 'שם תרומה' היא תהיה מובדלת משאר התערובת, ויהיה עליה שם 'ראשית' והשאר יקראו 'שיריים'.

שאלה: והרי באופנים אחרים משמע שאין צריך שיהיה שיריים ניכרים

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה שצריך שיהיו השיריים ניכרים בשעה שאומר 'הרי זו תרומה', אם **הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי רְמוֹנִים שֶׁל טֶבֶל, וְאָמַר: אִם יֵרְדוּ גְּשָׁמִים הַיּוֹם, יְהֵא זֶה** (רמון א') **תְּרוּמָה עַל זֶה** (על רמון ב). **וְאִם לֹא יֵרְדוּ גְּשָׁמִים הַיּוֹם, יְהֵא זֶה** (רמון ב') **תְּרוּמָה עַל זֶה** (על רמון א'). **הָכִי נָמֵי** - וכי גם בזה, **בֵּין יָרְדוּ** גשמים **בֵּין לֹא יָרְדוּ** גשמים, יהיה הדין **דְּאֵין בִּדְבָרָיו כְּלוּם,** הואיל ובשעה שקרא שם (שאמר יהא זה תרומה על זה), לא ניכר מה היא התרומה ומה היא החולין.

וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי - ואם תאמר, שאכן כך הוא הדין,

וְהָתְנַן, האומר: **תְּרוּמַת הַכְּרִי הַזֶּה וּמַעְשְׂרוֹתָיו בְּתוֹכוֹ** - באמצעיתו תהא תרומתו כדי שיעור תרומה,

וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר זֶה בְּתוֹכוֹ - או אם היה כרי של מעשר, ואמר תהא תרומת מעשר שלו בתוכו,

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָרָא הַשֵּׁם, והרי התרומה או התרומת מעשר חלים, ואם אוכל מתערובת זו, אינו לוקה עליו משום טבל, אלא משום תרומה ומשום מעשר שני חוץ לירושלים.

הרי מוכח שחל שם תרומה אף שאין השיריים ניכרים.

תשובה: כשאומר שהתרומה תהיה 'בתוכו', הרי ניכר מקום התרומה, שהיא בפנים, והחולין מבחוץ

עונה הגמרא: **שָׁאנֵי הָתָם** - שונה שם באופן שאומר תרומת הכרי הזה בתוכו, **דְּאִיכָּא 'סְבִיבָיו'** - שהרי אמר שהתרומה תהיה 'בתוכו', דהיינו באמצע הערימה, ומה שמסביב לאמצע הערימה אינו תרומה, וזה נחשב שיריים ניכרים, (אף שזה לא ניכר לגמרי, כי באמצע הערימה יש תערובת חולין ותרומה, אבל זה נחשב 'ניכר', שיש חלק שהוא ודאי לא תרומה).

ואין זה דומה לאופן שאומר שני לוגין שאני עתיד להפריש יהיו תרומה, שבשעת ההפרשה לא ניכר כלל היכן החולין והיכן התרומה.

◆◆◆

ביאור ג' בדעת רבי שמעון: טעמו של רבי שמעון אינו מצד ברירה, אלא שמא יבקע הנוד

וְאִי בָּעֵית אֵימָא - ואם תרצה אפשר ליישב דעת רבי שמעון, שאף שסובר שיש ברירה, מכל מקום לגבי יין הוא סובר שאין לומר שני לוגין שאני עתיד להפריש, מפני שיש חשש

שלפני שיוציא את התרומה מהתערובת הכלי ישבר, וישפך ממנו כל היין, ונמצא שלא הפריש כלל, **כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁמָּא יִבָּקַע הַנּוֹד** [קודם שיפריש הימנו], **וְנִמְצָא זֶה שׁוֹתֶה טְבָלִים לְמַפְרֵעַ,** שלא הפריש את התרומה כלל.

אָמַר לָהֶן רבי מאיר: **לִכְשֶׁיִּבָּקַע** - כאשר הנוד יבקע נעיין בדבר אם יש לאוסרו, כלומר: אין חוששים לדבר זה שאין זה מצוי, שאם ירצה יוכל למסור את הנוד לשומר.

הרי מבואר שדעת רבי שמעון הסובר שאין לומר על שני לוגין שאני עתיד להפריש יהיו תרומה, אין זה מצד שאין ברירה, אלא מחשש שמא יבקע הנוד.

◆◆◆

שואלת הגמרא: **וּלְמַאי דִּסְלֵיק אַדַּעְתִּין מֵעִיקָּרָא דְּבָעֵינַן** - ולפי מה שסברנו בתחילה (ביאור ב) שהטעם שאין לקרוא שם לתרומה שבתוך התערובת, מפני שיש דין **'רֵאשִׁית' - שֶׁשִּׁירֶיהָ נִיכָּרִין,** **מַאי קָאָמְרִי לֵיהּ** - מה אמרו לו לרבי מאיר, שמא יבקע הנוד, הרי לא זה טעמם (שהרי הטעם הוא מצד ראשית).

עונה הגמרא: **הָכִי קָאָמְרִי לֵיהּ** - כך אמרו לו לרבי מאיר: **לְדִידַן בָּעֵינַן** - לשיטתנו צריך **'רֵאשִׁית' שֶׁשִּׁירֶיהָ נִיכָּרִין,** ועל כן אין לקרוא שם לתרומה שבתוך התערובת, אבל **לְדִידָךְ** לשיטתך רבי מאיר, אמנם אינך סובר מדין זה שצריך 'ראשית שיהיו שיירים ניכרים', אבל (דף לח) **אִי אַתָּה מוֹדֶה** לחשש נוסף שיש בזה - **שֶׁמָּא יִבָּקַע הַנּוֹד וְנִמְצָא שׁוֹתֶה טְבָלִים לְמַפְרֵעַ. אָמַר לָהֶן** רבי מאיר **לִכְשֶׁיִּבָּקַע.**

מתני' מערב אדם שני עירובין. אם היה צריך יום ראשון ליקח לכאן ויום שני ליקח לכאן יכול לערב לשנתם ולמערב ערב יו"ט[ב] הראשון: **ואומר עירובי.** של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר ועירובי של מערב יקנה לי בבין השמשות דלמחר לצורך יום שני דקפצר רבי אליעזר שבת ויו"ט לאו כחד יומא דריכא הינהו אלא שתי קדושות ולכל חד יומא אית לה דהא שביתה ובכל חדא מיקניא ליה שביתה לאיתה לד שילה וביה"ש דקמא לדידיה הוא דקני ולא ליום ב': **עירובי בראשון ובשני בבני עירי הו.** כלומר ואם לא היה רוצה ליקח אלא באחד מן הגדלים ביום ראשון ובשני אין צריך לומר ואינו רוצה להפסיד[ג] לא לכאן ולא לכאן ואינו רוצה להפסיד[ד] לא של תחומו של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן יערב עירוב אחד לצד שהוא רוצה ליקח בו ביום ראשון ויאמר עירובי זה יקנה לי לצורך מחר ובשני אין צריך בבני עירי אלא עירובו אי אם היה צריך ליקח בשני ולא בראשון יאמר עירובי זה יקנה לי ביה"ש של מחר ובראשון אהיה בבני עירי: **או מערב לרוח אחת.** לצורך שני ימים: **או אינו מערב כל עיקר.** אפילו לצד אחד לאיתה[ה] באחד מן הימים בבני עירו: **או מערב לב' ימים.** ובגמרא פריך איינו לרוח אחת: **מוליכו בראשון.** ערב יו"ט שלפני השבת: **ומתשיך עליו.** עד שיקנה העירוב: **ונוטלו ובא לו.** שמא יאבד ושוב אין לו עירוב בשני כדקתני גאבל עירובו בראשון וכו' וחזר ומוליכו בשני כו': **משפכר בשליחו.** כלומר קנה לו הליכה ליום אחר: **ומשפכר בעירובו.** שאוכלו. וציו"ט אחר שבת דלא אפשר בהכי מוליכו בראשון וחזר והולך שם בשני לראות שם קיים עירובו ומתשיך עליו ואם רצה יאכלנו אחרי כן: **מודים אחים לי שתן ב' קדושות.** דקאמרינהו אין עירוב לשני דאי קדושה אחת ס"ל כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהן וכיון דשתי קדושות הן יכול לערב שני ב' רוחות: **גמ' לרוח אחת.** דקתני מתני': **מאי ניהו.** פשיטא דלשני ימים קאמר בינתותא: **ולשני הימים.** דקתני: **מאי ניהו.** פשיטא לי לגרוח אחת קאמר ואי"כ תרתי למה לי: **אי אתה מודה.** ביום אחד דמערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר ב' ימים שני אי אינו מערב כמו ביום אחד או אינו מערב כל עיקר: **אבל.** אמת כמו אבל שרה ומתרגם קושטא (בראשית יח): **אתה עירב בראשון.** שלא היה לו פת לשבת ע"י שליח ועירב והלך הוא בעצמו ויצא לסוף אלפים אמה עד שקדש עליו היום וקנה שביתה ומחזר ולן בביתו: **מערב בראשון בשני.** צריך לערב בראשון אף בשני ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום ע"י קנייה הראשונה: **או אם נאבל עירובו.** המערב בשבת ונאכל עירובו בשני ביום ראשון לאחר שקנה העירוב אי אתה מודה לי שתהא עליו בשני ע"י אותה קנייה: **הא לאו.** ר' אליעזר קמהדר לה וקאמר ולאי אף לדבריכם ב' קדושות הן. ולא גרסינן לאי אפשר דאיכא דורש לא פסוק ולא ג"ש דבכולו הש"ס הן תרגום של לאי: **ורבנן מספקא להו.** בשבת ויו"ט אי קדושה אחת מיהא אי שתי קדושות: **ועבדי הכא לחומרא.** דאין יכול לערב לשני רוחות דלמא חדא קדושה היא: **והכא לחומרא.** דאי נאבל בראשון דאין עירוב לשני דלמא ב' קדושות הן: **אי אתה מודה שאין מערבין בשתילה מיו"ט לשבת.** אם לא עירב בין השמשות אין ערב יו"ט והולך לצאת בשבת אי אתה מודה שאינו יכול לערב מיו"ט לשבת אלמא קדושה אחת היא והרי הוא כיום אחד שאינו יכול לערב בתלי היום אם לא עירב בין השמשות: **מעוה הכנה.** שמכין מיו"ט לשבת ולא משום טעמא דחד יומא הוא: **אין יוצא עליו בשני.** והרי הוא כבני עירו דודאי שתי קדושות הן ואין עליו משום שפק:

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד. פירוש להתהו דמפרשי טעמייהו משום דאין ברירה אי משום דאשתי כו' כיון דקתני מיפקא אי אתה מודה שמא יבקע הנוד מגיע להו דלא הוה טעמא מפ"ש וי"ל דידע הש"ס שאין זה עיקר טעם ואע"פ שהן עצמן לא היו חוששים זה הטעם עיקר מ"מ היו שואלין אותו לדעת מה יש בו וטעניין זה יש בזבחים (דף עז:) גבי אחיבים תמיעים שנתערבו באחיבים בעלי מומין דרבי אליעזר אומר יקרב ורוזאל אי את בשר של בעל מום כאילו הן עניים[א] ואין זה עיקר טעמו דבגרבנו ורוזבע מודה רבי אליעזר וטעם בעל מום משום דכתיב מום בם לא יראו[ב] בה על ידי תערובות יראו ור' אליעזר דקאמר רוזאל אי כאילו הן עניים היה שואל לחכמים למה לא יכשירו מאותו טעם אע"פ שהוא בעצמו לא היה חושש לאותו טעם והכונה רבות בש"ס[ג]: **אמרו** לו אבל. לא לגמרי מודו לו לר' אליעזר דלר' אליעזר הוי כבני עירו[ד] ולרבנן כיון דמספקא להו הוי כחמר גמל[ד]:

ורבי אליעזר התם משום הכנה. וא"ת ולמה לי טעמא משום הכנה תיפוק לי דאסור לטיקני שביתה בשבת פי' ביו"ט[ה] כיון דביו"ט אסור לצאת חוץ לתחום כדאמר פרק ב' דביצה (דף ח.). דאין מניחין עירובי תחומין מיו"ט לתחילו ואע"ג דהתם לא שייך ביה הכנה דהא גולה בזה מותרת בזה ואור"י דאלמעוטי לטעמא דהכנה משום דמאן דשרי התם לטיקני שביתה בשבת אע"ג משום דרבנן הקשו לר' אליעזר גם מעירובי תחומין[ו] ולכך צריך לתרץ משום הכנה תדע דהכנה נמי שייך בעירובי תחומין דהא רב פוסק בשמעתין כר' אליעזר דשתי קדושות הן ורב גופיה פסיק ברייש פרק ב' דביצה (דף מז:) דהלכה כת"ק דאמר יו"ט שחל להיות בע"ש אין מערבין לא בעירובי תחומין ולא בעירובי חצירות וכיון דשתי קדושות הן אמאי אין מערבין ע"כ משום הכנה ומיהו התם דקאמר רבי מערבין בעירובי חצירות אבל לא בעירובי תחומין מ"מ דמדשרי עירובי חצירות משמע דלית ליה הכנה וא"כ למה לי תיפוק לי דאסור לטיקני שביתה בשבת ניחא אבל למאן דשרי קשה ומאי י"ל דבהכי פליגי רבי ורבנן דרבי סבר לא שייך איסור הכנה בעירובי חצירות כיון דביום טוב שרי להוליא מחצר לחצר: **משום** הכנה. איסור הכנה דאורייתא היא כדילפינן לקמן בשמעתין ומה שאוסיף מיו"ט לשבת משום עירובי תבשילין[ז] מפרש רבא בפרק אלו עוברין (פסחים דף מו:) משום שהלין ומקצעי ליה אורמין[ח] וא"ת והיכי בעי בלוו עוברין (שם) לגמרמר דר' אליעזר לית ליה הואיל א"כ לדידיה איך אופין מיו"ט לשבת הא אית ליה איסור הכנה הכא בשמעתין וי"ל דהכיא דאלו עוברין סבר דאסור לטיקני שביתה בשבת ואז לא קריכין לטעמא דהכנה כדפי' ועירובי חצירות נמי סבר הכיא דאלו עוברין דמערבין לר' אליעזר מיו"ט לשבת כיון דלית ליה הכנה וא"ת הא אכתי מוכח בפ"ק דביצה (דף ז.) דאית ליה לר' אליעזר הכנה גבי ביצה שנולדה בשבת דקאמר רבי אליעזר עדיין היא מחלוקת ב"ש שאומרים מיאכל ביו"ט וב"ה אומרים לא מיאכל וי"ל דרבי אליעזר סבר כב"ש[ט] דשמותי הוא ועוד דתניא בפ"ק דביצה (שם) דר' אליעזר אומר מיאכל היא ואמרה ורילצ"ל אומר דלא שייך הכנה בתפיה ובישול דאין זה אלא מיקון בעלמא שמתקן המאכל ולא שייך הכנה אלא לענין ביצה ועירוב שהוא דבר חדש: אמר

פח א מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ה סמג עשין ג טור ש"ע א"ח סי' תיז סעיף ג:

פט ב ג מיי' שם הלכה ח ט טור"ע שם סעיף כ:

ד (מיי' פ"ח מהל' עירובין הל' ג טור"ע א"ח סי' תיכ):

רבינו חננאל

אינך מודה כו'. ופשוטה היא. מתני' ר' אליעזר אומר יום טוב המסוך לשבת בין מלפניה בין מאחריה מערב שני עירובין ואומר כו'. תניא אמרו לו לר' אליעזר אין אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום. א' להם אבל. אמרו כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום כך אין מערבין לשני ימים יום אחד לצפון ויום אחד לדרום. אמר להם יום אחד חדא קדושה היא (ואיפשר) [ואי אפשר] לחלקן. הכא בשני ימים שתי קדושות הן. אמרו לו אי אתה מודה שאין מערבין לכתחילה מיום טוב לשבת. אמר להן אבל. והא לאו קדושה אחת הן. א' להם התם משום הכנה שאין יום טוב מכין לשבת. אמר להם ר' אליעזר אי אתם מודים שאם עירב ברגליו בשני נאבל כו'. ומפורש בפ' מי שהוציאוהו גרים, התנן מי שבא בדרך והיה מכיר אילן או גדר כו'. ואמרינן בגמרא הזו שאמרו הניני מערב ברגליו ולא יצא עשיר חוץ לעיר ויאמר בשיתתי לערב ברגליו [אלא] למי שבא בדרך ותשכחה לו דברי ר"מ, ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר כו'. ת"ר עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני. נאכל עירובו (ה)[ב]ראשון [אין] יוצא עליו בשיני דברי ר'. ר' יהודי או'

עין משפט נר מצוה

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד. פירוש דלהתהו דמפרשי טעמייהו משום דאין ברירה אי משום דאשתי כו' כיון דקתני מיפקא אי אתה מודה שמא יבקע הנוד מגיע להו דלא הוה טעמא מפ"ש וי"ל דידע הש"ס שאין זה עיקר טעם ואע"פ שהן עצמן לא היו חוששים זה הטעם עיקר מ"מ היו שואלין אותו לדעת מה יש בו וטעניין זה יש בזבחים (דף עז:) גבי אחיבים תמיעים שנתערבו באחיבים בעלי מומין דרבי אליעזר אומר יקרב ורוזאל אי את בשר של בעל מום כאילו הן עניים[א] ואין זה עיקר טעמו דבגרבנו ורוזבע מודה רבי אליעזר וטעם בעל מום משום דכתיב מום בם לא יראו[ב] בה על ידי תערובות יראו ור' אליעזר דקאמר רוזאל אי כאילו הן עניים היה שואל לחכמים למה לא יכשירו מאותו טעם אע"פ שהוא בעצמו לא היה חושש לאותו טעם והכונה רבות בש"ס[ג]: **אמרו** לו אבל. לא לגמרי מודו לו לר' אליעזר דלר' אליעזר הוי כבני עירו[ד] ולרבנן כיון דמספקא להו הוי כחמר גמל[ד]:

ורבי אליעזר התם משום הכנה. וא"ת ולמה לי טעמא משום הכנה תיפוק לי דאסור לטיקני שביתה בשבת פי' ביו"ט[ה] כיון דביו"ט אסור לצאת חוץ לתחום כדאמר פרק ב' דביצה (דף ח.). דאין מניחין עירובי תחומין מיו"ט לתחילו ואע"ג דהתם לא שייך ביה הכנה דהא גולה בזה מותרת בזה ואור"י דאלמעוטי לטעמא דהכנה משום דמאן דשרי התם לטיקני שביתה בשבת אע"ג משום דרבנן הקשו לר' אליעזר גם מעירובי תחומין[ו] ולכך צריך לתרץ משום הכנה תדע דהכנה נמי שייך בעירובי תחומין דהא רב פוסק בשמעתין כר' אליעזר דשתי קדושות הן ורב גופיה פסיק ברייש פרק ב' דביצה (דף מז:) דהלכה כת"ק דאמר יו"ט שחל להיות בע"ש אין מערבין לא בעירובי תחומין ולא בעירובי חצירות וכיון דשתי קדושות הן אמאי אין מערבין ע"כ משום הכנה ומיהו התם דקאמר רבי מערבין בעירובי חצירות אבל לא בעירובי תחומין מ"מ דמדשרי עירובי חצירות משמע דלית ליה הכנה וא"כ למה לי תיפוק לי דאסור לטיקני שביתה בשבת ניחא אבל למאן דשרי קשה ומאי י"ל דבהכי פליגי רבי ורבנן דרבי סבר לא שייך איסור הכנה בעירובי חצירות כיון דביום טוב שרי להוליא מחצר לחצר: **משום** הכנה. איסור הכנה דאורייתא היא כדילפינן לקמן בשמעתין ומה שאוסיף מיו"ט לשבת משום עירובי תבשילין[ז] מפרש רבא בפרק אלו עוברין (פסחים דף מו:) משום שהלין ומקצעי ליה אורמין[ח] וא"ת והיכי בעי בלוו עוברין (שם) לגמרמר דר' אליעזר לית ליה הואיל א"כ לדידיה איך אופין מיו"ט לשבת הא אית ליה איסור הכנה הכא בשמעתין וי"ל דהכיא דאלו עוברין סבר דאסור לטיקני שביתה בשבת ואז לא קריכין לטעמא דהכנה כדפי' ועירובי חצירות נמי סבר הכיא דאלו עוברין דמערבין לר' אליעזר מיו"ט לשבת כיון דלית ליה הכנה וא"ת הא אכתי מוכח בפ"ק דביצה (דף ז.) דאית ליה לר' אליעזר הכנה גבי ביצה שנולדה בשבת דקאמר רבי אליעזר עדיין היא מחלוקת ב"ש שאומרים מיאכל ביו"ט וב"ה אומרים לא מיאכל וי"ל דרבי אליעזר סבר כב"ש[ט] דשמותי הוא ועוד דתניא בפ"ק דביצה (שם) דר' אליעזר אומר מיאכל היא ואמרה ורילצ"ל אומר דלא שייך הכנה בתפיה ובישול דאין זה אלא מיקון בעלמא שמתקן המאכל ולא שייך הכנה אלא לענין ביצה ועירוב שהוא דבר חדש: אמר

מסורת הש"ס

מתני' מערב אדם שני עירובין. אם היה צריך יום ראשון ליקח לכאן ויום שני ליקח לכאן יכול לערב לשנתם ולמערב ערב יו"ט[ב] הראשון: **ואומר עירובי.** של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר ועירובי של מערב יקנה לי בבין השמשות דלמחר לצורך יום שני דקפצר רבי אליעזר שבת ויו"ט לאו כחד יומא דריכא הינהו אלא שתי קדושות ולכל חד יומא אית לה דהא שביתה ובכל חדא מיקניא ליה שביתה לאיתה לד שילה וביה"ש דקמא לדידיה הוא דקני ולא ליום ב': **עירובי בראשון ובשני בבני עירי הו.** כלומר ואם לא היה רוצה ליקח אלא באחד מן הגדלים ביום ראשון ובשני אין צריך לומר ואינו רוצה להפסיד[ג] לא לכאן ולא לכאן ואינו רוצה להפסיד[ד] לא של תחומו של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן יערב עירוב אחד לצד שהוא רוצה ליקח בו ביום ראשון ויאמר עירובי זה יקנה לי לצורך מחר ובשני אין צריך בבני עירי אלא עירובו אי אם היה צריך ליקח בשני ולא בראשון יאמר עירובי זה יקנה לי ביה"ש של מחר ובראשון אהיה בבני עירי: **או מערב לרוח אחת.** לצורך שני ימים: **או אינו מערב כל עיקר.** אפילו לצד אחד לאיתה[ה] באחד מן הימים בבני עירו: **או מערב לב' ימים.** ובגמרא פריך איינו לרוח אחת: **מוליכו בראשון.** ערב יו"ט שלפני השבת: **ומתשיך עליו.** עד שיקנה העירוב: **ונוטלו ובא לו.** שמא יאבד ושוב אין לו עירוב בשני כדקתני גאבל עירובו בראשון וכו' וחזר ומוליכו בשני כו': **משפכר בשליחו.** כלומר קנה לו הליכה ליום מחר: **ומשפכר בעירובו.** שאוכלו. וציו"ט אחר שבת דלא אפשר בהכי מוליכו בראשון וחזר והולך שם בשני לראות שם קיים עירובו ומתשיך עליו ואם רצה יאכלנו אחרי כן: **מודים אחים לי שתן ב' קדושות.** דקאמרינהו אין עירוב לשני דאי קדושה אחת ס"ל כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהן וכיון דשתי קדושות הן יכול לערב שני ב' רוחות: **גמ' לרוח אחת.** דקתני מתני': **מאי ניהו.** פשיטא דלשני ימים קאמר בינתותא: **ולשני הימים.** דקתני: **מאי ניהו.** פשיטא לי לגרוח אחת קאמר ואי"כ תרתי למה לי: **אי אתה מודה.** ביום אחד דמערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר ב' ימים שני אי אינו מערב כמו ביום אחד או אינו מערב כל עיקר: **אבל.** אמת כמו אבל שרה ומתרגם קושטא (בראשית יח): **אתה עירב בראשון.** שלא היה לו פת לשבת ע"י שליח ועירב והלך הוא בעצמו ויצא לסוף אלפים אמה עד שקדש עליו היום וקנה שביתה ומחזר ולן בביתו: **מערב בראשון בשני.** צריך לערב בראשון אף בשני ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום ע"י קנייה הראשונה: **או אם נאבל עירובו.** המערב בשבת ונאכל עירובו בשני ביום ראשון לאחר שקנה העירוב אי אתה מודה לי שתהא עליו בשני ע"י אותה קנייה: **הא לאו.** ר' אליעזר קמהדר לה וקאמר ולאי אף לדבריכם ב' קדושות הן. ולא גרסינן לאי אפשר דאיכא דורש לא פסוק ולא ג"ש דבכולו הש"ס הן תרגום של לאי: **ורבנן מספקא להו.** בשבת ויו"ט אי קדושה אחת מיהא אי שתי קדושות: **ועבדי הכא לחומרא.** דאין יכול לערב לשני רוחות דלמא חדא קדושה היא: **והכא לחומרא.** דאי נאבל בראשון דאין עירוב לשני דלמא ב' קדושות הן: **אי אתה מודה שאין מערבין בשתילה מיו"ט לשבת.** אם לא עירב בין השמשות אין ערב יו"ט והולך לצאת בשבת אי אתה מודה שאינו יכול לערב מיו"ט לשבת אלמא קדושה אחת היא והרי הוא כיום אחד שאינו יכול לערב בתלי היום אם לא עירב בין השמשות: **מעוה הכנה.** שמכין מיו"ט לשבת ולא משום טעמא דחד יומא הוא: **אין יוצא עליו בשני.** והרי הוא כבני עירו דודאי שתי קדושות הן ואין עליו משום שפק: הרי

גיל' ירושלמי וכ"ש פה' הראשון הכאי וקן לכם. ב) לעיל נ:: ע"ש לקמן נט. ע"ש]. ג) נ"ל לחסן. ד) [מוספפת פ"ד ה"ב]. ה) [ר"ש ר"ש ר"ש]. ו) [ר"ש מ"ט ר"ש ובמנין]. ז) [ולהיות ר"ש]. ח) [ע"ש תוס' מ"ט ר"ש ד"ה כדי הוהה]. ט) [פי' מתלמידי ר"ש ע"י תוס' שמות קל:, ד"ה כל"א שמותי הוא].

מוסף רש"י

מוליכו בראשון. בערב יו"ט לקוף אלפים, ועל דיום שלומו קאמר, דאי איהו נוקפיה בלא מה נמי קני ליה שביתה, מיון דהתם יתיב וקדיש עליה יומא (לעיל נ:). **בשני מתשיך עליו** (לעיל נ:). מחר ומוליכו בשני שבת ערב שבת ומתחשך עליו ומוליכו שם אם ילקח, דלהכי אי אפשר דשבת הוא ואם יו"ט אחר השבת הוא על כרחו עימהו שם ע"ש ומגמר ילך וילקח שם עדיין יבוא בבני (שם). **אבל.** בגמרא (בבורות כו).

מוסף תוספות

א. דכיון דלא להקטרה מכנין שיר. כש"י ובמיס עז. ד"ה ומאם. **ב.** בם משמע כשהן בפני עצמן. שם: ד"ה בם. **ג.** דהא פשיטא לי' לר' אליעזר דב' קדושות הם, וא"כ בשני לא עירב ודאי. תוס' ד"ה. **ד.** אינו יוצא עליו בשני דשמא ב' קדושות הם, וגם אינו כבני עירו דשמא קדושה אחת הם. שם. **ה.** דעירובי תחומין מקנה ביתא הוא דאסור ביו"ט, ואפילו הכי דליכא משום הכנה. ריטב"ם. **ו.** ולא שייך למקני שביתה. תוס' ביצה ח. ד"ה מאי. דעירובי שורוא בעלמא הוא. רשב"ם ביצה ח. משום דסני ליה בביטול רשות והלכך לא אלימא קנייה דידיה. שיטמ"ק ביצה ח. **ז.** וכי אתי תקנתא דרבנן ולישקר הכנה דאורייתא. תוס' ביצה נ: ד"ה ויהיו. **ח.** משום הואיל מקנא ליה איסורא דאורייתא, ונהי דאכתי פש ליה איסורא דרבנן וכו', ההוא איסורא דרבנן שרינן ליה משום עירובי תבשילין. מי' הר"ן ביצה מו:

פח א מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ה סמג עשין ג טור ש"ע א"ח סי' תיז סעיף ג:

פט ב ג מיי' שם הלכה ח ט טור"ע שם סעיף כ:

ד (מיי' פ"ח מהל' עירובין הל' ג טור"ע א"ח סי' תיכ):

רבינו חננאל

אינך מודה כו'. ופשוטה היא. מתני' ר' אליעזר אומר יום טוב המסוך לשבת בין מלפניה בין מאחריה מערב שני עירובין ואומר כו'. תניא אמרו לו לר' אליעזר אין אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום. א' להם אבל. אמרו כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום כך אין מערבין לשני ימים יום אחד לצפון ויום אחד לדרום. אמר להם יום אחד חדא קדושה היא (ואיפשר) [ואי אפשר] לחלקן. הכא בשני ימים שתי קדושות הן. אמרו לו אי אתה מודה שאין מערבין לכתחילה מיום טוב לשבת. אמר להן אבל. והא לאו קדושה אחת הן. א' להם התם משום הכנה שאין יום טוב מכין לשבת. אמר להם ר' אליעזר אי אתם מודים שאם עירב ברגליו בשני נאבל כו'. ומפורש בפ' מי שהוציאוהו גרים, התנן מי שבא בדרך והיה מכיר אילן או גדר כו'. ואמרינן בגמרא הזו שאמרו הניני מערב ברגליו ולא יצא עשיר חוץ לעיר ויאמר בשיתתי לערב ברגליו [אלא] למי שבא בדרך ותשכחה לו דברי ר"מ, ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר כו'. ת"ר עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני. נאכל עירובו (ה)[ב]ראשון [אין] יוצא עליו בשני דברי ר'. ר' יהודי או'

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

בכל מערבין פרק שלישי עירובין

אמר רבה משום הכנה **תנויא.** כ"מ מתוך מספריו דתניא משום דאמר כרשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשני נאכל עירובו ביום ראשון יוצא עליו בשני [1] אמר רב הלכה כד' זקנים הללו ואליבא דר"א דאמר אב' קדושות הן ואלו הן ד' זקנים רשב"ג ור' ישמעאל [2] בר' יוחנן בן ברוקה ור"א בר"ש ור' יוסי בר יהודה סתימתאה ואיכא דאמרי חד מינייהו רבי אלעזר ומפיק ר' יוסי בר יהודה סתימתאה והא רשב"ג ור' ישמעאל [3] בר רבי יוחנן בן ברוקה איפכא שמעינן להו איפוך אי הכי היינו רבי אימא וכן אמר רשב"ג וכו' ולישחשוב נמי רבי רבי [4] תני לה ולא סבר לה רבנן נמי תנו לה ולא סברי לה רב גמרא גמיר לה כי נח נפשיה דרב הונא עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה כד' זקנים ואליבא דר"א דאמר שתי קדושות הן והא [5] איתמר שבת ויו"ט רב אמר נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה [6] דתניא [7] והיה ביום הששי והכינו [8] חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא הא דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל רבה מי סברת סוף היום קונה עירוב תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה אלא מעתה יערבו בלנין בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא אלא הא דתנן ר"א אומר יו"ט המסוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מערב אדם שני עירובין הא [9] בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפים אמה לכאן לא [10] דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו יום ראשון מערב ברגליו יום שני עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל מי סברת דאזיל ואמר מידי [11] דאזיל ושתיק ויתיב כמאן כרבי יוחנן בן נורי [12] דאמר חפצי הפקר קונין שביתה [13] אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן נורי אלא בישן דלא מצי אמר אבל בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי א"ל רבה בר רב חנין לאביי אי הוה שמיע ליה למר הא דתניא ילא יהלך אדם לסוף שדהו לידע מה היא צריכה כויצא בו לא

הרי זה חמר גמל רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשני נאכל עירובו ביום ראשון יוצא עליו בשני [1] אמר רב הלכה כד' זקנים הללו ואליבא דר"א דאמר אב' קדושות הן ואלו הן ד' זקנים רשב"ג ור' ישמעאל [2] בר' יוחנן בן ברוקה ור"א בר"ש ור' יוסי בר יהודה סתימתאה ואיכא דאמרי חד מינייהו רבי אלעזר ומפיק ר' יוסי בר יהודה סתימתאה והא רשב"ג ור' ישמעאל [3] בר רבי יוחנן בן ברוקה איפכא שמעינן להו איפוך אי הכי היינו רבי אימא וכן אמר רשב"ג וכו' ולישחשוב נמי רבי רבי [4] תני לה ולא סבר לה רבנן נמי תנו לה ולא סברי לה רב גמרא גמיר לה כי נח נפשיה דרב הונא עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה כד' זקנים ואליבא דר"א דאמר שתי קדושות הן והא [5] איתמר שבת ויו"ט רב אמר נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה [6] דתניא [7] והיה ביום הששי והכינו [8] חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא הא דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל רבה מי סברת סוף היום קונה עירוב תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה אלא מעתה יערבו בלנין בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא אלא הא דתנן ר"א אומר יו"ט המסוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מערב אדם שני עירובין הא [9] בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן לא [10] דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו יום ראשון מערב ברגליו יום שני עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל מי סברת דאזיל ואמר מידי [11] דאזיל ושתיק ויתיב כמאן כרבי יוחנן בן נורי [12] דאמר חפצי הפקר קונין שביתה [13] אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן נורי אלא בישן דלא מצי אמר אבל בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי א"ל רבה בר רב חנין לאביי אי הוה שמיע ליה למר הא דתניא ילא יהלך אדם לסוף שדהו לידע מה היא צריכה כויצא בו

אמר רבה משום הכנה **תנויא.** כ"מ מתוך מספריו דתניא משום דאמר כרשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשני נאכל עירובו ביום ראשון יוצא עליו בשני [1] אמר רב הלכה כד' זקנים הללו ואליבא דר"א דאמר אב' קדושות הן ואלו הן ד' זקנים רשב"ג ור' ישמעאל [2] בר' יוחנן בן ברוקה ור"א בר"ש ור' יוסי בר יהודה סתימתאה ואיכא דאמרי חד מינייהו רבי אלעזר ומפיק ר' יוסי בר יהודה סתימתאה והא רשב"ג ור' ישמעאל [3] בר רבי יוחנן בן ברוקה איפכא שמעינן להו איפוך אי הכי היינו רבי אימא וכן אמר רשב"ג וכו' ולישחשוב נמי רבי רבי [4] תני לה ולא סבר לה רבנן נמי תנו לה ולא סברי לה רב גמרא גמיר לה כי נח נפשיה דרב הונא עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה כד' זקנים ואליבא דר"א דאמר שתי קדושות הן והא [5] איתמר שבת ויו"ט רב אמר נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה [6] דתניא [7] והיה ביום הששי והכינו [8] חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא הא דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל רבה מי סברת סוף היום קונה עירוב תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה אלא מעתה יערבו בלנין בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא אלא הא דתנן ר"א אומר יו"ט המסוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מערב אדם שני עירובין הא [9] בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן לא [10] דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן אלא הא דאמר רב יהודה עירב ברגליו יום ראשון מערב ברגליו יום שני עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני הא קא מכין מיו"ט לשבת א"ל מי סברת דאזיל ואמר מידי [11] דאזיל ושתיק ויתיב כמאן כרבי יוחנן בן נורי [12] דאמר חפצי הפקר קונין שביתה [13] אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן נורי אלא בישן דלא מצי אמר אבל בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי א"ל רבה בר רב חנין לאביי אי הוה שמיע ליה למר הא דתניא ילא יהלך אדם לסוף שדהו לידע מה היא צריכה כויצא בו

עין משפט
נר מצוה

צ א מיי' פ"ט מהל' עירובין הל' ח ט ע סמג עשין דרכנו ל טוש"ע א"ח סי' תמז סעיף ב:
צא ב ג מיי' פ"ט מהל' יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקנ סעיף ג וסי' תקיג סעיף ה וסי' תקכו ס"ח וסי' שכב ס"כ:
צב ד מיי' פ"ט מהל' עירובין הלכה יח יב יג טוש"ע א"ח סי' תמז סעיף ב:
צג ה מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ב:
צד ו מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף ב וגרסי בפרק מי שהוציאוהו גרים דתנן מי שישן בדרך ולא ידע עד שתשיכה יש לו אלפים אמר לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי. ופירושו בתלמוד כי מדבריו אלו נתברר שהיה סובר דחפצי הפקר קונין שביתה. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אי הוה שמיע ליה למר. כלפי רבא הוא אומר דאמר דאזיל ושתיק ותיב. והוא רבה בר נחמני רבו דאביי.

רבינו חננאל

[הרי] זה חמר גמל. רבן שמעון בן גמל' [וה"ר (שמעון) (ישמעאל) בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אר' עירב ברגליו בראשון [אין] מערב ברגליו בשיני. נאכל עירובו בראשון (אינו) יוצא עליו בשיני. אמר רב הלכה כד' זקנים רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהודי' סתימתאה. וכולהו אליבא דר' אליעזר דאמר שתי קדושות הן. ואקשינן והא רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה איפכא שמענא להו. כלומר דלא כר' אליעזר דאמר שתי קדושות קאמרי, דהא עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשיני, נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בשיני. (אמר רב הלכה כד' זקנים, רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהודי' סתימתאה) שמענן מינה דקדושה אחת סבירי להנ', דקרעק' רב איפכא הוה תני לה להא מתניתא, וכן היה רשב"ג אומר וכו' (לר' יוחנן בן ברוקה אר') עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני כו'. אי הכי היינו ר', ליחשוב נמי בהדי רבי זקנים. רב גמרא הוה גמיר דר' מיתנא הוה תני לה מתניתא דשתי קדושות הן ולא סבר לה הכי. ומקשי רב חסדא מי אמר רב הלכתא שתי קדושות הן, והא אמר רב שבת ויום טוב ביצה שנולדה בזה אסורה בזה. ופריק רבא לעולם שתי קדושות הן, וחתם לא קאסר רב אלא משום הכנה דאין יום טוב מכין לשבת, כל שכן שבת ליום טוב. ואלא דא דתנן כיצד עושה מוליכו בראשון [וכו'] מחשיך עליו אוכלו ובא לו, הא מכין. שקונה עירוב מיום [טוב] לשבת. ודתינן מי סברת סוף ע"ש קונה עירוב, תחילת היום שהוא שבת קונה עירוב, ושבת היא שמכינה לעצמה. אי הכי אמאי בלנין שבתו של מעשר שבל וכו', אם תחילת היום קונה עירוב אמאי לא [הוי] עירוב. ומשנינן התם דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא, דהא מבעוד יום שבל הוה,

ג מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' תמז סעיף ב:
צה ז מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ב:
צו ח מיי' שם הלכה ט ע"ש סעיף ב:
צז ט מיי' שם הלכה ט ע"ש סעיף ב:
צח י מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף ג וגרסי בפרק כג דף עח ע"ב:

רב נסים גאון

אלא מעתה יערבו בלנין. היינו מתני' שהזכירוה לשעבר, לגין מבול הוי שמלאהו מן החבית שלמעשר שבל כולי. כמאן כר' יוחנן בן נורי. בפרק מי שהוציאוהו גרים דתנן מי שישן בדרך ולא ידע עד שתשיכה יש לו אלפים אמר לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי. ופירושו בתלמוד כי מדבריו אלו נתברר שהיה סובר דחפצי הפקר קונין שביתה. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אי הוה שמיע ליה למר. כלפי רבא הוא אומר דאמר דאזיל ושתיק ותיב. והוא רבה בר נחמני רבו דאביי.

רבינו חננאל

[הרי] זה חמר גמל. רבן שמעון בן גמל' [וה"ר (שמעון) (ישמעאל) בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אר' עירב ברגליו בראשון [אין] מערב ברגליו בשיני. נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בשיני. אמר רב הלכה כד' זקנים רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהודי' סתימתאה. וכולהו אליבא דר' אליעזר דאמר שתי קדושות הן. ואקשינן והא רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה איפכא שמענא להו. כלומר דלא כר' אליעזר דאמר שתי קדושות קאמרי, דהא עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשיני, נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בשיני. (אמר רב הלכה כד' זקנים, רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהודי' סתימתאה) שמענן מינה דקדושה אחת סבירי להנ', דקרעק' רב איפכא הוה תני לה להא מתניתא, וכן היה רשב"ג אומר וכו' (לר' יוחנן בן ברוקה אר') עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני כו'. אי הכי היינו ר', ליחשוב נמי בהדי רבי זקנים. רב גמרא הוה גמיר דר' מיתנא הוה תני לה מתניתא דשתי קדושות הן ולא סבר לה הכי. ומקשי רב חסדא מי אמר רב הלכתא שתי קדושות הן, והא אמר רב שבת ויום טוב ביצה שנולדה בזה אסורה בזה. ופריק רבא לעולם שתי קדושות הן, וחתם לא קאסר רב אלא משום הכנה דאין יום טוב מכין לשבת, כל שכן שבת ליום טוב. ואלא דא דתנן כיצד עושה מוליכו בראשון [וכו'] מחשיך עליו אוכלו ובא לו, הא מכין. שקונה עירוב מיום [טוב] לשבת. ודתינן מי סברת סוף ע"ש קונה עירוב, תחילת היום שהוא שבת קונה עירוב, ושבת היא שמכינה לעצמה. אי הכי אמאי בלנין שבתו של מעשר שבל וכו', אם תחילת היום קונה עירוב אמאי לא [הוי] עירוב. ומשנינן התם דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא, דהא מבעוד יום שבל הוה,

מסורת הש"ס

[1] [בפס ד], [2] כנו שבל כל"ל, [3] כנו שבל כל"ל, [4] מו:], [5] [בפס ד], [6] בלה ב:;ע"ש), [7] [בעל"ל ו:], [8] לקמן מה: ו"ש"ן, [9] [ב"ל ד"ל דלעמה], [10] כס"ס:; בפתיקה, [11] [בפ מה:], [12] [וע"ש בוס' פסחים קנח. ד"ס ובוס' ומה ובוס' בלה ב: ד"ס והיכן],

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְלָקְטוּ יוֹם יוֹם: שמות טז כה

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מערב אדם שני עירובין כו' בין דלין בה כו' בר"א ד"מ. עי' לקמן דף ס ע"ב תד"ה אין לנו:

מוסף רש"י

שבת ויו"ט. הסמוכין, והוא הדין ליום טוב ושבת (ביצה ד:). **והיה ביום הששי והכינו.** וחמינן, כגון מכלן אלו פוכל למחר, דאי משום הכנה בידים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום, בהדיא מתיב אם אפר מאפו אפר, אם בשלו בשלו אפר קאמר. ומכאן ביום בשבת, דקאמר. **חמשה** יום בשבת, ויכין דקדיש יומא קנה עירוב, דכיון דאיבעי למימ' שביתתי במקומי מצי אמר, אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי. וא"א אי הוה שמיע ליה לרבא, דאמר מי סברת דאזיל דאמר מידי דלא, [אלא] אזיל ושתיק, משמע דאית ליה למיזל ואע"ג דמיכוין למיקנא מקום. הא דתניא לא יטייל אדם בתוך שדהו לידע מה היא צריכה, וכויצא בו

מוסף תוספות

א. דכתיב והכינו את אשר יביאו. דשב"ל פיקה ב: ב. וא"ת מנלן, אימא דמיירי בריש"ש ואפ"ה קאמר והכינו אלמא דמכין, וי"ל דזה לא מצינן למימר וכו'. תוס' ר"פ. ג. שכן הוא רוב הימים. תוס' הרא"ש. ד. ועל כרחין אית לן לתרוצה בגוונא בסוף אלף מכאן ובסוף אלף מכאן ותו לא הקשי לן דה דסעודה הראויה. רשב"ם. ה. אבל הכא הולך הוא אדעתא למיקני שביתה התם. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל (המשך)

ואין מערבין בשבל. אלא הא דתנן ר' אליעזר אר' יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניו בין מלאחריו מערב שני עירובין ואר' עירובי הראשון למזרח והשיני למערב כו'. הנה נמצא מניח עירוב מיום טוב

לשבת, שבתים טוב היה במזרח וחזר בשבת במערב. ומשני מי סברת דמנח לה בסוף אלפים אמה במערב, שנמצא כאילו מעניח העירוב מיו"ט לשבת, דמנח ליה מערב יו"ט בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן, ואלא הא דאמר רב יהודי' עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני, עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. הא (מאי) [קא] מכין [ב]זיום טוב לשבת. מי סברת דאזיל דברגליו וא' מידי לא, אלא אזיל ויתיב תמן ושתיק. וכן בפת, ויכין דקדיש יומא קנה עירוב, דכיון דאיבעי למימ' שביתתי במקומי מצי אמר, אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי. וא' אי הוה שמיע ליה לרבא, דאמר מי סברת דאזיל דאמר מידי דלא, [אלא] אזיל ושתיק, משמע דאית ליה למיזל ואע"ג דמיכוין למיקנא מקום. הא דתניא לא יטייל אדם בתוך שדהו לידע מה היא צריכה, וכויצא בו

אלפים אמה במזרח ובסוף אלפים אמה במערב, שנמצא כאילו מעניח העירוב מיו"ט לשבת, דמנח ליה מערב יו"ט בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן. הא דאמר רב יהודי' עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני, עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. הא (מאי) [קא] מכין [ב]זיום טוב לשבת. מי סברת דאזיל דברגליו וא' מידי לא, אלא אזיל ויתיב תמן ושתיק. וכן בפת, ויכין דקדיש יומא קנה עירוב, דכיון דאיבעי למימ' שביתתי במקומי מצי אמר, אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי. וא' אי הוה שמיע ליה לרבא, דאמר מי סברת דאזיל דאמר מידי דלא, [אלא] אזיל ושתיק, משמע דאית ליה למיזל ואע"ג דמיכוין למיקנא מקום. הא דתניא לא יטייל אדם בתוך שדהו לידע מה היא צריכה, וכויצא בו

[1] [בפס ד], [2] כנו שבל כל"ל, [3] כנו שבל כל"ל, [4] מו:], [5] [בפס ד], [6] בלה ב:;ע"ש), [7] [בעל"ל ו:], [8] לקמן מה: ו"ש"ן, [9] [ב"ל ד"ל דלעמה], [10] כס"ס:; בפתיקה, [11] [בפ מה:], [12] [וע"ש בוס' פסחים קנח. ד"ס ובוס' ומה ובוס' בלה ב: ד"ס והיכן],

[1] [בפס ד], [2] כנו שבל כל"ל, [3] כנו שבל כל"ל, [4] מו:], [5] [בפס ד], [6] בלה ב:;ע"ש), [7] [בעל"ל ו:], [8] לקמן מה: ו"ש"ן, [9] [ב"ל ד"ל דלעמה], [10] כס"ס:; בפתיקה, [11] [בפ מה:], [12] [וע"ש בוס' פסחים קנח. ד"ס ובוס' ומה ובוס' בלה ב: ד"ס והיכן],

[1] [בפס ד], [2] כנו שבל כל"ל, [3] כנו שבל כל"ל, [4] מו:], [5] [בפס ד], [6] בלה ב:;ע"ש), [7] [בעל"ל ו:], [8] לקמן מה: ו"ש"ן, [9] [ב"ל ד"ל דלעמה], [10] כס"ס:; בפתיקה, [11] [בפ מה:], [12] [וע"ש בוס' פסחים קנח. ד"ס ובוס' ומה ובוס' בלה ב: ד"ס והיכן],

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁמָּא יִבָּקַע הַנּוֹד וְנִמְצָא שׁוֹתֶה טִבְלִים לְמַפְרֵעַ אָמַר לָהֶן לִכְשֶׁיִּבָּקַע [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

משנה

עירוב ביום טוב ושבת הסמוכים זה לזה, רבי אליעזר: (דעה א') הם שתי קדושות

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יוֹם טוֹב הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת, בֵּין מִלְּפָנֶיהָ (שיום שישי הוא יום טוב) **וּבֵין מִלְּאַחֲרֶיהָ** (שיום ראשון הוא יום טוב), אם רוצה ללכת ביום טוב לצד אחד ובשבת לצד אחר, **מְעָרֵב אָדָם שְׁנֵי עֵירוּבִין** אחד למזרח ואחד למערב,

וְאוֹמֵר: עֵירוּבִי בָּרִאשׁוֹן לַמִּזְרָח. וּבַשֵּׁנִי, לַמַּעֲרָב - עירוב שלצד מזרח יקנה לי ביום הראשון - לצד מזרח. ועירוב שלצד מערב יקנה לי ביום השני - לצד מערב.

כגון שיום טוב ביום שישי, אזי בבין השמשות (שבין חמישי לשישי) יקנה לי העירוב למזרח. ובבין השמשות (שבין שישי לשבת) יקנה לי העירוב למערב.

או שאומר **בָּרִאשׁוֹן,** יקנה לי העירוב **לַמַּעֲרָב. וּבַשֵּׁנִי** יקנה לי העירוב **לַמִּזְרָח.**

ואם רוצה לערב רק ליום הראשון (או ליום טוב או לשבת), מניח עירוב אחד ואומר: **עֵירוּבִי בָּרִאשׁוֹן** - ערובי זה יקנה לי לצורך מחר (ויש לי אלפיים אמה לכל צדדי מקום שהנחתי את העירוב), **וּבַשֵּׁנִי** הריני **כִּבְנֵי עִירִי** שלא עירבו (ויש לי לכל צדדי העיר אלפיים אמה).

או אם רוצה לערב רק ליום השני, מניח עירוב אחד, ואומר: **עֵירוּבִי בַּשֵּׁנִי** - עירובי זה יקנה לי בין השמשות של מחר, לצורך היום השני **וּבָרִאשׁוֹן** הריני **כִּבְנֵי עִירִי** שלא עירבו.

והיינו מפני שיום טוב ושבת הסמוכים זה לזה אינם כיום אחד ארוך אלא שתי קדושות הם, ובכל יום מערב בפני עצמו לאותו יום.

חכמים (דעה ב'): קדושה אחת הם, ואי אפשר לערב לכל יום לצד אחר

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אוֹ מְעָרֵב לְרוּחַ אַחַת - לצורך שני ימים, **אוֹ אֵינוֹ מְעָרֵב כָּל עִיקָּר** - שאינו יכול לערב רק ליום אחד, וביום השני יהיה כבני עירו, אלא אינו מערב כלל. **אוֹ מְעָרֵב לִשְׁנֵי יָמִים** לרוח אחד, **אוֹ אֵינוֹ מְעָרֵב כָּל עִיקָּר** (הגמרא שואלת על הכפילות במשנה).

המשך דברי חכמים: אף שהם קדושה אחת, אין מועיל קניית שביתה ביום הראשון לשני הימים, וכדי שהעירוב יועיל ליום השני – הוא צריך להיות מונח במקום השביתה גם בבין השמשות של היום השני

כֵּיצַד יַעֲשֶׂה שליח שמערב לשני הימים, **מוֹלִיכוֹ בָּרִאשׁוֹן** - מוליך את העירוב ליום הראשון (ערב יום טוב שלפני השבת), **וּמַחְשִׁיךְ עָלָיו** - ונמצא שם עד הלילה שאז העירוב קונה לו

שביתה, **וְנוֹטְלוֹ וּבָא לוֹ** - לאחר שחשיכה נוטל את העירוב והולך עמו לביתו (כי שהעירוב לא יאבד, שאם הוא יאבד, העירוב לא יועיל ליום השני, שהרי הוא צריך להיות מונח במקום השביתה גם בבין השמשות של היום השני).

בַּשֵּׁנִי - לאחר מכן מוליך את העירוב לצורך היום השני, כלומר: ביום שישי לפני שחשיכה הולך עם העירוב, כדי לקנות שביתה לשבת), **מַחְשִׁיךְ עָלָיו** - וממתין שם עם העירוב עד שחשיכה כדי שיקנה שם שביתה לשבת, **וְאוֹכְלוֹ** - ואם רוצה יכול לאכול אחר כך את העירב (שכבר קנה לו שביתה בבין השמשות של היום השני), **וּבָא לוֹ** - וחוזר לביתו.

וְנִמְצָא, מִשְׁתַּכֵּר בַּהֲלִיכָתוֹ - כלומר קנה לו הליכה ליום מחר, שעל ידי שהניח את העירוב גם ביום השני, קנה לו העירוב שביתה גם ליום השני, **וּמִשְׁתַּכֵּר בְּעֵירוּבוֹ** - שיכול לאכול את העירוב ביום השני.

אם העירוב **נֶאֱכַל בָּרִאשׁוֹן** - לאחר בין השמשות של היום הראשון, **עֵירוּבוֹ לָרִאשׁוֹן** - העירוב מועיל ליום הראשון, **וְאֵין עֵירוּבוֹ לַשֵּׁנִי** - ואין העירוב מועיל ליום השני, שכאמור כדי שהעירוב יועיל ליום השני, צריך שהוא יהיה מונח במקום השביתה גם בבין השמשות של היום השני.

הוכחת רבי אליעזר כשיטתו: כיון שלצורך היום השני צריך להניח את העירוב גם בבין השמשות של היום השני, ואין היום הראשון מועיל, הרי זה ראיה שהם שתי קדושות

אָמַר (לָהֶן) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מוֹדִים אַתֶּם לִי שֶׁהֵן שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת - מכך שאתם אומרים שאם העירוב נאכל לאחר בין השמשות של היום הראשון, אין העירוב מועיל ליום השני, הרי מוכח שהם שתי קדושות, שהרי אם יום טוב ושבת הסמוכים זה לזה היו קדושה אחת, הרי מה שקנה שביתה ביום הראשון מועיל גם ליום השני. וכיוון שהם שתי קדושות - אפשר גם לערב לכל יום בפני עצמו.

גמרא

בירור: מה הכפילות בדברי חכמים, לרוח אחת, או לשני ימים, הרי בשניהם הכונה לרוח אחת לשני הימים

שנינו במשנה: וחכמים אומרים או מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר, או מערב לשני ימים או אינו מערב כל עיקר. מבררת הגמרא: **לְרוּחַ אַחַת, מַאי נִיהוּ,** מה הכונה במה שאמרה המשנה 'לרוח אחת', הרי ודאי הכונה **לִשְׁנֵי יָמִים** - שמערב לאותו צד לשתי הימים.

ומה שאומרת אחר כך המשנה, או מערב **לִשְׁנֵי יָמִים, מַאי נִיהוּ** - מה הכונה, **לְרוּחַ אַחַת** - שמערב לשני הימים לאותו צד,

אם כן קשה: **הַיְינוּ קַמַּיְיתָא** - זהו האופן הראשון, ומה ההבדל בין מה שאמרה המשנה 'לרוח אחת', לבין מה שאמרה המשנה לשני ימים.

ביאור: חכמים אומרים, כשם שביום אחד אין מערבים לשתי צדדים. כך אין מערבים לשני ימים (יום טוב ושבת הסמוכים זה לזה) לשתי צדדים

מבארת הגמרא: **הָכִי קָאָמְרִי לֵיהּ** - כך אמרו **רַבָּנַן לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁאֵין מְעָרְבִין לְיוֹם אֶחָד חֶצְיוֹ לַצָּפוֹן וְחֶצְיוֹ לַדָּרוֹם,** (אלא מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר),

אָמַר לָהֶן רבי אליעזר: **אֲבָל** (אמת), אכן כך הדין.

אמרו חכמים לרבי אליעזר: **כְּשֵׁם שֶׁאֵין מְעָרְבִין לְיוֹם אֶחָד חֶצְיוֹ לַדָּרוֹם וְחֶצְיוֹ לַצָּפוֹן, כָּךְ אֵין מְעָרְבִין לִשְׁנֵי יָמִים** (שבת ויום טוב הסמוכים זה לזה) **יוֹם אֶחָד לַמִּזְרָח, וְיוֹם אֶחָד לַמַּעֲרָב.**

רבי אליעזר אומר: שבת ויום טוב הסמוכים הם שתי קדושות

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סובר שאין זה דומה, שהרי **הָתָם** [שם, לגבי עירוב ביום אחד, אי אפשר לערב לשתי צדדים שהרי יום אחד הוא] **קְדוּשָׁה אַחַת.** אבל **הָכָא** - כאן ביום טוב ושבת הסמוכים, **שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת** הם.

◆ ◆ ◆

רבי אליעזר: מוכח שב' קדושות הם, מכך שצריך לערב גם ליום השני (ולא מספיק מה שעירב ליום הראשון)

הגמרא מביאה ברייתא, משא ומתן בעניין זה בין חכמים ורבי אליעזר: **אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** לחכמים: **אִי אַתֶּם מוֹדִים שֶׁאִם עֵירַב בְּרַגְלָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן** - באופן שלא עירב על ידי שליחת שליח שיניח פת במקום שרוצה לקנות בו שביתה, אלא עירב על ידי רגליו, (כלומר: אם הולך בעצמו בבין השמשות במקום שרוצה לקנות בו שביתה, הרי קונה שם שביתה, ואינו צריך להניח שם פת, ואחר בין השמשות יכול ללכת משם), **מְעָרֵב בְּרַגְלָיו** - אם רוצה ללכת גם ביום השני על סמך העירוב צריך לחזור וללכת לשם ולערב ברגליו אף **בְּיוֹם שֵׁנִי,** ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום על ידי קנייה הראשונה.

וכן אם **נֶאֱכַל עֵירוּבוֹ** - אם עירב בפת ונאכל עירובו **בְּיוֹם רִאשׁוֹן** לאחר שקנה העירוב, **אֵין יוֹצֵא עָלָיו בְּיוֹם שֵׁנִי.**

אָמְרוּ לוֹ חכמים: **אֲבָל** - אכן כך הדין.

אמר להם רבי אליעזר: **הָא לָאֵי** - הרי אמת שמוכח **שִׁשְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן,** ועל כן העירוב של היום הראשון לא מועיל ליום השני, ואם כן יש לומר גם שיכול לערב ביום ראשון לצד אחד וביום השני לצד אחר.

חכמים: אכן יש ספק אם קדושה אחת או ב' קדושות, ומחמירים בזה לכאן ולכאן

הגמרא מבארת את דעת רבנן: **וְרַבָּנַן** סוברים שאין זו הוכחה שאנו נוקטים שהם שתי קדושות, אלא **סַפּוֹקֵי מְסַפְּקָא לְהוּ** - אנו מסתפקים לגבי שבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, אם קדושה אחת הם או שתי קדושות, **וְהָכָא לְחוּמְרָא, וְהָכָא לְחוּמְרָא** - ומחמירים לכאן ולכאן, מחמירים שמא קדושה אחת הן ואם עירב ליום הראשון לצד אחד, אינו יכול לערב לשני לצד אחר. וכן מחמירים שמא ב' קדושות הם, ואם לא הניח את העירוב גם ליום השני - לא מועיל מה שהניחו ליום הראשון.

חכמים: ממה שביום טוב ושבת הסמוכים זה לזה, אינו יכול לערב ביום טוב לצורך שבת, אלא צריך לערב מלפני יום טוב, מוכח שהם קדושה אחת

אָמְרוּ לוֹ חכמים **לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁאֵין מְעָרְבִין בַּתְּחִילָּה מִיּוֹם טוֹב לַשַּׁבָּת** - אם לא עירב בין השמשות של ערב יום טוב, והוצרך לצאת בשבת, וכי אינך מודה שאינו יכול לערב מיום טוב לשבת, הרי מוכח שקדושה אחת היא, והרי הוא כיום אחד שאינו יכול לערב בחצי היום, אם לא עירב בין השמשות.

אָמַר לָהֶן רבי אליעזר: **אֲבָל** - אמת, אכן אני מודה לדין זה.

אמרו לו חכמים: **הָא לָאֵי** - הרי אמת שמוכח **שקְדוּשָׁה אַחַת הִיא,** ועל כן אין יכול לערב ביום טוב עצמו לשבת הסמוכה לו, אלא צריך לערב מערב יום טוב.

רבי אליעזר: אין ראיה מכך, שהטעם שאין מערבים ביום טוב לשבת הוא מצד הכנה ולא מצד שקדושה אחת הם

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סובר שאין להוכיח מכך, שהרי: **הָתָם מִשּׁוּם הֲכָנָה** - שם הטעם שאין לערב ביום טוב לצורך שבת הוא משום הכנה שאסור להכין מיום טוב לשבת, ולא משום שקדושה אחת הם.

✦ ✦ ✦

דעת רבי (דעה ג'): ודאי שתי קדושות הן, ואם עירב ליום הראשון ולא לשני, הרי הוא ביום השני כבני עירו

תָּנוּ רַבָּנַן, עֵירַב בְּרַגְלָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אין זה מועיל ליום השני, אלא **מְעָרֵב בְּרַגְלָיו בְּיוֹם שֵׁנִי,** וכן אם הניח ליום הראשון פת לעירוב, **וְנֶאֱכַל עֵירוּבוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אֵין יוֹצֵא עָלָיו בְּיוֹם שֵׁנִי** - שהם שתי קדושות, וצריך לערב על היום השני בפני עצמו, ואם לא עירב על היום השני (ברגליו או בפת) הרי הוא כבני עירו, ויש לו אלפיים אמה לכל צד מעירו. **דִּבְרֵי רַבִּי.**

דעת רבי יהודה (כדעת חכמים במשנה – דעה ב'): הוא ספק אם קדושה אחת הן או שתי קדושות

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: [עמוד ב] **הֲרֵי זֶה חֲמָר גַּמָּל** - אם עירב ליום הראשון ולא לשני, הרי הרי הוא כאדם שמנהיג חמור וגמל שנמשך לשתי צדדים,

שהרי זה ספק, אם קנה ביום הראשון שביתה גם ליום השני, מפני שהם קדושה אחת, ויש לו אלפיים אמה לכל צד מהמקום שעירב עליו ביום הראשון.

או שהם ב' קדושות, ומה שקנה שביתה ליום הראשון אינו מועיל ליום השני, ועל כן ביום השני הרי הוא כבני עירו.

דעת רשב"ג (דעה ד'): ודאי קדושה אחת הן

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמְרִים: עֵירַב בְּרַגְלָיו בָּרִאשׁוֹן, אֵין מְעָרֵב בְּרַגְלָיו בַּשֵּׁנִי - אין צריך לערב שוב ליום השני, וכן אם עירב על ידי שהניח מאכל ליום הראשון במקום שרצה לקנות שביתה, **וְנֶאֱכַל עֵירוּבוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, יוֹצֵא עָלָיו בַּשֵּׁנִי** - הרי זה מועיל גם ליום השני, שהם ודאי קדושה אחת, ומה שקנה שביתה ביום הראשון מועיל

לשתי הימים, וממילא די בכך שהעירוב היה קיים בבין השמשות של היום הראשון, ואין צריך שהוא יהיה קיים בבין השמשות של היום השני.

✦✦✦

הלכה כד' זקנים שב' קדושות הם בתורת ודאי (דעה ג')

אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּאַרְבָּעָה זְקֵנִים הַלָּלוּ, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן. וְאֵלּוּ הֵן אַרְבָּעָה זְקֵנִים: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה סְתִימְתָּאָה (רבי יוסי בר יהודה, שרבי הביא הרבה פעמים את דבריו כ'סתם' משנה - כדבר המוסכם על כולם).

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, חַד מִינַּיְיהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר (אחד מד' זקנים הוא רבי אלעזר בן שמוע), **וּמַפֵּיק רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה סְתִימְתָּאָה** - ומוציא את רבי יוסי בר יהודה.

שואלת הגמרא: **וְהָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אִיפְּכָא שָׁמְעִינַן לְהוּ** - שקדושה אחת הם.

עונה הגמרא: **אֵיפוּךְ** - יש לגרוס בברייתא שהם אומרים ששתי קדושות הם.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי הַיְינוּ רַבִּי** - אם כן הם סוברים כרבי, ובברייתא מבואר שהם חולקים על רבי.

עונה הגמרא: **אֵימָא, וְכֵן אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְכוּ'** - שגם הם וגם רבי סוברים ששתי קדושות הם.

שואלת הגמרא: **וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי רַבִּי** - אם כך תחשיב גם את רבי שהוא סובר ששתי קדושות הם.

עונה הגמרא: **רַבִּי תָּנֵי לַהּ וְלָא סָבַר לַהּ** - רבי אמר זאת בדעת רבי אליעזר והוא עצמו אינו סובר כן.

שואלת הגמרא, אם כך **רַבָּנַן נָמֵי תָּנוּ לַהּ וְלָא סָבְרִי לַהּ** - תאמר שגם תנאים אלו רבן שמעון ור' ישמעאל אמרו זאת בדעת רבי אליעזר והם לא סוברים כך.

עונה הגמרא: **רַב גְּמָרָא גְּמִיר לַהּ** - רב קיבל כך מרבו שד' זקנים אלו סוברים כרבי אליעזר, ורבי אינו סובר כן אלא אמר זאת בשם רבי אליעזר.

✦✦✦

שאלה: והרי לגבי ביצה שנולדה, משמע שרב סובר שקדושה אחת הן

כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא - כאשר רב הונא נפטר, **עָיֵיל רַב חִסְדָּא לְמִירְמָא דְּרַב אַדְּרַב** - נכנס רב חסדא להקשות סתירה מדברי רב על דברי רב, וכך שאל: **מִי אָמַר רַב הֲלָכָה כְּאַרְבָּעָה זְקֵנִים וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר** ששבת ויום טוב הסמוכים זה לזה **שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן,**

וְהָא אִיתְּמַר, שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, רַב אָמַר: נוֹלְדָה בָּזֶה, אֲסוּרָה בָּזֶה, ואם שתי קדושות הם, יש להתיר את הביצה, שהרי אינה אסורה בשבת או ביום טוב רק ביום שנולדה ולא ביום שאחר כך, ומבואר שרב סבר שהם קדושה אחת ולכן אסר את הביצה בשתי הימים.

תשובה: שם הטעם משום שביצה שנולדה בשבת או ביום טוב, הרי היא כהוכנה בשבת או ביום טוב

אָמַר רַבָּה: הָתָם - שם מה שרב אסר את הביצה בשני הימים אין זה משום שהם קדושה אחת, אלא **מִשּׁוּם הֲכָנָה,** שמאכלי שבת או יום טוב צריכים הכנה מבעוד יום, מיום חול, **דְּתַנְיָא, 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ', חוֹל מֵכִין לְיוֹם טוֹב, וְאֵין יוֹם טוֹב מֵכִין לְשַׁבָּת, וְאֵין שַׁבָּת מְכִינָה לְיוֹם טוֹב,** וכיון שהביצה נולדה בשבת או ביום טוב הרי היא אסורה בשבת או ביום טוב הסמוכים.

שאלה: אם כן כיצד מותר להניח עירוב ביום טוב לצורך שבת

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא הָא דְּתַנַּן, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה מוֹלִיכוֹ בָּרִאשׁוֹן - מוליך את העירוב בערב יום טוב שלפני שבת, **וּמַחְשִׁיךְ עָלָיו, וְנוֹטְלוֹ וּבָא לוֹ. בַּשֵּׁנִי** - ביום טוב, **מַחְשִׁיךְ עָלָיו** כדי לערב לצורך שבת, **וְאוֹכְלוֹ, וּבָא לוֹ, הָא קָא מֵכִין מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת** - הרי מכין ביום טוב (שמניח את העירוב ביום טוב) לשבת.

תשובה: תחילת היום 'קונה' עירוב, ונמצא שהעירוב 'חל' בשבת, ולא הכין ביום טוב לצורך שבת

אֲמַר לֵיהּ רַבָּה: מִי סָבְרַתְּ סוֹף הַיּוֹם - של ערב שבת (שהוא יום טוב) **קוֹנֶה עֵירוּב,** שנמצא שיום טוב הכין לשבת, **תְּחִלַּת הַיּוֹם קוֹנֶה עֵירוּב, וְשַׁבָּת מְכִינָה לְעַצְמָהּ,** ואף שהניח את העירוב ביום טוב, שהעירוב קונה שביתה בתחילת יום השבת, ונמצא שהשבת מכינה לעצמה.

שאלה: אם כן מדוע אי אפשר לערב בכלי שיש בו טבל באופן שיהיה ראוי בתחילת יום השבת

שואלת הגמרא: **אֶלָּא מֵעַתָּה** שתחילת היום קונה עירוב, **יְעָרְבוּ בְּלָגִין** - יהיה מותר לערב בלגין (בכלי) שמילא ממנו מחבית של טבל, ואמר הרי זה (מה שיש בכלי) תרומת מעשר, והיא תחול לכשתחשך, ובמשנה (בטבול יום) שנינו שאי אפשר לערב בזה, הרי משמע שסוף היום קונה עירוב, וכיון שזה לא היה ראוי בסוף היום, אין מערבים בזה. ולא אומרים שכיון שזה ראוי בתחילת יום השבת, מערבים בזה

תשובה: אף אם תחילת היום קונה עירוב, אין מערבים בדבר שאינו ראוי מבעוד יום

עונה הגמרא: **בְּעֵינַן סְעוּדָה הָרְאוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם וְלֵיכָּא** - אף אם תחילת היום קונה עירוב, צריך לערב בסעודה הראויה מבעוד יום, וכיון שהלגין היו טבל מבעוד יום, אין מערבים בזה.

שאלה: אם כן כיצד מערב ביום טוב הסמוך לשבת, בעירוב אחד ליום טוב ובעירוב בצד אחר לשבת, הרי אין הסעודה ראויה מבעוד יום, שהעירוב השני אינו בתוך תחום העירוב הראשון ואינו יכול מבעוד יום ללכת לעירוב השני שהוא מחוץ לתחומו

שואלת הגמרא: **אֶלָּא הָא דְּתַנַּן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יוֹם טוֹב הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת בֵּין מִלְּפָנֶיהָ וּבֵין מִלְּאַחֲרֶיהָ, מְעָרֵב אָדָם שְׁנֵי עֵירוּבִין** זה למזרח וזה למערב, וביום הראשון הניח את העירוב במרחק 2000 אמה מהעיר לצד מזרח, וביום השני הניח את העירוב במרחק 2000 אמה מהעיר לצד מערב, ונמצא שביום הראשון אינו יכול ללכת כלל למקום עירובו שבצד השני, שהוא הרי רחוק ממנו יותר מ2000 אמה, ואם כך קשה: **הָא בְּעֵינַן סְעוּדָה הָרְאוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם וְלֵיכָּא** - שאינו יכול ללכת מבעוד יום לעירובו של היום השני.

2000	עירוב ליום הראשון	2000	עיר	2000	עירובו ליום השני	2000

ביום הראשון יכול ללכת רק בצד זה, שהרי יש לו 2000 אמה מעירובו לכל צד (ובכל העיר יכול ללכת שהיא נחשבת כד' אמות).

ביום השני יכול ללכת רק בצד זה, שהרי יש לו 2000 אמה מעירובו לכל צד (ובכל העיר יכול ללכת שהיא נחשבת כד' אמות).

תשובה: מדובר שהניח את העירוב השני, בתוך תחום העירוב הראשון, ויכול להגיע אליו מבעוד יום

עונה הגמרא: **מִי סָבְרַתְּ דְּמַנַּח לֵיהּ בְּסוֹף אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָאן, וּבְסוֹף אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָאן** - וכי אתה סובר שמדובר שהוא הניח את העירוב הראשון במרחק 2000 אמה מהעיר, וכן את העירוב השני במרחק 2000 אמה מהעיר, וממילא אינו יכול ללכת ביום הראשון לעירובו של היום השני.

לָא - לא מדובר כך, אלא מדובר באופן: **דְּמַנַּח לֵיהּ בְּסוֹף אֶלֶף אַמָּה לְכָאן וּבְסוֹף אֶלֶף אַמָּה לְכָאן**, שהניח את העירוב של היום הראשון במרחק 1000 אמה מהעיר, וכן את העירוב השני הניח במרחק 1000 אמה מהעיר לצד השני, ונמצא שביום הראשון יכול ללכת למקום עירובו של היום השני.

2000	עירוב ליום הראשון	1000	עיר	1000	עירובו ליום השני	2000

ביום הראשון יכול ללכת בצד זה, שהרי יש לו 2000 אמה מעירובו לכל צד (וכל העיר נחשבת כד' אמות).

ביום השני יכול ללכת בצד זה, שהרי יש לו 2000 אמה מעירובו לכל צד (ובכל העיר יכול ללכת שהיא נחשבת כד' אמות).

◆◆◆

שאלה: כיצד מותר לערב ברגליו מיום טוב לשבת, הרי מכין מיום טוב לשבת, שצריך לומר 'שביתתי במקומי'

לעיל התבאר שאסור להכין מיום טוב לשבת או משבת ליום טוב. שואלת על כך הגמרא: **אֶלָּא הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה,** לגבי שבת ויום טוב הסמוכים זה לזה: **עֵירַב בְּרַגְלָיו יוֹם רִאשׁוֹן,**

מְעָרֵב בְּרַגְלָיו יוֹם שֵׁנִי. וכן הדין אם **עֵירַב בְּפַת בְּיוֹם רִאשׁוֹן, מְעָרֵב בְּפַת בְּיוֹם שֵׁנִי,** שהעירוב לא מועיל לשני הימים, וצריך לערב לכל יום בפני עצמו,

וקשה על כך כיצד עושה כן, **הָא קָא מֵכִין מִיּוֹם טוֹב לַשַּׁבָּת** - הרי כשמערב ביום הראשון לצורך היום השני, מכין בזה מיום טוב לשבת. (ומה שתירצנו לעיל לגבי מערב בפת מיום טוב לשבת, שאין בזה איסור הכנה כיון שתחילת היום קונה עירוב, היינו מפני שהעירוב חל בלא מעשיו, שבכך שיש במקום פת, הרי נקנה לו עירוב. אבל כשמערב ברגליו, הרי צריך לומר 'שביתתי במקומי', ואינו יכול לדעת בדיוק מתי הוא תחילת היום כדי לומר זאת בדיוק בתחילת היום, אלא אומר זאת מבעוד יום, ונמצא שבאמירתו מכיון מיום טוב לשבת.

תשובה: אין צריך לומר 'שביתתי במקומי', ואין זה מכין כיון שלא אומר דבר

אָמַר לֵיהּ רבה: **מִי סָבְרַתְּ דְּאָזֵיל וְאָמַר מִידֵּי** - וכי אתה סובר שהמערב ברגליו צריך לומר דבריו, אין זה כך, אלא מדובר: **דְּאָזֵיל וְשָׁתֵיק וְיָתֵיב** - שהולך ושותק ויושב שם, וכך קונה שביתה, וממילא אין זה בכלל איסור מכין שאינו עושה דבר.

מבררת הגמרא: **כְּמַאן** - כדעת מי אמר זאת רבה שמערבים בלא דיבור כלל, **כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, דְּאָמַר: חֶפְצֵי הֶפְקֵר קוֹנִין שְׁבִיתָה,** אף שאין מי שאומר על חפצי ההפקר 'שביתתם כאן', שעצם הימצאותו של החפץ במקום זה - קונה שביתה, ואין צריך לומר דבר. [ולכן סובר רבי יוחנן בן נורי לגבי אדם ישן שהוא קונה שביתה, בלא לומר דבר, ועל כך חולקים חכמים].

מבארת הגמרא: אין זה דוקא כדעת רבי יוחנן בן נורי, אלא **אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֶלָּא בְּיָשֵׁן דְּלָא מָצֵי אָמַר** - מחלוקתם היא רק לגבי אדם ישן אם הוא קונה שביתה, כיון שבזמן שישן אינו יכול לומר 'שביתתי במקומי', **אֲבָל בְּנֵיעוֹר דְּאִי בָּעֵי לְמֵימַר מָצֵי אָמַר** - אבל אדם ניעור שאם הוא רוצה הוא יכול לומר שביתתי במקומי, **אַף עַל גַּב דְּלָא אָמַר, כְּמַאן דְּאָמַר דָּמֵי** - אף שהוא לא אמר זאת בפועל, הרי זה כאילו אמר, וקנה בכך שביתה.

◆◆◆

אָמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנִין לְאַבָּיֵי: אִי הֲוָה שְׁמִיעַ לֵיהּ לְמָר הָא דְּתַנְיָא לֹא יְהַלֵּךְ אָדָם לְסוֹף שָׂדֵהוּ לֵידַע מָה הִיא צְרִיכָה כַּיּוֹצֵא בוֹ [יתבאר בדף הבא].

לא יטייל אדם. כשבת לו ביו"ט שמוך לאכילה עד פתח מדינה כדי שיכנס להתקרב למרחץ להיות מזומן לכיכנס כשתסתלק מיד. גלמא אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי אסור וגבי עירוב לא דיבולא הוה אסור מאי בעי בשדהו אם לא לידע מה היא לריכה ולחמנא אמר ממנוא תפקך וגו' (ישעיה נח) וכן בשתת המדינה אבל חוץ לעיר על התחום לא מוכחא מילתא לערוביי לגוכך מחר קאזיל ולא מקקי אינשי אדעתייהו אלא אי לוכבא מרבנן הוא אמרינן אמעמעתא משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי' חמרא אירכם ליה גופא אמר רב יהודה אעירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו בשני עירב בשת ביום ראשון מערב בשת ביום שני עירב בשת בראשון מערב ברגליו בשני עירב ברגליו בראשון אין מערב בשת בשני שאין מערבין בתחלה בשת עירב בשת ביום ראשון מערב בשת ביום שני אמר שמואל [2]ובאותה הפת אמר רב אשי דיקא נמי מתני' דקתני [6]כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ורבנן דילמא התם [6]עצה טובה קמ"ל: **מתני' ר'** יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר (ז) עירובי [8]בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון בבני עירי [9]ולא הודו לו חכמים [10] ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני [11]ולא הודו לו חכמים ר' דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו חכמים: **גמ'** מאן לא הודו לו אמר רב ר' יוסי היא דתניא [12] מודים חכמים לר"א בר"ה שהיה ירא שמא התעבר מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון בבני עירי ר' יוסי אומר אמר להן ר' יוסי אי אתם מודים [13] שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש

וכן ביצה שנולדה ביום ראשון. פי' לא הודו לו שתאכל לפילו בשני דקדושה אחת היא וכרים ביצה (דף ה.) דפריך למאן דגזר ביצה משום משקין שזו קשה לר' יהודה דסבל מדברי יהודה דפ' חפצים (שבת קמנ.). דתנן ר' יהודה אומר אם שלא הוה שמיעא ליה אם מתניתא (הוה) [ולא] הדר בית, דאמר הכא מוכחא מילתא דאדעתא דהכי מטייל ולפיכך אסור. אבל הכא לא מוכחא מילתא, (דצורבא) [דאי צורבא] מרבנן הוא האי דאזיל ויתיב התם מאן דחזי ליה א' שמעתא משכתיה, ואתא הכא לעיני בה. אי עם הארץ [הוא] א' חברא אירכם ליה ואתא הכא לאהדורה. **גופא** אמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני. עירב (דברגליו) בשת בראשון מערב בשת בשני. עירב (ברגליו) [בשת] בראשון מערב (בשת) [ברגליו] [ב]שני. עירב (בשת) [ברגליו] בראשון אינו מערב בשת בשני, לפי שאין מערבין בתחילה בשת ביום השני. עירב בשת בראשון מערב בשת בשני. אמר שמואל ובאותו הפת. אמר רב אשי מתני' נמי דיקא שאין מערבין בשני אלא בשת שעירב בו בראשון, דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון כו'. מתני' ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא התעבר מערב שני עירובין ואו' עירובי הראשון למזרח כו' ולא הודו לו חכמים. ואוקימנא מאן לא הודו לו חכמים ר' יוסי. דאמרינן ר' יהודה אר' לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בהא, דתניא מודים חכמים לר' אליעזר בראש השנה שהיה ירא שמא התעבר שמערב שני עירובין, ואומר עירובי הראשון למזרח ושני למערב כו'. ור' יוסי אומר אמר להם ר' יוסי אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. הנה אע"ג דתעבר החדש תרוייהו קדושה אחת היא.

לא יטייל אדם. כשבת לו ביו"ט שמוך לאכילה עד פתח מדינה כדי שיכנס לתרחץ מיד הדר ביה ולא היא שמע ליה ולא הדר ביה התם מוכחא מילתא הכא לאו מוכחא מילתא היא אי צורבא מרבנן הוא אמרי' שמעתא משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי' חמרא אירכם ליה גופא אמר רב יהודה אעירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו בשני עירב בשת ביום ראשון מערב בשת ביום שני עירב בשת בראשון מערב ברגליו בשני עירב ברגליו בראשון אין מערב בשת בשני שאין מערבין בתחלה בשת עירב בשת ביום ראשון מערב בשת ביום שני אמר שמואל [2]ובאותה הפת אמר רב אשי דיקא נמי מתני' דקתני [6]כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ורבנן דילמא התם [6]עצה טובה קמ"ל: **מתני' ר'** יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר (ז) עירובי [8]בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון בבני עירי [9]ולא הודו לו חכמים [10] ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני [11]ולא הודו לו חכמים ר' דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו חכמים: **גמ'** מאן לא הודו לו אמר רב ר' יוסי היא דתניא [12] מודים חכמים לר"א בר"ה שהיה ירא שמא התעבר מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון בבני עירי ר' יוסי אומר אמר להן ר' יוסי אי אתם מודים [13] שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש

ורבנן

גלא יטייל אדם. [ע"ש].
ב) [מתוספות פלא: לו: ד"ה, נשמן נב: ב"ש סח: כנו. קיח. קס: מעלן קלו:], [גבי יריחמלמי וי"ל ב"ה ב"ה הרלשון ובמנין], **ד)** ביצה ב, **ה)** מוקפתא ס"ש, **ו)** ביצה ה:, **ז)** [דף לח:], דף לו:, **ח)** [ע"ש תוס' ביצה ב. ד"ה ר' יוחנן].

הגהות הב"ח

(א) בשבשה (תומר אם עירובי ס"ל וכן נגמ':

מוסף רש"י

מערב אדם שני עירובין. דקסבר אמר קדושות הן, אחד חול ואחד יום טוב ולא דעביג מי חול ומי יו"ט (ביצה ג.), מתנה אדם על הכלכלה. לבא מלמא נמי הוי אמר קדושות. היום לו כלכלה של פירות בערב ומכה ולא עביר מעבר ירק, ותנן (ביצה לו:) אין מבביסין בתמוות ומעבירת בי"ט, מעבר בי"ט בתמוה ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תמוה ומעבירות אל אלו, ואם היום קדש אין מדבבי כלום ונתן בהן סומן, ולמחרת מחר ואומר כן אם היום חול ולמחרת קדש יהיו אלו תמוה על המלה, ואם היום קדש ולמחרת חול הרי נעשה תמוה תמוה נמלאן תמוה ונתן בהן סומן (ביצה ג.), שנהגין אותו היום קדש ולמחר קדש. אמר ר' יוחנן בן אמ"ר, דתקן (ר' יוחנן בן זכאי) לקבל עדות המחדש בין היום לבין המון ולמעדות מן המלאון ואפילו בלו עדים לאחר המנחה, אבל מלעשות יו"ט שני לא נעקרה מקרה לאמרה ממקומה (ביצה ה.).

מוסף תוספות

א. מכונסין הפירות. רש"י ביצה ג. ד"ה אם. **ב.** בו ביום, דכיון דלא נחתא ליה בתני משקין ליכא למגזר שמא יסחוט, אלמא ובר, כל לאוכלין אמר בדבר הייצא מהן אוכלא דאפתת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שזבו. **אם.** בשאר פירות, אבל זיתים ענבים לא. תוס' ביצה ג. ד"ה רבי יוחנן. **ד.** לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מחלוקת השיטה. **אם.** **ה.** דתנן גזל בהמה והוכחשה עבדים והזקינו משלם כשעת הגזלה ר"מ אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. ואמר בגמרא אמר רבי חנינא בר אבדימי אמר רב הלכה כר"מ, ופרוך ורב שביק רבנן ועביד כר"מ כו' עד דמסיק דרב מתניתין אוסבא אתנאה, אלמא אע"פ שהיה שונה מתניתין וחכ"א בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך והי"ל למימר השתא הלכה כחכמים, אפ"ה נקט ר"מ לפי מה שהאחרים שונין המשנה, ה"נ נקט רבי יוחנן רבי יהודה. תוס' שבת קמנ: ד"ה וכי יוחנן. **ו.** נמצא שאין בית דין עושין שני ימים.

ח) [מלמד ד"ה ר"ל ל"ל ל"ל מ"ל מ"ל מ

צז א מיי' פ"ז מהלכות יום טוב הלכה יב:
צח ב מיי' פ"ט מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין סה ופה טור ש"ע א"ח סי' תקנו סעיף ג:

רב ניסים גאון

ביצה דאיכא למיגזר בה משום פירות הנושרין ומשום משקים שזבו. איתה בתחילת מסכת יום טוב.

רבינו חננאל

ורבנן התם לא נתנו קדושה בו ביום אלא כי היכי דלא לילולו ביה. (וליתא) [דליתא] סהדי אמרי אי אתו סהדי מן המנחה ולמעלה הלא חול הוא ב), **השתא בחזקת** חול. לפיכך **הוקינו שיהיו** לעולם אותו היום נוהגין (אותו היום) קודש. ת"ר ביצד א"ר יהודי' מתנה אדם על הבלבלה של פירות ביום טוב הראשון ואוכלה בשני. היו לפניו שני בלבלות של טבל אומר אם היום קודש אין בדברי כלום, אם חול הוא תהא זו תרומה על זו וקורא עליה שם. ואו"[כל]. **ור' יוסי** אומר, **וכן היה** ר' יוסי אומר להתנות מיום טוב לחבירו, בשני ימים טובים של גליות. **ההוא טביא** דאיתצדי ביום טוב הראשון **ואכל** ואתאי לרישׁ גלותא. **ואישתחיט** ביום טוב שני. **רב נחמן** ורב חסדא אכלו, ורב ששת לא אכל. **אמר** הי**כי** איכול **ותהוי** וכן היה ר' יוסי אומר בשני ימים טובים של גלויות. מאן פליג עליה ר' יהודי, [ור"י] ור' יוסי הלכה כר' יוסי. **ואתא** [רבה] לפרושי דברי איסי דאמר דדילמא הכי קתני איסי, **וכן** היה ר' יוסי אומר להתנות מיום טוב לחבירו, בשני ימים טובים של ראש השנה [בגולה]. אבל בשני ימים טובים של גלויות מודה ליה לר' יהודי. **ונדחו** דברי רבה. **ואתא** רב אשי לפרושי דאמר, **ודילמא** לא קאי ר' יוסי (בהא) [אהא] מתניתא דתני ר' יהודי' אלא (לרבנן פליג) [דאי ארבנן דפליגי], **והכי** קתני וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות כאיסור שני ימים טובים של ראש השנה (לרבנן ב) הוא דפליג דשרו בכלי. **ולא** אתבריא רב אשי. **אשכחיה** רב ששת לרב שמואל א"ל תני מר מידי בקדושה. א"ל **תנינא מדה** ר' יוסי לחכמים בשני ימים של גליות. וכן הלכה.

ב) נ"מ דלפי אמאמינין ר' יהודה: (ג) שם בגולה מיבעי ליה (תוס' רב אפר) תפ"ש וע"כ ס"ל רב אשי: (ד) מהרי"ל ס"ל מ"ל משכחת וכו' עד מולאי יו"ט שני כמי שיעשו וכו' לאלתר מולאי יו"ט שני חה מין שיך:

גליון הש"ם

נמ' אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל. כעין זה לעיל יא ע"ב וכנ"ל לא ע"כ:

מוסף תוספות

א. **ואם** הראשון חול כ"ש דשרי. ריטב"א. ב. דאי יום ראשון חול הרי נלקטו בחול ואפילו לאלתר הוה מותר ואם שני חול הרי המתין כדי שיעשו בו שהוא חול. רשב"ם. ג. דכיון דאמור רב פפא ולערב בכדי שיעשו לילה הראויה לעשיה בענין. שם. ד. דהשתא דצריך להמתין לערב עד כדי שיעשו ולא הרויח כלום באמירתו לעכו"ם לא אתי למימר לו'. **ואם** איתא דלערב של יום ראשון קאמר אכתי אתי למימר ליה דהא קא רוחה דמתחני מינה ביום שני. שם. דהא אינו יכול הוא עצמו לעשות המלאכה ביום שני. תוס' ר"פ. ה. ולא שייך ביה למימר שמא יאמר לגוי לעשות, הילכך שרי ב"ש שני. תוס' הרא"ש. ז. **והאי** דלא אישתחיט ביו"ט ראשון, היינו טעמא שאין ראוי לאכול ביום טוב ראשון [מחזה] מוקצה אל איסור צידה. תו"ר עיוינן ק"מ. ז. אלמא דסבר רבינא דהא דבעינן בכדי שיעשו היינו דוקא ב"ש ראשון. תוס' הרא"ש.

ו"ל ע"ז וא"ת נהכדעי דאמרי תס ס) ביצה מותרת דלא מייתינן דילמא עבריה לאלול כמאן סברה דלר' יהודה אפילו אי עבריה לא הוי קדושה אחת ואי כרבי יוסי הא קאמר הכא דו"ל דנהכדעי סברי דלעולם בבבל ביצה שריא אפילו בתקנה דאשורה דזרוקן במקום ב"ד אי עבריה לאלול משיב קדושה אחת אבל אלא במקום ב"ד דעבדי לעולם שני ימים טוו שני קדושות דאלולין בתר רוב שנים אמינן מעוברות כדאמרינן במס' ר"ה (דף כא.). לענין יום הכפורים אמין עונין אלא יום אחד ואף על גב דרבי יוסי סבר אפילו בבבל קדושה אחת הוו כדאמר ומודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות משמע דבשני ימים טובים של ר"ה הוו קדושה אחת הכדעי לא סבירא לה כהא דרבי יוסי: **אי** משכחת לה**ו לא תימא** לה**ו.** רש"י פסק דבדבר הילולו או הנלקט ביו"ט ראשון של גליות דממתין בי"ט שני בכלי שיעשו ושרי דולאי ק"ל בשני י"ט של גליות דשתי קדושות הן כדמוכח הכא ובפרק קמא דביצה (ד' ב:) נמי פסקינן עולה בזה מותרת בזה אלמא דשתי קדושות הן והא דפסקין רב פפא אלכתא בריש אין נדין (שם ד' כד:) דנכרי שהביא דורון לישראל כו' ולערב בכדי שיעשו פי' בקונטרס דהיינו לערב די"ט ראשון ומותר ממה נפשך דאי יום ראשון קדש יום שני מול א) הכא שיינן ביצה ולבי הילולו בי"ט ראשון לאוכלו בי"ט שני ולקמן ג) נמי גבי הכהו גנגת דשרי להו רבינא לאוחבי לאוכוזמי ביה לאלתר אלמא קסבר דכי דעבין בכדי שיעשו דמיהו מדבר דטעם בכדי שיעשו מדבר הקונטרס אין לדין (שם ד' כד:) כדי אלא יהנה ממלאכת י"ט ולפי טעם זה ולפי מ לחתיר לעי"ט ראשון בכדי שיעשו דמה נפסך לא יהנה ממלאכת יו"ט כדפי' ב) ולפי זה נמי אין צריך להמתין כשיעור שילו ולוז וביצים ויבלום ויבשׁ אלא שיעור תליסה לבד שהוא כרגע אחד קטן ולפי לא יהנה ממלאכת י"ט ולוקא בדבר העשה בשביל ישראל צריך להמתין בכדי שיעשו אבל בפירות הנושרין או שעשה הנכרי בשביל עצמו אין צריך בכדי שיעשו כלומר בשבת בפ' שואל (ד' קנא.) אם רוב נכרים בעיר במולאי שבת רוחק בה מיד ומבטל בשבת דאמר בשוגג אבל (שבת ד' לח.) אע"ג דנהנה ממלאכת שבת כיון דמילכתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ובפ"ג מפרק לצרך להמתין עד מולאי י"ט (ג) בכדי שיעשו ג) ומעט כדי שיעשו יש לפרש משום שמא יאמר ישראל לנכרי לעשות ביום טוב כדי שיאכל לאלתר במולאי יום טוב ד) וזה אין שייך אלא בדבר העשה בשביל ישראל שבת כיון דמילכתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ובפ"ג מפרק שואל (שם ד' קנא.). והכא לא מלינו מלאיו על ידי שהיו מלודות פרוסות מערב יום טוב ה) ואם נכרי שהביא דורון לישראל הוא ו) וכבינא דשרי לאוחבי ביה לאלתר ז) שמא ליה

אמר רב אסי ומאי קושיא דילמא. האי אוסר ס"ק וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות קל כאיסור שני ימים של ר"ה לרבנן דפליגי עליו ואמרי מותר כדתניא לעיל [ע"ב] מודים חכמים לרבי אליעזר ומוטב נתרוצי הכי מילתיה ולא נוקי שבשמא בר' יוסי דקי"ל ח) ר' יוסי נמוקו עמו והאי מומרא בלא טעמא הוא: **פגינא מודב ר"י בשני ימים טובים של גליות.** דב' קדושות הן: **אי משכחת לה.** לרב נחמן ורב חסדא: **לא תימא לה.** לאלי מילתא דמיכספי לי על דלא אכלית מיניה: פסק. ומשמעין מדרב נחמן ורב חסדא ומדרבה בר שמואל ומדרב ששת דהדר ביה ומדרבא ט) דאמר במסכת ביצה (ד' ח.). מניח אדם עירובי תבשילין ועירובי תחומין מע"ש לתחילה ומתנה ומדרב דאמר במסכת ביצה (ד' ז:) בב' ימים טובים של גליות ביצה שנולדה בזה מותרת בזה וקבעי הלכתא כוותיה דבבר הילולו מן המחובר ביום טוב הראשון בין גליות ממתין לערב כבכדי שיעשו ומותר המכולו שמעינן דאחד מהן מהן חול דאי מספקא לן בקדושה אחת ממאי משמתי בהו ביצה ואי משום דביצה לאיסורא דרבנן היא הא לא אישתרי בשני ימים טובים של ר"ה ועוד קי"ל במסכת ביצה (ד' ד.) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור ועוד לידא לבי מלאכה דאחוזמי היא ובמייא. ובהלכות גדולות אסר ולקי דעבמא מדקבע כו' פפא [שם כד:] הילכתא בכדי שהביא דורון לישראל כו' ומוקי דאלי לערב אמרינן בכדי שיעשו לערב של מולאי יום טוב שני קאמר דליהוי רחוי לעשות קאמר שהיו בו אלא כדאמר ואמר לערב אמר לי' ביום טוב לשמן הבילאו מן המתנה היו מותרין ולי בלקין שני הבילאום יומתין לערב בכדי שיעשו דשמא היום קדש ולמחר חול ומדע דעיקר מילתיה דכ' שבן לאלף בלא המתנה היו מותרין ולי בלקין לאלתר לקמן (דף מ.). הנהו בני גנגת דנזו לו הכנים אסר ביום טוב שני ולאוחבי שרא להו רבינא ט) לאוחבי לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו ביום טוב ראשון דהא קים לן דבעינא בכדי שיעשו דלאלתר דבשאין עיקר והא דבעינן תרי יומי משום דשלמו מתם הזכרו כו' [ביצה ד:] אבל יום טוב שני דקיל לא בעינן בכדי שיעשו. ומסקנא דבעינן הילכתא אף ב"י שני בכדי שיעשו דלא ליתו לזלזולי ביה ותשובת הגאון יש בידי כן. ע"כ פסק: **נאו איסלודי איסלדי.** דודאי פסיטנא ליה לרב ששת דשרי בשני: אלא

ורבנן התם כי היכי דלא לזלזולי ביה: ועוד א"ר יהודה וכו': וצריכא דאי אשמעינן ט) ר"ה בהא קאמר ר' יהודה משום דלא קעביד מידי אבל בלבלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן הני תרתי משום דליכא למיגזר עלייהו אבל ביצה דאיכא למיגזר בה ט) משום פירות הנושרין ט) ומשום משקין שזבו אימא מודה להו לרבנן צריכא: תניא כיצד א"ר יהודה מתנה אדם על הבלבלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני איהו לפניו שתי בלבלות של טבל אומר אם היום חול ולמחר קדש תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש ולמחר חול אין בדברי כלום וקורא עליה שם ומניחה ולמחר הוא אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש אין בדברי כלום וקורא עליה שם ואוכלה ר' יוסי אומר וכן היה ר' יוסי אומר בשני ימים טובים של גליות ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דאתציד ביו"ט ראשון של גליות ואשתחיט ביו"ט שני כ) ר"נ ורב חסדא אכלו רב ששת לא אכל אמר ר"נ מאי אעביד ליה לרב ששת דלא אכיל בישרא דטביא א"ל רב ששת והיכי איכול דתני איסי ואמרי לה איסי תני וכן היה ר' יוסי אומר שני ימים טובים של גליות אמר רבא ומאי קושיא דילמא ה"ק וכן היה ר' יוסי אומר בשני יו"ט של ר"ה בגולה א"ה של גליות בגולה מיבעי ליה כ) א"ר אסי ומאי קושיא דילמא הכי קאמר וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות בשני ימים טובים של ראש השנה לרבנן דשרו כ) אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בקדושות אמר ליה תנינא מודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות אמר ליה כ) אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי אמר רב אשי לדידי אמר לי אמימר ההוא בר טביא לאו איתצודי איתציד אלא

אלא

רבה בר חנין: אם רבה היה שומע מאמר זה שלא ילך אדם בסוף שדהו לידע מה היא צריכה, היה סובר שהכנה אסורה אף בלא מעשה

בדף הקודם התבארו דברי רבה שאין איסור הכנה כשמערב מיום טוב לשבת, כיון שהמערב אינו צריך לומר דבר, וכשאינו עושה פעולה, אין זה בכלל איסור 'הכנה'.

אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנִין לְאַבָּיֵי: אִי הֲוָה שְׁמִיעַ לֵיהּ לְמָר [אם רבה היה שומע] **הָא דְּתַנְיָא לֹא יְהַלֵּךְ אָדָם לְסוֹף שָׂדֵהוּ לֵידַע מָה הִיא צְרִיכָה** [אחר השבת], **כַּיּוֹצֵא בּוֹ.** (דף לט) **לֹא יְטַיֵּיל אָדָם** [בשבת או ביום טוב סמוך לחשיכה] **עַל פֶּתַח מְדִינָה, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס לַמֶּרְחָץ מִיָּד** - כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתחשך מיד, **הָדַר בֵּיהּ** -היה חוזר בו מדבריו, שהרי מבואר שבכלל איסור הכנה הוא אף אם רק הולך ולא אומר דבר.

דחייה: בהולך בסוף שדהו הדבר מוכח ולכן זה אסור אף בלא מעשה

הגמרא דוחה טענה זו: **וְלָא הִיא** - אין זה כך, אלא רבה **שְׁמִעַ לֵיהּ וְלָא הֲדַר בֵּיהּ** - שמע ברייתות אלו ואעפ"כ לא חזר בו מדבריו, והיינו מפני שהדברים אינם דומים:

הָתָם מוֹכְחָא מִילְּתָא - שם, כשהולך לסוף שדהו מוכח הדבר שעושה זאת לצורך חול, שהרי מה אדם צריך בשדהו אם לא לידע מה היא צריכה, וכן כשהולך בפתח המדינה, ניכר הדבר שעושה זאת לצורך חול,

אבל **הָכָא** - כאן שהולך חוץ לעיר עד התחום, **לָאו מוֹכְחָא מִילְּתָא הִיא** - לא מוכח הדבר שהוא הולך לעירוב לצורך מחר, ואנשים לא מעלים זאת על דעתם, אלא **אִי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן הוּא** - אם הוא תלמיד חכם **אָמְרִינַן שְׁמַעְתָּא מְשַׁכְּחֵתֵיהּ** - יאמרו האנשים: הסוגיא שהוא עוסק בה משכתו שמתוך שמהרהר בה הוא נמשך והולך עד סוף התחום. **וְאִי עַם הָאָרֶץ הוּא אָמְרִינַן חַמְרָא אִירְכַּס לֵיהּ** - ואם הוא עם הארץ יאמרו האנשים, חמורו נאבד לו והלך לחפשו, ואפילו בשבת מותר להשיבו מתוך התחום לביתו.

✦✦✦

עירב ברגליו בראשון, אין מערב בפת בשני, שאין מערבין בתחילה בפת

גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה: עֵירַב בְּרַגְלָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן, מְעָרֵב בְּרַגְלָיו בְּשֵׁנִי,

עֵירַב בְּפַת בְּיוֹם רִאשׁוֹן - ונאכל עירובו, **מְעָרֵב בְּפַת בְּיוֹם שֵׁנִי**

עֵירַב בְּפַת בְּרִאשׁוֹן - ונאכל עירובו, **מְעָרֵב בְּרַגְלָיו בַּשֵּׁנִי.**

עֵירַב בְּרַגְלָיו בָּרִאשׁוֹן אֵין מְעָרֵב בְּפַת בַּשֵּׁנִי, שֶׁאֵין מְעָרְבִין בַּתְּחִלָּה בְּפַת - מיום טוב לשבת משום הכנה, שאם לא עירב בפת מבעוד יום הרי כעת היא מקבלת שם 'עירוב', והרי זה בכלל איסור מכין.

אם עירב בפת בראשון מערב בפת בשני – באותה הפת

עֵירַב בְּפַת בְּיוֹם רִאשׁוֹן, מְעָרֵב בְּפַת בְּיוֹם שֵׁנִי.

אָמַר שְׁמוּאֵל: וּבְאוֹתָהּ הַפַּת שערב בה מאתמול, שכבר עהיה עליה שם עירוב מאתמול.

אָמַר רַב אָשֵׁי: דַּיְקָא נָמֵי מַתְנִיתִין - כך מדוייק גם מהמשנה, **דְּקָתָנֵי: כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה, מוֹלִיכוֹ בָּרִאשׁוֹן וּמַחְשִׁיךְ עָלָיו וְנוֹטְלוֹ וּבָא לוֹ. בַּשֵּׁנִי מַחְשִׁיךְ עָלָיו וְאוֹכְלוֹ וּבָא לוֹ.**

וְרַבָּנַן - אביי ורבה בר חנן, שהקשו לעיל על עניין זה שצריך להכין מבעוד יום את העירוב הם לא הוכיחו כשיטתם מהמדוייק כאן במשנה שמערב בפת זו ולא באחרת, כיון שאפשר לומר שאין זה מצד איסור הכנה, אלא **דִּילְמָא הָתָם עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן** - מה שכתוב נוטלו ובא לו היינו שלא יאבד ויפסיד פתו ויטרח באחרת, ואם הוא רוצה הוא מערב באחרת. (ולפי זה מה שאמרה המשנה נאכל בראשון אין עירובו לשני, אין הכונה שאסור לערב בפת אחרת ליום השני, אלא שהעירוב הראשון לא קנה ליום השני, וצריך לערב לו בנפרד).

משנה

עירוב בראש השנה, רבי יהודה: ב׳ קדושות הם ויכול לערב לכל יום בפני עצמו

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה יָרֵא שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר -שמא יעשו בית דין הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים של ראש השנה, והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר, **מְעָרֵב אָדָם שְׁנֵי עֵירוּבִין** - ומניחן בערב יום טוב, זה לכאן וזה לכאן.

וְאוֹמֵר: עֵירוּבִי בָּרִאשׁוֹן, לַמִּזְרָח. וּבַשֵּׁנִי, לַמַּעֲרָב. וּבַשֵּׁנִי, לַמִּזְרָח.

או שאומר **עֵירוּבִי, בָּרִאשׁוֹן** כדי שיוכל ללכת 2000 אמה לכל צדדי עירובו, ביום הראשון. **וּבַשֵּׁנִי, כִּבְנֵי עִירִי,** כדי שיוכל ללכת 2000 אמה לכל צדדי עירו ביום השני. או להיפך **עֵירוּבִי, בַּשֵּׁנִי. וּבְרִאשׁוֹן, כִּבְנֵי עִירִי.**

חכמים: קדושה אחת הם, ואי אפשר לערב לכל יום בפני עצמו

וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים, דקסברי קדושה אחת הן.

ב׳ דינים נוספים שתלויים במחלוקת אם ב׳ קדושות הם או קדושה אחת [א. הפרשת טבל בראש השנה כתנאי ׳אם היום חול הריני מפריש היום׳, וביום השני אומר ׳אם היום חול הריני מפריש היום׳. ב. ביצה שנולדה ביום א׳, אם מותרת בשני]

וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַתְנֶה אָדָם עַל הַכַּלְכָּלָה - של טבל **בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן** של ראש השנה, ואומר אם היום חול תהא זו תרומה, ואם היום קדש אין בדברי כלום, שאין מגביהין תרומה ביום טוב. ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול, **וְאוֹכְלָהּ בַּשֵּׁנִי** - וכן יכול לאכול ביום השני את החולין המתוקנים.

וְכֵן בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בָּרִאשׁוֹן, תֵּאָכֵל בַּשֵּׁנִי.

וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים, דסברי דתרוייהו קדושה אחת היא, ואין מגביהין בהן תרומה, וכן נולדה בראשון אסורה בשני שזה קדושה אחת.

נוסח התפילה ביום טוב של ראש השנה

רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס אוֹמֵר: הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹמֵר: 'הַחֲלִיצֵנוּ (זרזנו, והחליצנו, כמו 'נחלץ חושים') **ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת יוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה אִם הַיּוֹם אִם לְמָחָר'** - אם היום הוא החליצנו היום, ואם מחר מחר: **וּלְמָחָר הוּא אוֹמֵר: 'אִם הַיּוֹם אִם אֶמֶשׁ'.**

וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים, (בגמרא מפרש במה נחלקו חכמים על רבי דוסא).

גמרא

מי הם החכמים שחולקים על רבי יהודה במשנה

מבררת הגמרא: **מַאן לֹא הוֹדוּ לוֹ.**

אָמַר רַב: רַבִּי יוֹסֵי הִיא,

דְּתַנְיָא: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר [אף שחלקו עליו לעניין שבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, והם סוברים שהם ספק קדושה אחת, מכל מקום הם מודים] **בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה יָרֵא שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר** [שהם שתי קדושות], ולכן **מְעָרֵב אָדָם שְׁנֵי עֵירוּבִין, וְאוֹמֵר: עֵירוּבִי בָּרִאשׁוֹן, לַמִּזְרָח. וּבַשֵּׁנִי, לַמַּעֲרָב. בָּרִאשׁוֹן, לַמַּעֲרָב. וּבַשֵּׁנִי, לַמִּזְרָח. עֵירוּבִי, בָּרִאשׁוֹן. וּבַשֵּׁנִי, כִּבְנֵי עִירִי. עֵירוּבִי, בַּשֵּׁנִי. וּבָרִאשׁוֹן, כִּבְנֵי עִירִי,** והיינו מפני שבראש השנה יום אחד הוא חול, ומספק שלא יודעים אם עיברוהו בית דין והיום הראשון הוא חול, או שלא עיברו והיום הראשון הוא קודש, על כן עושים שני ימים.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר - מפני ששני הימים הם קדושה אחת, שלשיטתו הטעם שעושים ב' ימים אין זה מצד הספק שמא עיברו בית דין את החודש היום, אלא אף באופן שהיום בודאי לא יקדשו את החודש, נוהגים בו ראש השנה כדלהלן.

אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: אִי אַתֶּם מוֹדִים שֶׁאִם בָּאוּ עֵדִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה שֶׁנּוֹהֲגִין אוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶשׁ וּלְמָחָר קֹדֶשׁ, שפעם אחת שרו בקרבן תמיד של בין הערביים שיר של חול, ובאו עדים אחר המנחה וקידשו את החודש ונמצא שהיום היה ר"ה ולא שרו של ראש השנה, על כן תיקנו שאחר הקרבת התמיד אין מקבלים עדים לקדש את החודש ומ"מ נוהגים אותו היום קודש ולמחר קודש, הרי שאף שיום זה ודאי לא יהיה ר"ה נוהגים בו קודש, ונמצא שאינו מכח ספק אלא הוראת חז"ל לנהוג בשני הימים קדושה, וכיון שאין זה מגדר ספק, הרי שניהם הם קדושה אחת ארוכה. [עמוד ב]

וְרַבָּנַן אומרים שאין להוכיח מכך שהוא קדושה אחת, שהרי **הָתָם** שם, הטעם שנוהגים אותו היום קודש, (אף שודאי לא יקדשו אותו יום שהרי לא מקבלים עדים אחר המנחה), הוא **כִּי הֵיכִי דְּלָא לְזַלְזְוֹלֵי בֵּיהּ** - כדי שלא יזלזלו ביום ל' לשנה אחרת, שאם תתיר להם לעשות בו מלאכה מן המנחה ולמעלה, הרי כשיסברו שדוחים אותו יעשו מלאכה קודם מנחה, ושמא יבואו עדים קודם המנחה, ויהא היום קדש, ונמצא שעשו מלאכה ביום טוב.

◆◆◆

הטעם שהוצרכה המשנה לחדש ששתי קדושות הן, לענין עירוב לב' הימים, להפרשה בתנאי, לביצה שנולדה

שנינו במשנה: **וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְכוּ'** מתנה אדם על הכלכלה.

וּצְרִיכָא - המשנה הוצרכה להשמיענו בג' אופנים אלו (ב' עירובין לר"ה, הפרשה על תנאי בר"ה, ביצה שנולדה בר"ה) שלרבי יהודה הם ב' קדושות,

דְּאִי אַשְׁמְעִינַן שמערבים ב' עירובים לב' ימי **רֹאשׁ הַשָּׁנָה,** הייתי אומר **בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם דְּלָא קָעֲבֵיד מִידֵּי** - משום שאינו עושה דבר, שהרי מניח את העירוב מערב ביום הראשון, ואינו עושה כלום ביום טוב עצמו.

אֲבָל כַּלְכָּלָה דְּמֵיחְזֵי כִּמְתַקֵּן טִיבְלָא, אֵימָא מוֹדֶה לְהוּ לְרַבָּנַן. צְרִיכָא.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי, מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא לְמִיגְזַר עֲלֵיהוּ, אֲבָל בֵּיצָה דְּאִיכָּא לְמִיגְזַר בָּהּ מִשּׁוּם פֵּירוֹת הַנּוֹשְׁרִין מהאילן, שגזרו עליהם שמא יתלוש, **וּמִשּׁוּם מַשְׁקִין שֶׁזָּבוּ** שגזרו עליהם שמא יסחוט, וביצה שנולדה היא בכלל גזירות אלו, אם כן: **אֵימָא מוֹדֶה לְהוּ לְרַבָּנַן, צְרִיכָא.**

✦✦✦

תנאי על הפרשה בראש השנה

תַּנְיָא, כֵּיצַד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַתְּנָה אָדָם עַל הַכַּלְכָּלָה בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן וְאוֹכְלָהּ בַּשֵּׁנִי,

הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כַּלְכָּלוֹת שֶׁל טֶבֶל, אוֹמֵר: אִם הַיּוֹם חוֹל וּלְמָחָר קֹדֶשׁ תְּהֵא זוֹ תְּרוּמָה עַל זוֹ, וְאִם הַיּוֹם קֹדֶשׁ וּלְמָחָר חוֹל, אֵין בִּדְבָרֵי כְּלוּם. וְקוֹרֵא עָלֶיהָ שֵׁם [תרומה ומעשרות בתנאי זה], **וּמַנִּיחָהּ.**

וּלְמָחָר הוּא אוֹמֵר - על אותה שאמר אתמול שהיא התרומה: **אִם הַיּוֹם חוֹל, תְּהֵא זוֹ תְּרוּמָה עַל זוֹ. וְאִם הַיּוֹם קֹדֶשׁ, אֵין בִּדְבָרֵי כְּלוּם** [שאם היום קודש, אתמול היה חול, והפריש כבר תרומה]. **וְקוֹרֵא עָלֶיהָ שֵׁם** [תרומה ומעשרות בתנאי זה], **וְאוֹכְלָהּ** את הפירות שבכלכלה השניה.

דעת רבי יוסי: ב' ימי ראש השנה הם קדושה אחת, וכן מחמיר בימים טובים של גלויות שהם קדושה אחת

רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר, שלשיטתו ב' הימים של ראש השנה הם קדושה אחת.

וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר בִּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גָּלִיּוֹת - כגון שני ימים של פסח ועצרת וסוכות, שהתורה אמרה יום אחד שבתון, ובגולה עושין שני ימים, מפני שרחוקין מבית דין, ואין יודעין אם הוקבעו תשרי וניסן ביום שלשים או ביום שלשים ואחד, ואף על גב דמשום ספק, וחד מינייהו חול אפילו הכי מחמיר בהו ר' יוסי.

✦✦✦

צבי שניצוד ע"י גוים ביום ראשון של יום טוב בגולה

הָהוּא בַּר טַבְיָא - מעשה בצבי, **דַּאֲתָא לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא** - שהובא לבית ראש הגולה, **דְּאִתְּצִיד בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל גָּלִיּוֹת** - ניצוד ביום טוב א' של גלויות על ידי נכרים, **וְאִשְׁתְּחִיט בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי** - ונשחט ביום טוב שני.

רב נחמן ורב חסדא אכלו, שכל יום הוא ספק

רַב נַחְמָן וְרַב חִסְדָּא אֲכָלוּ מהצבי, מפני שיום טוב של גלויות הוא ב' ימים, וכל יום הוא ספק חול ספק קודש, ונמצא שאם הראשון היה חול, הרי הוא מותר שלא נעשה איסור בצידתו. ואם היום הראשון הוא קודש, נמצא שנעשה איסור בצידתו, אך המתינו כבר (היום, שהוא יום חול) בכדי שיעשו.

רב ששת לא אכל, שהוא קדושה אחת

רַב שֵׁשֶׁת לָא אָכַל, משום שהוא סבר ששני הימים הם קדושה אחת.

אָמַר רַב נַחְמָן: מַאי אֶעֱבֵיד לֵיהּ לְרַב שֵׁשֶׁת דְּלָא אָכֵיל בִּישְׂרָא דְטַבְיָא - מה אעשה לרב ששת שאינו אוכל את בשר הצבי.

רב ששת (שאלה על רב נחמן ורב חסדא): הרי שנינו בברייתא הקודמת שרבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גלויות

אֲמַר לֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת: וְהֵיכִי אֵיכוֹל, דְּתָנֵי אִיסִי לאסור זאת, מפני שהם קדושה אחת.

וְאָמְרִי לַהּ (ויש אומרים שרב ששת אמר:) **אִיסִי תָּנֵי, וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גָּלִיּוֹת,** וכיצד אני יאכל.

רבא (תשובה א' ליישב דברי רב נחמן ורב חסדא): אולי רבי יוסי אוסר רק בראש השנה בגלויות ולא בכל הימים טובים של גלויות

אָמַר רָבָא: וּמַאי קוּשְׁיָא דִּילְמָא אולי מה ששנינו שרבי יוסי אוסר, אין זה בימים טובים של גלויות, אלא **הָכִי קָאָמַר: וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר בִּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּגּוֹלָה** כשם שאסור בירושלים כשבאים עדים מן המנחה ולמעלה.

דחיית דברי רבא: מלשונו של רבי יוסי משמע שאסר בכל הימים טובים של גלויות ולא רק בראש השנה

הגמרא דוחה זאת: **אִי הָכִי שֶׁל גָּלִיּוֹת** - אם כן למה נאמר בברייתא 'רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גלויות, **בַּגּוֹלָה מִיבְּעֵי לֵיהּ** - היה לו לומר בגולה, שהרי כשאומר 'שני ימים טובים של גלויות', משמע שמדובר על כל המועדים שהם נעשים רק בחוץ לארץ ב' ימים, ואם מדובר בשל ראש השנה שגם בארץ ישראל הם (לפעמים) ב' ימים, היה צריך לומר ב' ימים טובים בגולה.

רב אסי (תשובה ב' ליישב דברי רב נחמן ורב חסדא): רבי יוסי מתיר בשני ימים טובים של גלויות

אָמַר רַב אַסִּי: וּמַאי קוּשְׁיָא דִּילְמָא הָכִי קָאָמַר - אולי מה שהברייתא אומרת 'רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גלויות', הכוונה לומר כך: **וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי עוֹשֶׂה אִיסּוּר שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גָּלִיּוֹת** להקל בו, **כִּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְרַבָּנַן דְּשָׁרוּ** - כשם שרבנן מתירים בראש השנה שהם סוברים שהם ב' קדושות, כך סובר רבי יוסי לעניין שני ימים טובים של גלויות שהם ב' קדושות.

(אף שנאמר בברייתא רבי יוסי אוסר, עדיף לדחוק ולומר כביאור זה שרבי יוסי עושה

איסור זה קל, מאשר לומר שרבי יוסי מחמיר בב' ימים טובים של גלויות שהוא חומרא בלא טעם).

רבה בר שמואל אומר לרב ששת ברייתא שמוכח בה (כרב נחמן ורב חסדא) להתיר בב' ימים טובים של גלויות (ודלא כדעת רב ששת)

אַשְׁכְּחֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לְרַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל, אֲמַר לֵיהּ רב ששת: **תָּנֵי מָר מִידֵּי בְּקְדוּשׁוֹת** - האם שנית דבר בעניין שתי ימים טובים של גלויות.

אֲמַר לֵיהּ רבה בר שמואל: **תְּנֵינָא, מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בִּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלִיּוֹת** שהם שתי קדושות.

אֲמַר לֵיהּ רב ששת: **אִי מַשְׁכַּחַתְּ לְהוּ** אם תמצא את רב נחמן ואת רב חסדא, **לָא תֵּימָא לְהוּ וְלָא מִידֵּי** - אל תאמר להם ולא דבר, כלומר אל תאמר להם ברייתא זו שמבואר ממנה שהם ב' קדושות, ולפי זה היה מותר לאכול מבשר הצבי, ושמא יביישו אותי שלא אכלתי מהצבי.

✦ ✦ ✦

נוסח אחר במעשה ב'צבי', שהנידון שם לא היה בדין ב' ימים טובים של גלויות, אלא בדין דבר שהובא מחוץ לתחום עבור אחד

אָמַר רַב אָשֵׁי: לְדִידִי אָמַר לִי אַמֵּימָר, הָהוּא בַּר טַבְיָא לָאו אִיתְּצוּדֵי אִיתְּצִיד - אותו צבי לא ניצוד ביום טוב הראשון, שבאופן זה לכולי עלמא הוא מותר, שב' ימים טובים של גלויות הם ספק, וממה נפשך הוא מותר, (דף מ) **אֶלָּא מִחוּץ לַתְּחוּם אֲתָא** - אלא הצבי בא בו ביום מחוץ לתחום, **מַאן דַּאֲכַל סָבַר הַבָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל זֶה, מוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר.**

וּמַאן דְּלָא אֲכַל סָבַר, כָּל דְּאָתֵי לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא אַדַּעְתָּא דְּכוּלְּהוּ רַבָּנַן אָתֵי - כל שבא לבית ראש הגולה, בא על דעת של כל החכמים ששם, וממילא הצבי הובא גם עבורו, ולכן לא אכל ממנו.

שואלת הגמרא: **וְהָא אַשְׁכְּחֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לְרַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל וַאֲמַר לֵיהּ** מה דין ב' ימים טובים של גלויות, ואם המעשה היה לגבי דבר שהובא בו ביום מחוץ לתחום, למה שאל על ב' ימים טובים של גלויות.

עונה הגמרא: **לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם** - לגירסא זו, לא היה דבר כזה.

אלא מחוץ לתחום קאמר. וכו׳ ביום: **והא דאמרינא רב ששת כו׳.** ומי כו׳ ביום אמאי משיל ליה לר׳ קדושה אחת מג׳ קדושות: **דקא מפיי.** נכריים ומיימי אמר הני ודאי מלעבדא דיסראל מפשי ומיימו ומסר להו: **בני גננא.** קוצרי כילות נחמדים ונוטעים שם הרם: **לפי שאינן בני תורה.** ואתו לזלזולי ביום טוב שיי: **כיון דאנחתיה מיספיד.** שמרגילין מיוספי דאם הדם ומיוספי דאם הנה בדכתיב (במדבר כט) מלבד עולת החדש: **אמרינן.** בתמלה גמי אלו יום לאם החדש הזה ואת יום הזכרון הזה: **וזכרון אחר.** אם יום הזכרון הזה לבתמנת קרייה זכרון דכתיב[1] זכרון תרועה [וכר״ת נמי כתיב[2]] והיו לכם לזכרון]: **מאי נא.** לא הודו מלהזהיר קאי דלא הודו לו ר״ש בראש הסנה: **נהסנום.** אם היום אם לממר אלא קמתמא ליומא וכן יום המחרת: **בראשי הדיום של כל הנאה.** שהוא ספק אם עיכנום בית דין: **לזלזולי.** אי מחזקינן ליה ספק אמו לזלזולי בביי[3]: **אבל כי אמרינן** קמתמא מחזקינן להו בקדושה אחת: **אבל.** בשאר הדשים דשרו במלאכה ולילה למיסם לזלזולי אימא מודו ליה: **מספלגי עבר.** אלא שלפלגות וג׳ אחרונות ולא שבת בפני עצמה הרי שבע וקדושה היום וכולל עמה מלכות הרי שמונה הקרוונות ושופרות: **ונים אלו אומרים מספלגי מבע.** דכולל שבת ויום טובי[4] בבריכה אחת ומוסם מקדש השבת ושבת אלא הזכרון: **ואם אינה.** המזכיר של ראש הדש לנים שמתי דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה י״א מבני ליה: אמר

אלא מחוץ לתחום קאמר. וכו׳ ביום: **והא דאמרינא רב ששת כו׳.** ומי כו׳ ביום אמאי משיל ליה לר׳ קדושה אחת מג׳ קדושות: **דקא מפיי.** נכריים ומיימי אמר הני ודאי מלעבדא דיסראל מפשי ומיימו ומסר להו: **בני גננא.** קוצרי כילות נחמדים ונוטעים שם הרם: **לפי שאינן בני תורה.** ואתו לזלזולי ביום טוב שיי: **כיון דאנחתיה מיספיד.** שמרגילין מיוספי דאם הדם ומיוספי דאם הנה בדכתיב (במדבר כט) מלבד עולת החדש: **אמרינן.** בתמלה גמי אלו יום לאם החדש הזה ואת יום הזכרון הזה לבתמנת קרייה זכרון דכתיב[1] זכרון תרועה [וכר״ת נמי כתיב[2]] והיו לכם לזכרון]: **מאי נא.** לא הודו מלהזהיר קאי דלא הודו לו ר״ש בראש הסנה: **נהסנום.** אם היום אם לממר אלא קמתמא ליומא וכן יום המחרת: **בראשי הדיום של כל הנאה.** שהוא ספק אם עיכנום בית דין: **לזלזולי.** אי מחזקינן ליה ספק אמו לזלזולי בביי[3]: **אבל כי אמרינן** קמתמא מחזקינן להו בקדושה אחת: **אבל.** בשאר הדשים דשרו במלאכה ולילה למיסם לזלזולי אימא מודו ליה: **מספלגי עבר.** אלא שלפלגות וג׳ אחרונות ולא שבת בפני עצמה הרי שבע וקדושה היום וכולל עמה מלכות הרי שמונה הקרוונות ושופרות: **ונים אלו אומרים מספלגי מבע.** דכולל שבת ויום טובי[4] בבריכה אחת ומוסם מקדש השבת ושבת אלא הזכרון: **ואם אינה.** המזכיר של ראש הדש לנים שמתי דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה י״א מבני ליה: אמר

רבנן קאתו. נראה לריב״ש דהכי הלכתא דקיימינן לן כרב ששת כלפי רב נחמן באיסורי וכלפי רב חסדא נמי הלכתא כוותיה הכא גדול ממנו דלחסדא כבמה דוכתי בעי רב חסדא מרב ששת ובפ׳ הדר (לקמן ד׳ מז.) נמי אמר רב חסדא ורב ששת כי הוו פגעו אהדדי רב חסדא מירתא שפוותיה ממתני׳ דרב ששת ורב ששת מירתא טוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא ואמר כסוף הוריות (ד׳ יד.) סיני ועוקר הרים סיני עדיף דהכל לריכין למרי מיניה הלכך דבר הבא מתוך בשביל ישראל אסור בכל מקום אלא דאיכא מאי אמרת אמר רבנן דלא משום דאתי לזלזולי ביה אבל בראשי הדשים של כל השנה כולה ולא הודו לו אי אמרת בשלמא להתנות משום הכי לא הודו לו אלא אי אמרת דלהזכיר אמאי לא הודו לו ואלא מאי להתנות אלא בתרתי צריכא דאי אשמעינן ר״ה הוה אמינא בהא קאמרי רבנן דלא משום דאתי לזלזולי ביה אבל בראשי הדשים של כל השנה כולה משום הכי לא הודו לו אלא אי אמרת דלהזכיר אמאי לא הודו לו ואלא מאי להתנות אלא בתרתי צריכא דאי אשמעינן ר״ה הוה אמינא בהא קאמרי רבנן דלא משום דאתי לזלזולי ביה אבל בראשי הדשים של כל השנה כולה אימא מודו ליה לר׳ דוסא ואי אתמר בהא בהא קאמר ר׳ דוסא אבל בהך אימא מודה להו לרבנן צריכא מיתיבי [4]ראש השנה שחל להיות בשבת בית שמאי אומרים מתפלל עשר ובית הלל אומרים [5]מתפלל תשע ואם איתא בית שמאי אחת עשרה מבעי ליה אמר

[1] ביקה כה, ב) [2] נמי׳ תוס׳ שבת קכב. ד״ה ואם ואם תוס׳ ביקה סה. ד״ה הכפ׳). [3] ר״מ מנו: ע״ז נב.). [4] תוס׳ ר״ה נוסח). [5] [תוס׳ ברכות מ״ב הע״ז ב). ו) [ויקרא כג). [1] [במדבר כ״ט, ת). [2] [ר״ל בסמיכה לפני זה כה נראין לומר בסמנ שבת הרס״ל]). [3] [בפנ״ע ירוס׳ שבתות מ״ב ה״ד מוסקי: עם המלכות). [4] [ר״ש ר׳ נמי המקום כיון שאמר עשה וקרייב לפניך כמו שכתבת בתוכתך שוב מ״ל לומר מקרבות מוסקין אלא שבשם הזכרון מיהא דקא מתלמיד הזכרון ובפרוס [ר״ש בפס גליון]. [5] [נמנינו אמת שם מגאלן].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ לרבה בר שמואל ול״ל ובר׳ לא מיי: (ב) בתו״ה אי מצמתת וכו׳ דבינוגלגמ׳ דבירה בפמנגו: (ג) תוס׳ סוף ד״ה זכרון וכו׳ ולא דוחה: ג״ב ר״ה בכל מקומות זולת המפלה דהיינו בנקר בענין הקרבנות וכן בהפסוקים:

גליון הש״ס

גמ׳ לא הוי דברים בעולם. ע״ג כב ע״ב ד״ה מנו ע״ג יבמות לב ע״ב תד״ה כ״ש ר״ב קנד ע״ב תד״ה בנים נלאין בכוחות ד ע״ב תד״ה אלא אי אממר דבר כד ע״ב ד״ה:

מוסף רש״י

הבא בשביל ישראל זה מותר בשביל ישראל אחר. לא בשמתמי מעם מקומל בדבר, לדי משום מוקנה אמתי מותר לישראל אחר, ולי משום שנעשה בו איסור בשבילי אי״כ לישראל אחר נמי אמור, דנכנה אלא שהלרין אם הנר בשבת מנן (שבת קכב.) אם בשבילי ישראל אסור ולא אלנן מנו לנכרי, וי״ל דנבי איסור תמומין דרבנן לא אתמור כולי אלי ודיין אם אמתיבו על זה. טעם אחר נראה לי, מתון לאחוס אסורין גזירה אמת ישנה בשבילי, והכא בשבילי זה מותר לאחר לנכרא לגמנר מה, אאיט מכיון (ביצה ה.). **דברון אחד עולה לכאן ולכאן.** ואומר מתון לנו ס׳ אלנהיו אחר בלא יום הזכרון הזה, ומוסב לאנשים, שכן אי אפשר לי״ס בלא ר״ה, ויום ר״ה זה קרוי זכרון כדכתיב (ויקרא כג). בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה, מה שאין כן בשאר אמי קדושות, לפי שיש שם בלא שבת ופסח בלא שבת, לפיכך אין בהזכרם אחד מהן תמצמנ הזכרם המנו, ולריך לנקוב בו בהדיא אם יום המנוה הזה יום הזה מג המלות הזה (מדור הש״ר אות קעד. מהדו״ג מי׳ שבא).

מוסף תוספות

א. הה״מ לדרדיה דא״ל הוא אמא ב״ש ראשון שהיה מתיר לאחרתא לאלתר, ומה שהוצרך התלמוד להזכיר שהיה מעשה ב״ש שנ ולא נקט ב״ש סתם, הא קמ״ל דאפילו ב״ש שני היה רוצה רב תחילא להחמיר לפי שאינן בני תורה, אבל מאן דאמר דלא היה בכל דוכתא בכבוד שיעשו ה״ה אי נמי ב״ש ראשון צריך להמתין ב״ש שני בכבוד שיעשו. ב. דאע״ג דשרית ליה בשונג לא אתי למעבד לכתחלה ובמזיד. כמ״ל. דהא איכא איסור קלילה דחמיר עליה. תוס׳ שבת קכב. ד״ה ואם. ג. [ר]לא אלא בדבר שנעשה בו מלאכה. תוס׳ ביקה כד: ולענה. ד. אפילו בר ביום. תוס׳ שבת קכב. [ר]דוקא בחוץ לתחום דדבנן וכו׳ אבל באיסורא דאורייתא וכו׳ לא. תוס׳ שבת שם. ה. דאינם יכולין לומר לא בא בשבילנו אלא בשביל בעל הבית. תוס׳ ר״ה. ו. ולא מפני שנעשית בה מלאכה, דהא כל שהנחי עושה לצורך עצמו מותר להשתמש בו ישראל, וכדאמרי׳ בפ׳ כתבי [שבת קכב.] גבי שהדליק את הנר לצרכו משתמש לאורו ישראל, גוי שנשה כבש לעצמו ירד אחריו ישראל. מי׳ כר״ן. ז. ומוכן לצורכים הוי מוכן לאדם. תוס׳ ביקה ג. ד״ה מנה. ח. ואמאי הא הוי מוכן לבהמה דאי בעי אכלה מנפשה. שם. ט. בסירות האיכלן שרגילין לחשיר מעצמן והוא מצמה לבן. שם. י. דאדמורי מדכר הוראל ואין יכול בקל לתלושו. שם. יא. ואמאי א״ל דאדמורי מדכר. שם. יב. שקל הרבה לסחוט מלשחוט. תוס׳ מולין ד׳: ד״ה מתה. יג. וכיון דאמרי׳ אין הזכרון הזה עולה לו בעבור ר״ה ובעבור ראש החודש. מ״ר עיקון ק״מ. יד. אבל אם אינו רוצה לומר כלל יכול לסטור עצמו על ידי כתובה בתורתך. תוס׳ הס״ה ר״ה לא. ט״ז. אם אינו רוצה לומר כלל יכול לסטור עצמו על ידי כתובה בתורתך, אבל כשאומר פסוק אחד גילה מחשבתו שלא היה בדעתו לכלול כולם בכולל ובתורתך כתוב הילכך לא יפחות מן המנין. שם. ט״ז. המקראות של המוסף שהם במקום הקרבנות, כדרכתם ונשלמה פרים שפתינו, וכמו שהראה הקב״ה לאברהם בברית בין הבתרים לכשיתבטלו הקרבנות שיהיו ישראל יוצאין בהזכורן, אין לבטלן וצריך להזכיר לעולם. שם. י״ז. בזה נכללו כל מוספי ר״ה. שם.

עין משפט נר מצוה

צמ א ב מיי׳ פ״ב מהל׳ ע״ז ה״ח מ״ר מקצו מ״ש: **קן ג** מיי׳ שם הלכה י: **קא ד** מיי׳ פ״ב מהל׳ תפלה הלכה ה ו סמג עשין יט טור ש״ע מ״ר תקפד:

רבינו חננאל

ההוא לאתא דאחרינא בגוים למחהוא אתא טוב שיני של גלוות, חזייה רבא דסמכמשא אתא ודאי מאיתמול (מעיקרא) הא ג״מ הוא לה, דהוא בההוא טבא דאיתציד ביום טוב ראשון ואשתחיט ביום טוב שני. מאי חיישת דילמא מחדץ לחנוס אתאי דיום, הא דיימי׳ לה בהא כל דבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל אחר לאכול לישראל אחר לאכול אותו. וכל שכן דהוא לפתא דאדעתא דגוים אתאי, דידעי דהאידנא ימצא הוא לאיהבוני, ושרא לישראל למיהבן מיניה. כיון דהוא בימים טובים אחרים דהוו אמרי ישראל נמי האידנא ביום [טוב] שיני דבני דהוו מפשי ומיירחו, אמר הא דאי אדעתא דישראל לאלתר [אלא] משהי ביה בבדי שיעשו. פי׳ כשיעור שילך ישראל משהשיכה בגן ויגזז ויביא, ואחר בני תורה, דאסיר לאוהבא לישראל לאורוחיה ביה לאלתר [אלא] משהי ביה בבדי שיעשו. פי׳ כשיעור שילך ישראל משהשיכה בגן ויגזז ויביא, ואחר שהיית שיעור זה שרי. מתני׳ ר׳ דוסא אומר העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה אומר ההלצנו אם יום ראש החדש הזה כו׳. איבעיא להו מהו להזכיר מוסף של ראש חדש עם מוסף [של] ראש השנה, כיון דחלוקין במוספין מדכרנן, או דילמא מדכרנן אחד [עולה] לכאן ולכאן, אתיבן למשמשה מתמני׳ מתקתני ר׳ דוסא החלינגו את יום ראש החדש הזה ש״מ. ודחינן לא ר׳ דוסא דהתנוח איירי, לומר אם היום אם למחר, [ב] אבל להזכיר אינו מזכיר אלא זכרון אחד. ואמרינן הכי נמי מסתברא מתברא אלא איירי ר׳ דוסא אלא להתנות, מדקתני ר׳ דוסא (נוסק) [עושה] בראשי חדשים שון] כל השנה כולה וכו׳. ואפיקינא זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. ירושלמי ר׳ יעקב בר אחא בשם ר׳ יוסי העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה אינו צריך להזכיר של ר״ה. פי׳ אינו צריך להזכיר מוסף של ראש חדש

[ב] בגמרא דבנר מצוה דמשי דהמיון לא בהמנות מרבנן קלא. דל״ד דוסא מ״ר בהמיון אמר לדיך להזכיר של ר״ה ולהלי אם ב״ש ר״ה אמר לדיך מוסף ר״ה אפשר דגם ר׳ דוסא ס נמנעת ועדיין ל״ע.

מוסף תוספות

[1] [ר״ה לדרדיה דא״ל הוא אמא ב״ש ראשון שהיה מתיר לאחרתא לאלתר, ומה שהוצרך התלמוד להזכיר שהיה מעשה ב״ש שני ולא נקט ב״ש סתם, הא קמ״ל דאפילו ב״ש שני היה רוצה רב תחילא להחמיר לפי

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

ליתא הלבתא כרב אחא בר יעקב. פירש רש"י ולא איתפרש ור"מ פי' דבפרק תולין (שבת ד' קלט.), גבי כשות' פריץ וליתיב ליעוקא דישראל ומשני דלמא אתי למיסרך וקיים לן דרב אחא בר יעקב הקשה אותה קושיא ט): **דלמא אתי למיסרך.** אומר רבינו שמואל דוקא גבי זמן שהוא קבוע א) מייתינן דלמא אתי למיסרך אבל אם אירע בדיק מילה בט' בשבת נתנו הכוס לתינוק לשתות: ומעשה היה בברית מילה כרבינו יעקב בר יקר שחל עשירה בשב בא' בשבת והוא היה אב"ד ודנו להתפלל מנחה גדולה ומקלו ומלבו מפני ש"ינו שלבן היה כדמתיב שם אנכי כו' והאי דלא מברכינן שהחיינו משום לעברא דיעוקא. תוס' שאל"ן):

אמר רבי זירא שאני ר"ח מתוך שבולו לשחרית ולערבית כולל נמי במוספין ומי אית להו לב"ש כולל והתניא ר"ח שחל להיות בשבת ב"ש אומרים מתפלל שמנה וב"ה אומרים אמתפלל שבע קשיא: וכולל עצמו תנאי היא ג) דתניא שבת שחל להיות בר"ח או בחלו של מועד ב"ערבית שחרית ומנחה מתפלל כדרכו שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ר' אליעזר אומר בהודאה ואם לא אמר מחזירין אותו ובמוספין ג"מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים כל מקום שזקוק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע מאי הוה עלה א"ר חסדא ד"זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן וכן אמר רבה זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן: ואמר רבה כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים כיון דמזמן לזמן אתי אמרינן או דילמא כיון דלא איקרו רגלים לא אמרינן לא הוה בידיה כי אתאי בי רב יהודה אמר אנא ה"אקרא חדתא נמי אמינא ובמוצאי שבת אמר א"ל רשות לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי חובה מאי א"ל רב ושמואל דאמרי תרוויהו אין אומר זמן אלא בשלש רגלים מיתיבי ו'תן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' אליעזר אומר שבעה אלו ז' ימי בראשית שמונה אלו ח' ימי מילה ר' יהושע אומר שבעה אלו שבעה ימי פסח שמונה אלו שמונה ימי החג ובשהוא אומר וגם לרבות עצרת ור"ה ויוה"כ מאי לאו לזמן לא לברכה הכי נמי מסתברא דאי ס"ד לזמן זמן כל שבעה מא איכא הא לא קשיא דאי לא מברך האידנא מברך למחר וליום אוהרא מ"מ בעינן כום לימא מסייע ליה לר"נ דאמר ז) ר"נ זמן אומרו אפילו בשוק הא לא קשיא דאיקלע ליה כום התינח עצרת ור"ה יום הכפורים היכי עביד אי מברך עליה ושתי ליה כיון דאמר זמן קבליה עליה ואסר ליה ח) דהאמר ליה רב רמיה בר אבא לרב מי בדלת וא"ל אין בדילנא לברוך עליה ולנחיה ט) המברך צריך שיטעום ליתביה לינוקא ליתי הלכתא כרב אחא (א) דילמא אתי למסרך מאי הוי עלה שדרוה רבנן לרב כ) יימר סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא דריש שתא אמרו ליה זיל חזי היכי עביד עובדא תא אימא לן כי חזייה א"ל דלויה לרטיבה רפסא ליה בדוכתיה אייתו ליה כסא דחמרא קדיש ואמר זמן ו'והלכתא אומר זמן בר"ה וביוה"כ והלכתא זמן אומרו אפילו בשוק: ואמר רבה כי הוינן בי רב הונא איבעיא לן ז'בר בי רב דיתיב בתענית במעלי שבתא מהו לאשלומי לא הוה בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה ולא הוה בידיה אמר רבא נחזייה אנן דתניא ט) ח"ט' באב שחל להיות בשבת וכן

כל מקום שזקוק לשבע. ולפיכך שחרית וערבית: **קדושת היום.** של רגלים חדש עם ב"ש כגון שם יום הכפורים הזה ואם יום אחר עולה חדש הזה ואם מועד הוא לא יום השבת הזה ואם יום חג פלוני הזה: (פסק. ומבמקבת ביה קבעינן הלכתא דלא כי הני תנאי דתרוייהו דלא כמוקפין אלא אף קדושת היום בעי לאלמודי דהתמיעי מקדש השבת ויארבל והזמנים ובכולם חדש מקדש השבת ויארבל ולאבי חדשים אבל במאי דקאמר שחרית וערבית מתפלל בלבדו ואומר מעין המאורע בעבודה אבלבתא דיומיה וגבי כולל דשחרית וערבית קבעינן לון אלבה כאותו הזוג דאמרי כל מקום שזקוק לשבע כולל בפרק שני דביצה) ט): **מאי הוי עלה.** מהו להזכיר על חדש בלחש הבנה: **אקרא חדתא.** כשאני רוחה לעבא מחשבה מהנה לשנה אחרת זמן: **אלו שבעה ימי בראשית.** בשבת נבחר מתוכה) ט): **שמונה ימי מילה.** שבמעי נבחר מתוכה) ט): **אלו ז' ימי הפסח.** שאתה צריך לתת חלק לכולם ולקמן מפרש מאי חלק: **לברוה.** המברכים כל יומא מקדש ישראל והזמנים: **מכל מקום כום בעינן.** לעיל מהדר לאוקומי הכי נמי מסתברא דאי ס"ד זמן זמן כל ז' מי מיכא ודקאמר דאי לא אמר הלידנא אמרינא אמר אמי ליתא דהא כום יין בעי לומר הברכה עליו ומסתמא דאינשי יומא קמא אית להו כום אבל בשאר יומי לכולי עלמא לא להו: **הא לא קשיא דמיקלעי ליה כום.** ולעולם אומן קאי ולרב נחמן לא תמייניה: **פינה עליה ורשם הבנה.** איכא למימר דזמן אכום קאמר ליה אלא יום הכפורים אי בזמן מוקמת ליה על כרחין סיימתא לרב נחמן דעל הכום היכי ליעביד אי מברך עליה ושתי ליה וכו': **מי בדלת.** פעם אחת נתקבצו שמים בעבים והתפלל רב על שבת מבעוד יום ואמר ליה רב רמיה לרב מי בדלת מן המלאכה משקבלת עליך שבת ואמר בי אין בדילנא: **ליתביה לינוקא.** לשתותו לאחר שיבחן עליו דבסלי שיטעום דקאמר לאו דווקא קאמר אמבבר דהוא הדין כי אחר אחרינא דטעמא מעוס דגנאי הוא לכוס אלא ברכה אלא יהנה אדם ממנו לאלתר שתהא ברכה היין דבוקה פרי הגפן אלא לגורך ומכי טעם ליה אחרינא אפיר דמי וכדתניא נמי בגמרא דפרק לאוהו בית דין (ר"ה כט:) לא יפרוס אדם פרוסה לאוכמין אלא אם כן אוכל עמהם שהרי אם יכולין לעשות אבל פוסק הוא לבנין ולבני ביתו כדי לתתכן במצות ואף על פי שהוא לא טעם אלא בנין אפיר דמי אף על פי שבירך עליה ברכת המוציא: **ט) דרב אחא בר יעקב** * לא איתפרש: **דאחי למיסרך.** התיעוה לאחרי: **מאי הוי עלה.** המגבה זה ולשמות ביום הכפורים אחר שיגדיל: **מאי הוי עלה.** צריך לומר זמן בלחש הבנה ביום הכפורים לו לא: **כד חזייה.** רב חסדא לרב יוסף: **אמר ליה דלויה לרטיבה רפסא ליה בדוכתיה.** המגביה עץ לא שאינו ראוי לחיסקם בידוע למקומו הואיל ואינו אינו צריך שעל חנם לא הגביה כלומר על חנם לא בחל לאלן:

ח) נראה דל"ל ולא שלמתא כסבי מנאי דהא בהדיא אמר רב הונא בעיקר דף י"ז ע"ב דאין הלכה כאותו הזוג דקוקא דקמן דקוקא ביה"ר ע"ב דאין הלכה כר' אחא בר יעקב דאמר דאין מקדש השבת ויארבל והזמנים ודבריו רבינו ל"ע. ג) ע"פ הערוך ע' רפס.

עין משפט נר מצוה

קב א) מיי' פ"ב מה"ל תפלה הלכה יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' ס"ח סי' תקפ"ג ג:
קג ב) מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח וסמ"ק תל סעיף ב:
קד ג) מיי' שם טור ש"ע א"ח סי' תכה סעיף ג:
קה ד) מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה ה סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' תקפב סעיף ד וגרא"ל לאפם שנעשות סוף ס"ח דף רסז:
קו ה) מיי' פ"ג מהלכות ברכות הלכה ב סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רכה סעיף ג:
קז ו) מיי' פכ"ו מה"ל שבת הלכה כג. סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תריט סעיף ב:
קח ז) מיי' פ"ח מה"ל תענית הל"ו) טוש"ע א"ח סי' תקעא סעיף ד:
קט ח) מיי' פ"ב מה"ל תענית הלכה ה סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקנב סעיף י:

רבינו חננאל

וקי"ל כר' אחא מתניתא שבת שחלה להיות בראש חדש או בחולו של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל ככל שבת. ובמוספין מתחיל בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. ז)[ובן][וליתן] הילכתא כתני תנאי כל מקום שזקוק לשבע בגון שבת ואפילו בערבית שחרית ומנחה, מתחיל בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע [ומסיים] בשל שבת. והני מילי בראש חדש וחולו של מועד. אבל ביום טוב ואפילו בערבית ובשחרית ובמנחה מתחיל בשל שבת ומסיים בשל היום באמצע. ירושלמי ר' יסא משלח כתוב לן אע"פ ששלחנו לכם סידרי מועדות אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. **רב חסדא ורבה דאמרי** תרוייהו זכרון אחד עולה **לכאן ולכאן.** אמר רבה איבעיא להו מהו להזכיר זמן בראש השנה וביום הכפורים. ואמר [לה] רב ושמואל דאמרי תרוויהו אין אומרים זמן אלא בשלשה רגלים בלבד. ומותבינן עלייהו מיהא תן חלק לשבעה וגם לשמונה, ר' אליעזר אומר שבעה אילו ז' ימי בראשית, שמונה אילו שמונת ימי מילה. ר' יהושע אומר שבעה אילו ז' ימי הפסח, שמונה אילו ח' ימי החג, כשהוא אומר וגם לרבות גם עצרת וראש השנה ויום הכפורים. מאי לאו הני כולהו עיקר לקדש אותן בזמן, אתה וגם לרבות גם עצרת מפני שהוא יום אחד, וראש השנה ויום הכפורים שאין בהן לא שבעה ולא שמונה שתתן להם חלק בזמן. הנה יש בהן זמן. דדחו רב ושמואל לא, לעולם זמן אין בהן אלא מהו החלק שתתן להם הזכרה בברכת המזון כמו פסח וסוכות. הכי נמי מסתברא דראש [השנה] ויום הכפורים אין בהן זמן משום דליכא דיום אלא בכוס. אי אמרת בדאיקלע ליה כוס, הנה ראש השנה, אלא יום הכפורים היכי לעביד [אי] מייתו כוס ומברך עליה ומדבר זמן ושתי ליה, מכי אמר זמן קבליה ליום הכפורים ליה ואתסר בשתיה. ואמר ליה רב רמיה לרב כון דאת מצלי אל שבת מבעוד יום מי בדלת דלת וקיבלת לשבת עלך. ואמר ליה בדילנא, ליבריך אכסא דלישבקיה, המברך צריך שיטעום, ליתביה לינוקא

מסורת הש"ס

ז) ביצה ט"ו. [מוס'ס'מ'ל ברכות ס"ג ס"ד ס"ז ע"ב תוס'ס'מ'ל מימרי בר"ח ותוס'ס'מ כתוב], **ב)** [בוקה מקוה ס:]; **ג)** ברכות ס:, ד) [שם נב. פסחים קה:]; **ה)** [בשלמות סוף וחלק סנהדרין לגיר רב יוסף סכת יומ גירסת רש"ל לפנינו], **ו)** תענית כט:; **ז)** [לף יח.], **ח)** בס"מ: [תוס'ס'מ], **ט)** מי' בגדה סז:; **י)** [לאחת יעב"ן], **כ)** [וגי' תוס' שבת קלט. ד"ה ולימן],

תורה אור השלם

1. תֵּן חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לִשְׁמוֹנָה כִּי לֹא תֵדַע אֵי זֶה יִהְיֶה רָעָה עַל הָאָרֶץ: קהלת יא ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' לית הלכתא כרב אחא בר יעקב דלמא אתי למסרך. נ"ב עיין בפרק תולין דף קלט בגמ"ש תוס' ד"ה ולימן לית:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אחא ב"י לא איתפרש. וע' ברכות סה ע"ב בגמ"ר ד"ה מתן שמעת ליה וש"נ:

מוסף רש"י

מתפלל כדרכו שבע. כשאר שבתות, כי היכי דכולל לון לו לגופיה כרכה קבועה בשלש תפלות הללו, אף בשבת אין צריך לקבוע לו ברכה לבית אמצע דלא לכללו לבית הלל (ביצה יז.), מעין המאורע. לאם חדש זו מועד, בעבודה. כגון עננו ויחל בברכת עבודה (שם). בהודאה. כגון שאומר על הנסים בתפילה ובוריס (שם). כל מקום שזקוק לשבע. ולפילו עלבים שחרית ומנחה (שם). לימנא מסייע ליה לר"נ. הא דקתני בכרכה כל ז' ומפרש דסיוע זמן, דאמר ר"נ זמן אומרו אפילו בשוק. בגת כוס (סוכה מז:). מי בדלת. מן המלאכה, דהלל וקבלת עליך שבת בתפלתך (ברכות כז:). המבדל צריך שיטעום. לו הוא לו אחד מן הסומכים ובאמיתי אחד מהן יצאו כולן, אבל אין מבדלין על הכוס אם לא שמה אחד ממנו ואפילו בשמיע תיקון אפיר דמי (רשב"ם פסחים קה:).

מוסף תוספות

א. דמרחמי בכל שתא. מי הר"ן.

רבינו חננאל (המשך)

ולשתייה דלאו בר חיובא הוא, ליה הילכתא כרב אחא בר יעקב דשרי בכי האי גוונא, דהיינו דלמא אתי יוקא דלמסרך ושתה אבל אם אביעיא לן בני בי בית הכפורים והוא גדול. כיוצא בו גרסינן בשבת אמר רבא אביעיא לן בני בי בית הכפורים, זמן אומר אפי' בשוק ולא צריך כוס. פ' דלויה לרטיבא (ופסא) [ורפסא] בי בדוכתיה. כיון שראה שמרימין עץ לח שאינו ראוי לשריפה, אמר שמא יש לו תחתיו דבר טמון אי שמא להכות בו אדם נכלל בגת כוס אלו (ביצה יז.). אמר רבא אביעיא לן בני בי בית הכפורים והוא גדול. מתניתן לבך שואל מה עיסקך (וכן כיון שראה המדקדק) [והוא מדקדק אחרינא]. אמר רב חיבוי בתענתא במעלי שבתא, ובמעלי יומא טבא מהו למיתב כולי יומא בתענתא. ושקלי וטרו בה טובא.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

אֶלָּא מִחוּץ לַתְּחוּם אָתָא מַאן דַּאֲכַל סָבַר הַבָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל זֶה מוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר. וּמַאן דְּלָא אֲכַל סָבַר כָּל דְּאָתֵי לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא אַדַּעְתָּא דְּכוּלְּהוּ רַבָּנַן אָתֵי. וְהָא אַשְׁכְּחֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לְרַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל וַאֲמַר לֵיהּ. לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם [התבאר בדף הקודם].

✦✦✦

מעשה בלפת שהובאה מחוץ לתחום (בשביל גוים) ורבא התירה. כיון שהתחילו להרבות ולהביא, אסרם רבא, שהוא בשביל ישראל

הָהוּא לִיפְתָּא דְּאָתֵי לְמָחוֹזָא - מעשה בלפת שהובא למחוזא למכירה, **נְפַק רָבָא חַזְיָא דִּכְמִישָׁא** - יצא רבא, ראה שהוא כמוש, **שָׁרָא רָבָא לְמִיזְבַּן מִינֵּיהּ** - התיר רבא לקנות ממנו, **אָמַר: הָא וַדַּאי מַאֵיתְמוֹל נֶעֱקְרָה.**

מַאי אָמְרַתְּ מִחוּץ לַתְּחוּם אָתְיָא - הנה אף שודאי נעקרה מאתמול, עדיין יש מקום לחשוש שמא הלפת באה ביום טוב מחוץ לתחום, אמנם אין לחוש לזה אין לחוש בזה, שהרי **הַבָּא** [מחוץ לתחום] **בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל זֶה, מוּתָּר לֶאֱכוֹל לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, וְכָל שֶׁכֵּן הַאי דְּאַדַּעְתָּא דְּגוֹיִם אָתָא** - וכל שכן שלפת זו מותרת שהיא באה לצורך גוים ולא בשביל ישראל.

כֵּיוָן דַּחֲזָא דְּקָא מַפְּשֵׁי וּמַיְיתֵי לְהוּ - כיון שראה רבא שהם מרבים ומביאים, **אֲסַר לְהוּ** - אסר להם לקנות את הלפתות שהגוים מביאים, שאמר אלו שמביאים כעת, ודאי מביאים אותם בשביל ישראל ולכן הם אסורים.

✦✦✦

רבינא: אין צריך להמתין בכדי שיעשו כדי ליהנות ממלאכה שעשה גוי ביום טוב בשביל ישראל

הָנְהוּ בְּנֵי גִּנְּנָא - קושרי כילות לחתנים, ונותנים שם הדס, **דְּגַזּוּ לְהוּ אָסָא** - שגזזו גוים הדסים בשבילם, **בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי,**

לְאוּרְתָּא שָׁרָא לְהוּ רָבִינָא לְאוֹרוֹחֵי בֵּיהּ לְאַלְתַּר - לערב, (מוצאי יום טוב) התיר להם רבינא להריח בהם מיד, ולא הצריך להמתין בכדי שיעשו.

והטעם שרבינא לא הצריך בכדי שיעשו, מפני שבזמנו לא קידשו על פי הראיה אלא על פי לוח קבוע כבזמנינו, ואם כן יום ראשון הוא ודאי קודש, ויום השני הוא מצד מנהג שחכמים קבעו להמשיך במנהג זה לעשות בחו"ל יום טוב שני, וכיון שהוא מצד מנהג - דינו קל יותר, ואין צריך להמתין 'בכדי שיעשו'.

רבא בר תחליפא: יש להמתין בכדי שיעשו

אֲמַר לֵיהּ רָבָא בַּר תַּחְלִיפָא לְרָבִינָא: לֵיסַר לְהוּ מָר - שיאסור להם כבודו דבר זה שלא יהנו מההדסים עד שיעבור זמן 'בכדי שיעשו' **מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן בְּנֵי תּוֹרָה,** והם יבואו על ידי כך לזלזל ביום טוב שני.

מַתְקִיף לַהּ רַב שְׁמַעְיָה, טַעְמָא דְּאֵינָן בְּנֵי תּוֹרָה - מדבריך שהטעם שיש להחמיר בזה הוא

מפני שאינם בני תורה, משמע: **הָא בְּנֵי תּוֹרָה שְׁרֵי** - שאם הם בני תורה, מותר להם להריח בהם בבשמים מיד במוצאי יום טוב, **וְהָא בְּעֵינַן בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ** - והרי צריך להמתין במוצאי יום טוב זמן שלוקח לקטוף את ההדסים, ורק אחר כך ליהנות מהם, כדי שלא יהנה ממה שעשו עבורו ביום טוב.

אֲזַלוּ שַׁיְּילוּהּ לְרָבָא - הלכו שאלו את רבא, **אֲמַר לְהוּ: בְּעֵינַן בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ.** ורבא סבר שכדי שלא יזלזלו ביום טוב שני, אף שהוא מצד מנהג יש להמתין בו בכדי שיעשו.

◆◆◆

שנינו במשנה: **רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה כּוּ'** ביום טוב של ראש השנה: אומר החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החודש הזה אם היום אם למחר, ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש. ולא הודו לו חכמים.

ספק: מהו להזכיר של ראש חודש בראש השנה

אָמַר רַבָּה: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב הוּנָא אִיבַּעְיָא לַן - כאשר היינו אצל רב הונא הסתפקנו: **מַהוּ לְהַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה,**

כֵּיוָן דַּחֲלוּקִין בְּמוּסָפִין - כיון שמקריבין מוספי ראש חודש ומוספי ראש השנה, **אָמְרִינַן** - מזכירים גם בתפילה, גם את ראש חודש וגם את ראש השנה.

אוֹ דִּילְמָא, זִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן - מה שאומרים את יום הזכרון הזה, הרי הזכיר בזה את ראש השנה (שנקראת 'זכרון תרועה', וגם את ראש חודש שנאמר בה 'והיו לכם לזכרון').

הצעת פשיטת הספק: במשנה משמע שרבי דוסא אומר שמזכירים של ראש חודש בראש השנה, ולא הודו לו חכמים

אֲמַר לַן: תְּנֵיתוּהָ, רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה ביום טוב של ראש השנה: אומר החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החודש הזה אם היום אם למחר, ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש. ולא הודו לו חכמים. **כּוּ'.**

הרי מבואר שלרבי דוסא מזכירים של ראש חודש בראש השנה, וחכמים לא הודו לו, **מַאי לָאו לְהַזְכִּיר** - וכי אין הפירוש שלא הודו לו לגבי להזכיר את ראש חודש בראש השנה.

דחיית ההצעה: חכמים לא הודו על מה שרבי דוסא אומר שאומרים 'אם היום אם אמש', והם לא חלקו על כך שמזכירים ראש חודש בראש השנה

הגמרא דוחה את הראיה: **לֹא** - אין הכונה שלא הודו על עניין זה, אלא לא הודו על: **לְהַתְנוֹת** - שלא אומרים בנוסח התפילה 'אם היום אם למחר'.

ראיה שחכמים חלקו על רבי דוסא על התנאי ולא על הזכרת ראש חודש

הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא - וכך גם מסתבר שמה שלא הודו, היינו על התנאי: **מִדְּקָתָנֵי בְּבָרְיְיתָא: וְכֵן הָיָה רַבִּי דּוֹסָא עוֹשֶׂה בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ** [במקומות הרחוקים מבית דין שאינם יודעים אם ראש חודש הוא ביום ה30 או ביום ה31, שאין יודעים אם בית דין עיברו את החודש], שהיה אומר נוסח זה 'אם היום אם אמש', **וְלֹא הוֹדוּ לוֹ** חכמים.

[ביאור הראיה:] **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא לְהַתְנוֹת** - אם אתה אומר שמה שלא הודו לו הוא על הנוסח שמזכירים תנאי, אם כן מבואר: **מִשּׁוּם הָכִי לֹא הוֹדוּ לוֹ,** שחכמים סוברים שלא מזכירים בזה תנאי, **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לְהַזְכִּיר** - אלא אם אתה אומר שחכמים לא הודו על הזכרת ראש חודש בתפילה, **אַמַּאי לֹא הוֹדוּ לוֹ** - למה לו הודו לו חכמים, הרי במחלוקת זו מדובר על כל הראשי חדשים, ואין מקום לומר שלא יזכירו את ראש חודש בתפילה.

בירור: אם כן שהמחלוקת היא על התנאי, למה נחלקו בזה גם לגבי ראש השנה, וגם לגבי ראש חודש

מבררת הגמרא: **וְאֶלָּא מַאי לְהַתְנוֹת** - ואלא מה הוא העניין שנחלקו חכמים על רבי דוסא, לגבי כל הראשי חדשים (לא לעניין עם הזכרת ראש חודש, אלא) לעניין התנאי, שלא מזכירים תנאי, אם כך קשה: **לְמָה לִי לְאִיפְּלוּגֵי בְּתַרְתֵּי** - למה היו צריכים לחלוק בזה ב' פעמים, גם לעניין ראש חודש וגם לענין ראש השנה.

ביאור: אם היו נחלקים רק בראש השנה, הייתי אומר שגם בזה סוברים חכמים שלא עושים תנאי, כדי שלא יבואו לזלזל ויאמרו שיום זה חול. ואם היו נחלקים רק בראש חודש, הייתי אומר שרק בזה סובר רבי דוסא שעושים תנאי, כי אין חשש זלזול

עונה הגמרא: **צְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן רֹאשׁ הַשָּׁנָה** - שבזה סוברים חכמים שלא עושים תנאי, **הֲוָה אָמֵינָא בְּהָא קָאָמְרִי רַבָּנַן דְּלָא, מִשּׁוּם דְּאָתֵי לְזַלְזוּלֵי בֵּיהּ** - הייתי אומר, רק בזה לא עושים תנאי, שאם נחשיב זאת כספק, יבואו לזלזל ביום השני, ויבואו לעשות בו מלאכה, ולכן לא אומרים תנאי שיחזיקו את שניהם כקדושה אחת.

אֲבָל בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ - שראש חודש מותר במלאכה, ואין לחשוש שיבואו לזלזל, **אֵימָא מוֹדוּ לֵיהּ לְרַבִּי דּוֹסָא.**

וְאִי אִתְּמַר בְּהָא - ואם היו נחלקים רק לגבי ראש חודש, הייתי אומר: **בְּהָא קָאָמַר רַבִּי דּוֹסָא** שעושים תנאי, כי אין חשש שמזלזול יבוא למלאכה, כי הרי מלאכה מותרת בראש חודש. **אֲבָל בְּהָךְ** - בראש השנה, **אֵימָא מוֹדֶה לְהוּ לְרַבָּנַן** - הייתי אומר שרבי דוסא מודה בזה לחכמים שלא עושים תנאי, כדי שלא יבואו לזלזול ולמלאכה.

צְרִיכָא - לכן הוצרכו להשמיענו שנחלקו גם לגבי ראש חודש וגם לגבי ראש השנה.

✦✦✦

הצעת ראיה: בברייתא משמע שאין מזכירים ראש חודש בראש השנה, שלבית שמאי אומרים בראש השנה שחל בשבת ברכה לשבת וברכה לראש השנה, ולא מוזכר שאומר ברכה לראש חודש

מֵיתִיבִי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל עֲשָׂר - (א-ו) שלש ראשונות ושלש אחרונות, (ז) ושל שבת בפני עצמה. (ח) קדושת היום וכולל עמה מלכיות, (ט-י) וזכרונות ושופרות.

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל תֵּשַׁע - שכולל שבת ויום טוב (ז-ח) בברכה אחת, וחותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון.

[ביאור הראיה:] **וְאִם אִיתָא** - ואם זה נכון שמזכיר של ראש חודש לבית שמאי, שצריך

לכל אחד ברכה בפני עצמה, **בֵּית שַׁמַּאי אַחַת עֶשְׂרֵה מִבְּעֵי לֵיהּ** - היה לו לומר לבית שמאי שאומר י"א ברכות, כי הרי אומר עוד ברכה לראש חודש. [עמוד ב]

דחיית הראיה: אף שצריך להזכיר את ראש חודש בתפילה, אין קובעים על כך ברכה בפני עצמה, אלא מזכירים אותה בתוך ברכת השבת או ברכת ראש השנה

אָמַר רַבִּי זֵירָא: שָׁאנֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מִתּוֹךְ שֶׁכּוֹלֵל לְשַׁחֲרִית וְעַרְבִית, כּוֹלֵל נָמֵי בְּמוּסָפִין, אף שמזכירים את ראש חודש בתפילת ראש השנה, מכל מקום לא הצריכו בית שמאי לקבוע ברכה נפרדת לראש חודש, מפני שבשחרית ובערבית לא תיקנו ברכה מיוחדת לראש חודש, וכן במוסף לא תיקנו ברכה מיוחדת לראש חודש, אלא כוללים ומזכירים את ראש חודש בתוך ברכה אחרת [ואין זה כמו הזכרת ראש השנה ושבת, שקבעו להם ברכה בפני עצמה, שגם בשחרית ובערבית יש להם ברכה בפני עצמם].

שאלה: הרי בברייתא אחרת מבואר שבית שמאי לא סוברים סברא זו שכוללים ראש חודש בתוך ברכה אחרת

שואלת הגמרא: **וּמִי אִית לְהוּ לְבֵית שַׁמַּאי כּוֹלֵל** - שכוללים ראש חודש בברכה אחרת בברכת המוספין, **וְהָתַנְיָא, רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שְׁמֹנֶה** [ומזכיר ברכה נפרדת לראש חודש, וברכה נפרדת לשבת], **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע** [שכולל את ראש חודש ושבת ביחד].

הרי מבואר שבית שמאי מצריכים ברכה בפני עצמה לראש חודש (בשבת ראש חודש), ומכך שבראש השנה אינם מצריכים ברכה בפני עצמה, מבואר שהיינו מפני שמה שאומרים בראש השנה יום זכרון', הוא עולה גם לראש חודש שהוא גם נקרא 'זכרון', כאמור.

קַשְׁיָא - הגמרא מסכימה עם הקושיא, ואומרת שאכן זה קשה.

◆◆◆

[מחלוקת תנאים אם 'כולל' את ראש חודש או את חול המועד בברכת היום של שבת]

וְכוֹלֵל עַצְמוֹ תַּנָּאֵי הִיא - ועניין זה אם כוללים ומזכירים את 'ראש חודש' או את 'חול המועד' בברכת היום (בברכת מקדש השבת) בשחרית וערבית בראש חודש שחל להיות בשבת, הוא מחלוקת תנאים.

דְּתַנְיָא, שַׁבָּת שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד - עַרְבִית, שַׁחֲרִית, וּמִנְחָה, מִתְפַּלֵּל כְּדַרְכּוֹ שֶׁבַע, וְאוֹמֵר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע (יעלה ויבוא) **בָּעֲבוֹדָה** (ברצה).

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בַּהוֹדָאָה (במודים). **וְאִם לֹא אָמַר, מַחֲזִירִין אוֹתוֹ.**

וּבְמוּסָפִין, מַתְחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת (ותתן לנו את יום המנוח הזה), **וּמְסַיֵּים בְּשֶׁל שַׁבָּת** (מקדש השבת), **וְאוֹמֵר קְדוּשַׁת הַיּוֹם בָּאֶמְצַע.**

הרי שבתפילת שחרית וערבית אינו נכלל אפילו באמצע.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמְרִים: כָּל מָקוֹם שֶׁזָּקוּק לְשֶׁבַע [ואפילו שחרית וערבית], **מַתְחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת, וּמְסַיֵּים בְּשֶׁל שַׁבָּת, וְאוֹמֵר קְדוּשַׁת הַיּוֹם** [של

ראש חודש או של חול המועד] **בְּאֶמְצַע,** כגון את יום המנוח הזה ואת יום ראש חודש הזה. ואם מועד הוא את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה.

הכרעת הספק: זכרון אחד עולה לכאן ולכאן

מַאי הֲוָה עֲלַהּ - מה נשאר בעניין הזכרת ראש חודש בראש השנה.

אָמַר רַב חִסְדָּא: זִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לוֹ לְכָאן וּלְכָאן. וְכֵן אָמַר רַבָּה: זִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לוֹ לְכָאן וּלְכָאן.

◆◆◆

ספק: אם אומרים שהחיינו בר"ה וביוה"כ

וְאָמַר רַבָּה: כִּי הֲוֵינָא בֵּי רַב הוּנָא אִיבַּעְיָא לַן - כאשר היינו בבית מדרשו של רב הונא הסתפקנו: **מַהוּ לוֹמַר זְמַן** - ברכת שהחיינו **בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים,**

והספק הוא: **כֵּיוָן דְּמִזְּמַן לִזְמַן אָתֵי, אָמְרִינַן** - כיון שהם באים מזמן לזמן, אומרים שהחיינו,

אוֹ דִילְמָא כֵּיוָן דְּלֹא אִיקְּרוּ רְגָלִים, לָא אָמְרִינַן - או שמא כיון שראש השנה ויום כיפור אינם נקראים 'רגלים', לא אומרים שהחינו.

לָא הֲוָה בִּידֵיהּ - לא היה בידו תשובה על דבר זה.

כִּי אֲתַאי בֵּי רַב יְהוּדָה אָמַר - כאשר באתי לבית רב יהודה אמר: **אֲנָא אַקָּרָא חַדְתָּא נָמֵי אָמֵינָא זְמַן** - כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה, אני אומר זמן.

אָמְרִי לֵיהּ: רְשׁוּת לָא קָא מִיבַּעְיָא לִי - לגבי רשות לא הסתפקתי שמותר לאדם לברך, **כִּי קָא מִיבַּעְיָא לִי חוֹבָה מַאי** - והספק שלי היה האם ברכת שהחיינו בראש השנה ויום כפורים היא חובה.

פשיטת הספק: אין אומרים שהחינו אלא בשלשה רגלים

אָמַר לִי: רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין אוֹמֵר זְמַן - ברכת שהחיינו **אֶלָּא בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים,** (פסח שבועות וסוכות, ולא בראש השנה ויום כיפור).

◆◆◆

הצעת ראיה: בברייתא משמע שראש השנה ויום כיפורים הם כמו כל המועדים לעניין שהחיינו

מֵיתִיבִי, נאמר בפסוק: **'תֵּן חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לִשְׁמוֹנָה', רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: 'שִׁבְעָה', אֵלּוּ שִׁבְעָה יְמֵי בְּרֵאשִׁית** - שבעת ימי השבוע שמהם יש חלק שהוא השבת שנבחר מתוך ימי השבוע. **'שְׁמוֹנָה' אֵלּוּ שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה** - שיום השמיני נבחר מהשמונה ימים הראשונים ללידת התינוק.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: 'שִׁבְעָה' אֵלּוּ שִׁבְעָה יְמֵי פֶּסַח, 'שְׁמוֹנָה' אֵלּוּ שְׁמוֹנָה יְמֵי הַחַג, וּכְשֶׁהוּא אוֹמֵר 'וְגַם', לְרַבּוֹת עֲצֶרֶת (שבועות) **וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים.**

מַאי לָאו לִזְמַן - וכי אין הכונה לגבי ברכת שהחיינו שאומר ברכת שהחיינו בכל ימים אלו, ואם כן מבואר בברייתא שאומרים שהחיינו גם בראש השנה ויום כיפור.

דחיית הראיה: כוונת הברייתא שראש השנה ויום כפור הם כמו כל המועדים לעניין ברכת 'מקדש ישראל והזמנים', ולא לגבי שהחיינו

הגמרא דוחה ראיה זו: **לא,** אין הכונה בברייתא, לעניין ברכת שהחיינו, אלא **לִבְרָכָה** - לעניין ברכה שמברכים בכל המועדים 'מקדש ישראל והזמנים', וכן מברכים גם בראש השנה ויום כיפור 'מקדש ישראל והזמנים'.

[ראיה לתשובה זו: הברייתא מדברת על ברכת מקדש ישראל, ולא על שהחיינו, שהרי אין שהחיינו בכל שבעת ימי פסח]

הגמרא מוכיחה כביאור זה: **הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא** - כך גם מסתבר, **דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לִזְמַן** - שאם עולה על דעתך שהברייתא מדברת על ברכת שהחיינו, הרי יקשה על כך: **זְמַן כָּל שִׁבְעָה מִי אִיכָּא** - וכי יש ברכת שהחיינו כל שבעת ימי פסח, וכל ימי סוכות, הרי מברכים ברכת שהחיינו רק ביום הראשון של המועד.

[דחיית הראיה: אם לא בירך שהחיינו ביום הראשון מברך בשאר הימים]

הגמרא דוחה ראיה זו: **הָא לָא קַשְׁיָא** - דבר זה אינו קשה, ואין להוכיח מכך, שיתכן שהברייתא מדברת על ברכת שהחיינו, והיא שייכת כל שבעת ימי פסח, וכל ימי חג הסוכות, **דְּאִי לָא מְבָרֵךְ הָאִידָּנָא מְבָרֵךְ לִמְחַר וּלְיוֹם אוּחְרָא** - שאם לא בירך היום (ביום הראשון), מברך למחר (ביום השני) או ליום אחר (בשאר הימים).

[שאלה על הדחייה: כיצד מברך שהחיינו כל שבעה, הרי צריך כוס (האם נוכיח מכאן שאין צריך כוס לברכת שהחיינו)]

הגמרא מקשה על ביאור זה: **מִכָּל מָקוֹם בָּעֵינַן כּוֹס** - הרי צריך כוס יין לומר עליו ברכת שהחיינו, ובדרך כלל יש כוס ביום הראשון ולא בשאר הימים, וכיצד יאמר שהחיינו בכל הימים. **לֵימָא מְסַיַּע לֵיהּ לְרַב נַחְמָן** - האם נאמר יש מכאן ראיה לדברי רב נחמן, **דְּאָמַר רַב נַחְמָן: זְמַן** (ברכת שהחיינו) **אוֹמְרוֹ אֲפִילּוּ בַּשּׁוּק.**

[תשובה: אפשר לומר שמדובר שיש לו כוס]

עונה הגמרא: **הָא לָא קַשְׁיָא, דְּאִיקְּלַע לֵיהּ כּוֹס** - אפשר לומר שמדובר באופן שהזדמן לו כוס, ומברך על הכוס, ואין מכאן ראיה לדברי רב נחמן שזמן אומרו אפילו בשוק.

✦✦✦

הערה: אם הברייתא דיברה על שהחיינו, הרי ביום כיפור אין כוס, ומוכח כרב נחמן שאפשר לברך שהחיינו אף בלא כוס

שואלת הגמרא: אם תבאר שהברייתא 'תן חלק לשבעה' דיברה על ברכת שהחיינו, יש להקשות על כך: **הָתִינַח עֲצֶרֶת וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה** - לגבי ראש השנה ושבועות אפשר לומר ברכת שהחיינו על הכוס, אבל **יוֹם הַכִּפּוּרִים הֵיכִי עָבֵיד** - איך יעשה, הרי אין שותים ביום כיפור, ועל כרחך מוכח כרב נחמן שיכול לברך שהחיינו אפילו בשוק בלא כוס.

ביאור ההערה (א): אינו יכול לברך שהחיינו על הכוס ולשתות, שהרי בברכתו מקבל עליו יום כיפור

שהרי: **אִי מְבָרֵךְ עֲלֵיהּ וְשָׁתֵי לֵיהּ** - אם יברך שהחיינו וישתה את הכוס, **כֵּיוָן דְּאָמַר זְמַן קַבְּלֵיהּ עֲלֵיהּ וַאֲסַר לֵיהּ** - כיון שבירך שהחיינו, קיבל עליו יום כיפור ואסור כבר לשתות מהכוס.

דְּהָאֲמַר לֵיהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא לְרַב בערב שבת שהיה יום מעונן, ורב התפלל של שבת מבעוד יום: **מִי בָּדְלַתְּ** [מהמלאכה משקבלת עליך שבת], **וַאֲמַר לֵיהּ: אִין, בָּדֵילְנָא,** הרי שבתפילת שבת [או בברכת שהחיינו] מקבל עליו קדושת היום, ובשבת אינו יכול לעשות מלאכה, וביום כיפור אינו יכול לשתות.

ביאור ההערה (ב): אינו יכול לברך שהחיינו על הכוס ולא לשתות, שהמברך צריך שיטעום

אם נאמר: **לְבָרוֹךְ עֲלֵיהּ וְלַנְּחֵיהּ** - שיברך על הכוס ויניחו בלי לשתות ממנו, והרי **הַמְבָרֵךְ צָרִיךְ שֶׁיִּטְעוֹם** מהכוס.

ביאור ההערה (ג): אינו יכול לברך שהחיינו על הכוס ולתת לקטן לשתות, שמא יבוא הקטן לשתות מהכוס ביום כיפור לאחר שיגדיל

אם נאמר: **לִיתְּבֵיהּ לְיָנוּקָא** - שיתן לתינוק לשתות מהכוס, לאחר שיברך עליו, (שדין טעימה על הכוס הוא כדי שלא יהיה גנאי לכוס, שאדם לא נהנה ממנו מיד לאחר ברכת הגפן, שתהא ברכת היין שבירך בורא פרי הגפן שלא לצורך, וממילא גם אם אחר שותה מהכוס אין בזה גנאי),

והרי אי אפשר לעשות כך, שכן: **לֵית הִלְכְתָּא כְּרַב אַחָא דִּילְמָא אָתֵי לְמִסְרַךְ** - אין הלכה כרב אחא שמתיר לתת לקטן לעשות דבר שאסור לגדול לעשותו (רש"י כותב שלא מפורש היכן אמר רב אחא מאמר זה), אלא אין עושים כך, שמא התינוק ימשך אחר המנהג זה, ויבוא לשתות ביום הכפורים אחר שיגדיל.

✦ ✦ ✦

ההכרעה לעניין ברכת שהחיינו בראש השנה ויום כיפור: מעשה רב שאומרים שהחיינו

מַאי הָוֵי עֲלַהּ - מה ההכרעה בעניין זה, האם צריך לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים, או לא.

שַׁדְּרוּהּ רַבָּנַן לְרַב יֵימַר סָבָא קַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא בְּמַעֲלֵי יוֹמָא דְּרֵישׁ שַׁתָּא - שלחו החכמים את רב יימר לפני רב חסדא בערב ראש השנה,

אֲמַרוּ לֵיהּ לרב יימר: **זִיל חֲזִי הֵיכִי עָבֵיד עוֹבְדָא תָּא אֵימָא לַן** - לך תראה איך רב חסדא עושה בעניין ברכת שהחיינו בראש השנה, ובא ותאמר לנו.

כִּי חַזְיֵיהּ - כאשר רב חסדא ראה את רב יימר, **אֲמַר לֵיהּ** רב חסדא: **דַּלְיוּהּ לְרִטִיבָה** (המגביה עץ לח) **רָפְסָא לֵיהּ בְּדוּכְתֵּיהּ** (סימן שהעץ דוחק את מקומו) - המגביה עץ לח שאינו ראוי להיסק, בידוע שצריך למקומו של העץ, שהרי לא לחינם הגביהו, ובזה התכוון לומר לרב ייבא ודאי לא באת לכאן לחינם, **אַיְיתוֹ לֵיהּ כָּסָא דְּחַמְרָא** - הביאו לרב חסדא כוס יין, **קַדֵּישׁ וַאֲמַר זְמַן** - אמר עליה קידוש ואמר ברכת שהחיינו.

ההלכה: אומרים שהחיינו בר״ה וביום כיפור. ואומרים שהחיינו אפילו בשוק

וְהִלְכְתָא, אוֹמֵר זְמַן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים. וְהִלְכְתָא זְמַן אוֹמְרוֹ אֲפִילוּ בַּשּׁוּק.

✦ ✦ ✦

וְאָמַר רַבָּה כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב הוּנָא אִיבַּעְיָא לַן בַּר בֵּי רַב דְּיָתֵיב בְּתַעֲנִיתָא בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא מַהוּ לְאַשְׁלוֹמֵי לָא הֲוָה בִּידֵיהּ. אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה וְלָא הֲוָה בִּידֵיהּ. אָמַר רָבָא נָחְזֵיהּ אֲנַן דְּתַנְיָא תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת [יתבאר בדף הבא].

[ביצה מגולגלת. כפי׳ ר״ש קבלה בידינו כי׳ עקיבא שותה שנה מסוכן דהיינו ביצה ולר״ע הרופאים לגמגם ביצה מגולגלת בתחילת היום ור׳ יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע הטיקר על מה עשה כך ותמוה דהא אתא מלייה לפיכך אם תשעה כאב בערב שבת ותמהו אב ובא ר״ה בשבת[8]. תוס׳ שאי״ן]: **אי אתם מודים בתשעה באב.** וא״ל והא אמר שמואל בפרק מקום שנהגו (ספמיס דף נד.): תשעה באב בין השמשות שלו מותר וי״ל דמ״מ ממתיל מבעוד יום לפי שלי אפשר לכוין תחילת הלילה ועוד דר׳ יוסי סבירא ליה [9] בין השמשות ההרף עין ואין אדם יכול לעמוד עליו[2] ואין לפרש דהכי קאמר דהיכא דהספקיה שעודמו דהוי כמו קבלת תענית בשבת[3] דהא לא מלי קביל תענית בשבת ועוד דלמרגין דלפליגו יוה״כ דתוספת שלו דלוריימא שרי לאכול [4] אע״פ שכבר הספקיה[5] דלמרגין [6] פליגה רבתי ר׳ יהודה בן בתירא אזל לגניגין בערבא זומא רבא אזל ריש כיגתא לזמוני ליה מ״ל כבר אכלי והספקי מ״ל אשגחתי עלי דלא ליימא גברא רבא הוא דלא אשגח עילויה אזל עמיה ומסיק התם דאכל מכל עיגול חד פתיתא ומכל [7] מאכל פת אחד ומכל חביתא חד כוס: **מודה** היה שאין בשל־ימין. משמע דרבנן דפליגי עליה סברי דלפליגו מספיקין[8] ולקמן אמרינן זו דבתי ר׳ מאיר שאמר משום ר״ג אבל חכמים אומרים הרוכב לבית הכנסת ומשלים בצאת מגולגלת בלא מלח ונמאה כו׳. קבלה בידינו כי ר׳ עקיבא באותה שנה מסוכן היה, והביאו לפני ר׳ עקיבא הרופאים לגמוע ביצה מגולגלת בלא מלח באחרית היום. רי׳ יהודה לא דיקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע הטיקר מפני מה עשה כך. ופסח דההיא שתא יום חמישי היה, ותמוה דההיא שתא מילוי מילויה, לפיכך חל תשעה באב להיות בערב שבת, וחיזרו אב. ובאותה (השעה) [השנה בא] ראש השנה להיות בשבת. וכבר פירשנוהו ביאור זה יפה במס׳ תענית. והא דאמרי׳ בדורו של [ר״] גמלי׳ עבוד כרבן גמלי׳. ואקשינן והתניא א״ר אלעזר בר׳ צדוק אני הייתי מבני סנאב בן בנימין ר׳. ואוקינא טעמא דיום טוב שלנו, ומפני כך לא השלמנו. הא ערב יום טוב מתענה ומשלים, בט׳ באב שחל להיות בערב שבת. (ורי׳ מאיר היא) [זו דברי ר״מ] דאמר הכי, אבל חכמים אומרים דרבן גמליאל אומר מתענה ומשלים.

**וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו חל להיות תשעה באב בערב שבת מביאין לו בציבה ואוכל כדי שלא יכנס לשבת בשחוא מענה[6] תניא אמר רבי יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני ר״ע ותשעה באב שחל להיות בע״ש היה והביאו לו ביצה מגולגלת וגמעה בלא מלח ולא שהיה תאב לה אלא להראות לתלמידים הלכה ורבי יוסי אומר מתענה ומשלים אמר להן ר׳ יוסי אי אתם מודים לי בט׳ באב שחל להיות באחד בשבת שמפסיק מבעוד יום אמרו לו[6] אבל אמר להם מה לי ליכנס בה בשחוא מענה מה לי לצאת ממנה בשחוא מענה אמרו לו אם אמרת לצאת ממנה שהרי אכל ושתה כל היום כולו תאמר ליכנס בה בשחוא מענה שלא אכל ושתה כל היום כולו ואמר עולא הלכה כרבי יוסי ומי עבדינן כרבי יוסי ורמינהי[6] אין אגזורין תענית על הציבור בראשי חדשים בחנוכה ובפורים ואם התחילו אין מפסיקין דברי ר״ג אמר ר״מ אף פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין מודה היה שאין משלימין וכן בט׳ באב שחל להיות בע״ש ותניא לאחר פטירתו של[6] (רשב״ג) נכנס ר׳ יהושע להפר את דבריו עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל כל ימיו של רבן גמליאל קבענו הלכה כמותו עכשיו אתה מבקש לבטל דבריו יהושע אין שומעין לך שבבר נקבעה הלכה בר״ג ולא היה אדם שערער בדבר כלום בדורו של רבן גמליאל עבוד בר״ג בדורו של רבי יוסי עבוד כרבי יוסי בדורו של ר״ג עבוד בר״ג והתניא א״ר אלעזר (בן) צדוק אני (הייתי) מבני סנאב בן בנימין פעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו״ט שלנו היה מטעמא דיו״ט הא ערב יו״ט משלימין אמר רבינא שאני יו״ט של דבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו ערביות שבת הואיל ואין מתענין בה שעות אין משלימין בה ערביות אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים וכו׳ ואמרינן עלה אמר רב יהודה אמר רב זו דברי רבי מאיר שאמר משום רבן גמליאל אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים מאי לאו אכולהו לא אחנוכה ופורים הכי נמי מסתברא דאי

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת. אע״פ שאסר חל להיות בתוך לג יאכלו שני תבשילין ולא יאכלו בשר ולא ישתה יין[9] עכשיו שהוא שבת אוכל כל צרכו: **בשעתו** שהיתה שעתו עומדת לו במלכותו דמלך והדיוט הוה[10]: **מגולגלת.** צלויה רכה: **הראות הלכה.** שאין משלימין תענית ערב שבת: **שהוא מפסיק.** קעודה: **מבעוד יום.** שצריך לאכול מבעוד יום ומקבל תענית עליו ומצטער לאכול ואע״פ שהוא שבת: **אכל.** בתמה: **ומה לי ליכנס בשהוא מענה.** כגון שהגליס בערב שבת מתענה: **ומה לי ללאת ממנה בשהוא מתענה.** שמתחיל תענית מבעוד יום: **ואם הפחילו.** שהתחילו להתענות כ׳ או ל׳ יום וכנכנסו בהן ימי חנוכה או רשם חדש: **שאין משלימין.** תענית המנוכה ורשם חדש להתענות כל היום: **וכן בשעה שבת אכל שחל בע״ש.** מנ׳ אין משלימין: **נבעל אם דבריו.** ולומר משלימין: **חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל.** רואה אני בדין ובדת שנריכין אנו לנהוג אחר דברי הרשאונים: **ולא היה אדם רו׳.** אלמא אין משלימין: **בדורו של רבי יוסי.** דהוה בתר הכי שבקוה לדר״ג וקבעו הלכה כרבי יוסי למותר: **מבני סנאב בן בנימין.** משפחה היא משבט בנימין שנפל להן גורל לקרבן עצים כי׳ בתב בימי עזרא ויו״ט היה להם לעולם בתמן בפרק בתרא דתענית [כט.]: **נאחר בשבת.** שהוא עבודה בתב וזהו יו״ט שלנו: **טעמא דיו״ט.** הא בשאר ט׳ בתב היו משלימין אע״פ שבל יו״ט הוי ערב יו״ט שלהם ורבי אלעזר בר לדוק בדורו של רבן גמליאל הוה בדתניא בביצה (דף כב:) א״ל אלעזר בר׳ לדוק פעמים הרבה בבקתי אחר אבא לבית ר״ג: **אחוי יום טוב** (ב) **דרבנן.** בגון שלי קרבן עצים הוחיל וקל הוא שמתענין בו לשעות בדקתני והתענינו בו לפיכך משלימין בו ערביות לומר מותר להגליס ערב אותו יום טוב ולינכנס לתוכו בשהוא מענה הוא אפילו בעיקרו מותר להתענות בו קלת היום אבל שבת אסור לתענות בו קלת לבוס תענית אסור נמי להגליס בו ערביות שהמשלים ע״פ מתענה במקלת שבת: **לעיל מ״ש לי הא שמעתא.** דקבע עולת לעיל הלכה בדרבי יוסי: **אם אמרת ניסגן.** רב יוסף אלה ובשם אלמודו והיה אבי תלמידו מזכירו[10] **זו דברי ר׳ מאיר דאמר.** לעיל משום ר״ג מודה היה שאין משלימין וכן ט׳ בתב שחל להיות ערב שבת אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים: **מאי לאו.** חכמים אכולהו קיימי בין אתנוכה ופורים בין לערב שבת ומדלגמרי רב לר׳ יוסי בלשון חכמים ש״מ הלכה בדבי יוסי: דאי

אומרים מתענה ומשלים מאי לאו אכולהו לא אחנוכה ופורים הכי נמי מסתברא

בתענית חובה[1א] **אע״ג בני בי דב דתקני בתענית דמשמע דאיירי בתענית הרשות**[1ב] **וכן משמע בברכות**[1ג] **דמיירי בכל תעניות ומנהג נמי דאפילו בתענית הרשות משלימין ובירושלמי נמי אמרינן במסכת תענית בשם רב הונא אפילו יחיד הנוחר על עצמו בע״ש תענית מתענה ומשלים וי״ל דשפיר מוכח לעיל דכיון דאמר ר׳ יוסי מתענה ומשלים אע״ג בתענית ט׳ בתב שבת שנכנס בשבת בשהוא מענה לו תשיב בתענית הרשות נמי שרי להגליס**[1ג] **אבל ערב יום טוב דדבריהם שייך לאוקוי בין תשעה בתב לתענית הרשות דמה שאסור לתענות בערב יו״ט דבריהם נאו משום דחשבו בתענית ביו״ט דבא לאחריו נמי אסור אף מפני ט׳ באב אבל בין מתענין ביו״ט אלא משום דעשו חיזוק ביו״ט דדבריהם שלא יבא לתענות ביו״ט עצמו וכי גזרו בתענית רשות אבל בתשעה בתב לא גזרו**

ולכאורה

[2] ר״ע הרופאים לגמגם ביצה מגולגלת בתחילת היום ור׳ יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע הטיקר על מה עשה כך ותמוה דהא אתא מלייה לפיכך אם תשעה בתב בערב שבת ותמהו אב ובא ר״ה בשבת[8]. תוס׳ שאי״ן]:

[3] ר״ש קבלה בידינו כי׳ עקיבא שותה שנה מסוכן דהיינו ביצה ולר״ע הרופאים לגמגם ביצה מגולגלת בתחילת היום ור׳ יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע הטיקר על מה עשה כך ותמוה דהא אתא מלייה לפיכך אם תשעה בתב בערב שבת ותמהו אב ובא ר״ה בשבת[8]. תוס׳ שאי״ן]:

[4] ר״ש [ב]דברות כב.

[5] ר״ש [ב]דברות כב.

[6] ר״ש [ב]דברות כב.

[7] ר״ש [ב]דברות כב.

[8] ר״ש [ב]דברות כב.

[9] ר״ש [ב]דברות כב.

[10] ר״ש [ב]דברות כב.

[1א] ר״ש [ב]דברות כב.

[1ב] ר״ש [ב]דברות כב.

[1ג] ר״ש [ב]דברות כב.

[2] ר״ש [ב]דברות כב.

**[3] ר״ש [ב]דברות כב.

דאי סלקא דעתך אכולהו אמרה רב יהודה: **הא בעי מיניה רבה מרב יהודה ולא פשט ליה ולטעמיך מסעמה ומשלים.** בערב שבת: **הא בעי רבה מרב יונה.** לעיל [סס] ולא פשט ליה: **נכתב דשמעה.** רב יונה מרב נחמן אומרים הלכה מתענה ומשלים בעא מיניה רבה מרב יונה ולא פשט ליה אלא אם מקמי דשמעה והא לבתר דשמעה הכא נמי הא מקמי דשמעה הא לבתר דשמעה [ח] דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא [א]הלכה מתענין ומשלימין:

הדרן עלך בכל מערבין

מי [ב]שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות החזירוהו כאילו לא יצא הוליכוהו לעיר אחרת נתנוהו בדיר או בסהר ר"ג ור' אלעזר בן עזריה אומרים [ג]מהלך את כולה רבי יהושע ור"ע אומרים אין לו אלא ד' אמות: מעשה שבאו [ד] מפלגדרסין והפליגה ספינתם בים [ה]ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה ר' יהושע ור"ע לא זזו מד"א שרצו להחמיר על עצמן פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה אמרו לו לרבן גמליאל מה אנו לירד אמר להם [ו] מותרים אתם שכבר הייתי מסתכל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה: **גמ'** ת"ר ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו אלו הן עובדי כוכבים ורוח רעה [ז]ודקדוקי עניות למאי נפקא מינה למיבעי רחמי עליהנו ג' אין רואין פני גיהנם אלו הן דקדוקי עניות וחולי מעיין והרשות ויש אומרים אף מי שיש לו אשה רעה ואידך אשה רעה מצוה לגרשה ואידך [ח] זימנין דכתובתה מרובה אי נמי אית ליה בנים מינה ולא מצי מגרש לה למאי נפקא מינה לקבולי מאהבה שלשה מתין כשהן מספרין ואלו הן חולי מעיין וחיה והדרוקן למאי נפקא מינה למשמושי בהו [ט] זוודתא: אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ארבע אמות פשיטא השתא מי אמר רב יהודה אמר רב יונה אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא החזירוהו נכרים כאילו לא יצא הוא דכאילו לא יצא אבל הוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד"א אלא אימא יצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא הוציאוהו והחזירוהו כאילו לא יצא הוציאוהו והחזירוהו הא דכאילו לא יצא אבל יצא לדעת לא [י]מהו דתימא לצדדין קתני מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא קמ"ל בעו מיניה מרבה הוצרך לנקביו מהו אמר להם [יא]גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה אמרי נהרדעי [יב]אי פיקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על א"ר פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו [יג]אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מ"ט אנוסין נינהו איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא תנאי היא דתניא [יד]פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו מותרין נלקיה במקום שחזרו: **אנוסים היו.** על ידי המולינון: **אמזיד.** מלמדנא אמוראים ולא קשיא: **אפי' מזרו אלא אם כן מזרו שוגגין אבל מזיד לא:** הכי גרסינן **פגלי היא דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו** ולא גרסינן הכא **ותורו: בשוגג יאכלו.** במקום שהן שם אם יש מדם שעיכר לאותו לד לו שהיו כני עיר אחרת סמוכים לכן: רבי

והלכתא מתענה ומשלים. פירוש אם ילא להשלים דשרי להשלים דבעיא הוא לי שרי להשלים לי לא[א]:

[ומותי אמר לי כשם ה"ר ידידיה לפפיוא ר' יוסי ל"פ אלא דיכול להשלים מיהו גם ר' יוסי מודה לי מיהו רוצה להשלים הרשות בידו ור' יהודה אמר אסור להשלים ואין ל"ל מדקתאמר ר' יוסי לי אתה מודה לי בנו' בתב שאל לחיות בתחת בשבת שהוא מתחל מבע"ש והתם ע"כ דחייב קאמר דומיא דסכי ע"ש דחייב להשלים קאמר] [רש"ל בשם תוס' שאל"ן]:

הדרן עלך בכל מערבין

מי שהוציאוהו. **עד דעתו ועל דעת קונו.** ומע"ג דאיכא נמי בשפיס שמבמיסין פמלית של מעלה[ב] נראה דהוי בכלל רוח רעה ואיכ הרא אע"ג דמשמע בפ' ואלו מגלחין (מו"ק ד' יח.) דפעמים אילרו מתגבר עליו ואינו יכול לנוסו מ"מ אדם יכול ליזהר אלא יצא לידי כך: **הרשות.** פי' רבינו חננאל עול מלכות עובדי כוכבים [ג] כלומר במסכת אבות (פ"ב מ"ג) הוו זהירין ברשות ורש"י פירש נוסח: **לצדדין** קתני. אחזר לדעת לא לגה לתת לו לצדדין

קתני[ג] דסוף סוף אהחזירוהו ל"ל לעולם לצדדין קתני [ד] (ועוד) דניחא ליה לפרש שיתקיימו דברי רב נחמן הבפסוקים: **לא** הפסידו את מקומן. אע"ג דהכא מחוץ לתחום אסור למי שנתלה בו הני מילי הנם דאיתיה חוץ לתחום אבל הכא דהשתא הם במקומן שרי אפילו לרבי אליעזר ולא דמי למנבל בשבת [ה] במזיד לא יאכל דהכם הוי איסור לחומרא:

במזיד לא יאכל. משמע לשון אדם לא יאכלו ואף על גב דהכא בשביל שיראל זה מומר לישראל אחר כיון שנעשה איסור על ידי ישראל התמירו[ד]: מכלל שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות דלדעת אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא החזירוהו נכרים כאילו לא יצא אבל הוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד"א אלא אימא יצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא הוציאוהו והחזירוהו כאילו לא יצא הוציאוהו והחזירוהו הא דכאילו לא יצא אבל יצא לדעת לא [ו]מהו דתימא לצדדין קתני מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא קמ"ל בעו מיניה מרבה הוצרך לנקביו מהו אמר להם [ז]גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה אמרי נהרדעי [ח]אי פיקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על א"ר פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו [ט]אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מ"ט אנוסין נינהו איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא תנאי היא דתניא [י]פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו

עין משפט נר מצוה

קיא א מי"ר פ"א מהל' תענית הל"ז טוש"ע א"ח סי' רמט: סעיף ד [וסי' תקנב סעיף ב]:
א ב מי"ר פכ"ז מהלכות שבת הלכה יב: סמג לאוין סו טור ש"ע א"ח סי' תה סעיף ה:
ב ג מי"ר שם טוש"ע שם סעיף ו:
ג ד מי"ר שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ז:
ה [מוש"ע א"ח סי' קנו סעיף ט]:
ד ו מי"ר שם הלכה יב טוש"ע א"ח סי' תה סעיף ה:
ה ז ח מי"ר שם הלכה יג
ו ט י מי"ר שם הלכה טו סמג שם טור ש"ע א"ח סי' תו:
ז כ ל מי"ר פ"ה מהלכות י"ט הלכה י טוש"ע א"ח סי' תה סעיף ט:

רבינו חננאל

וקיימא לן כר' יוסי וכדדרש מר דהוא משמיה דרב הונא הלכה מתענה ומשלים. וירושלמי מורים חכמים לר' יהודי בשני ימים טובים של ראש השנה שהם מתקנת נביאים הראשונים, מי גרם לי להיות שומר שני ימים טובים בסוריא על שם שלא שמרתי יום אחד בארץ ישראל, בטורה אני ואתיני מקבלת שכר על השנים ואתיני מקבלת שכר אלא על אחד, והוא הדין לשני חלות בסוריא. ר' יוחנן קרי עליהנו וגם אני נתתי להם חקים לא טובים.

הדרן עלך בכל מערבין

מי שהוציאוהו[ב] גויים או רוח רעה אין לו אלא ד' אמות, החזירוהו כאילו לא יצא אבל הוליכוהו לעיר אחרת נתנוהו בדיר או בסהר ר"ג ור' אלעזר בן עזריה אומרים מהלך את כולה רבי יהושע ור"ע אומרים אין לו אלא ד' אמות: מעשה שבאו מפלגדרסין והפליגה ספינתם בים ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה ר' יהושע ור"ע לא זזו מד"א שרצו להחמיר על עצמן פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה אמרו לו לרבן גמליאל מה אנו לירד אמר להם מותרים אתם שכבר הייתי מסתכל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה: **גמ'** ת"ר ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו אלו הן עובדי כוכבים ורוח רעה [ג]ודקדוקי עניות למאי נפקא מינה למיבעי רחמי עליהנו ג' אין רואין פני גיהנם אלו הן דקדוקי עניות וחולי מעיין והרשות ויש אומרים אף מי שיש לו אשה רעה ואידך אשה רעה מצוה לגרשה ואידך [ד] זימנין דכתובתה מרובה אי נמי אית ליה בנים מינה ולא מצי מגרש לה למאי נפקא מינה לקבולי מאהבה שלשה מתין כשהן מספרין ואלו הן חולי מעיין וחיה והדרוקן למאי נפקא מינה למשמושי בהו [ה] זוודתא: אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ארבע אמות פשיטא השתא מי אמר רב יהודה אמר רב יונה אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא החזירוהו נכרים כאילו לא יצא אבל הוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד"א אלא אימא יצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא הוציאוהו והחזירוהו כאילו לא יצא הוציאוהו והחזירוהו הא דכאילו לא יצא אבל יצא לדעת לא [ו]מהו דתימא לצדדין קתני מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא קמ"ל בעו מיניה מרבה הוצרך לנקביו מהו אמר להם [ז]גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה אמרי נהרדעי [ח]אי פיקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על א"ר פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו [ט]אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מ"ט אנוסין נינהו איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא תנאי היא דתניא [י]פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו

גליון הש"ס

גמ' אי פקח הוא. עי' לקמן דף מד ע"ב תוס' ד"ה ומי סבר: ושי"א דה"ה הוליכוהו לעיר אחרת וכו' מוקפת מחיצות. עי' לקמן דף מז ע"ב בתוס' ד"ה כשלה:

לעזי רש"י

מילינו"א. הנס הפתוח. פורש"י [פור"ש]. נמל. מושג"א. פטרת (מחלת הפה).

רב נימים גאון

אמר להו גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. כבר פירשנוהו למעלה דהני מילי בלאו דלא חסור, אבל לאו דאורייתא לא דחי. ופירושו בברכות בפרק מי שמתו מוטל לפניו.

מוסף תוספות

א. הבעיא היתה מהו לאשלומי, כלומר אם הוא מותר להשלים, ומסיק מתענה ומשלים, כלומר יכול הוא להשלים אם רצה, אמנם טוב הוא יותר לכתחילה שלא להשלים שלא יכנס לשבת כשהוא מענה. תוס' ר"פ. **ב.** כשפס נוסריקון מכתחישים ממלא של מעלה, שלא גזרו על אדם זה למות והוא מת על ידי כשפיס. רש"י תולין ז: ד"ה כשפיס. **ג.** מי שהוציאוהו גוים ולא חזר אין לו אלא ד' אמות, דהכי משמע לישנא דמי שהוציאוהו אין לו ד' אמות בעודו שם דוקא, אבל חזר למקומו אפילו לדעת באילו לא יצא, ודקתני בתר הכי החזירוהו, לא קאי אהוציאוהו, דהתם אפי' חזר לדעת נמי, כדמשמע מדריש"ה כדרשיתי, אלא מילתא אחרינא היא, והכי קאמר, ויצא לדעת נמי שהחזירוהו גוים כאילו לא יצא, דדוקא הכא כיון דיצא, הא כיון דאיכא נמי מעלה, אבל חד בלא אידך סגיא. תוס' ד. ואתא רב נחמן לאשמועינן דאם הוציאוהו גוים וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות, דמסתברי' לא שמעינן דיו. תוס' הש"ס. **ד.** דשאני התם דמיירי שהביאם הגוי, וא"כ לא נעשה בפירות איסור, אבל הכא מיירי שהביאם ישראל, וא"כ עשה בהם איסור. תוס' ר"פ.

ה) תענית יח:. **ו)** [נר' פערוך מפרנסלמיות] וקו פירש"ל מפשנה שבמשניות, **ג)** [נר' תוס' לקמן מג:] ד"ה מתחיל, **ד)** [מפחוס קיב:], **ה)** [ר"ל רש"י בס"ו ח. ד"ה מזודתא] מכריחין לילה לבוא (כמשמ"ש מב) מתרגמינן שוחרין (לשוחרא) ומכריחין הן לילה לדבר למתוס עכ"ל, **ו)** ברכות יט: שבת פפ: לד: מנחות לז: [מגילה ג:], **ז)** בס"מ. כלום, **ח)** בס"מ ליתא עובדי כוכבים, **ט)** ר"מ מ"ש, **י)** שבת לח,

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה לבחר וכו' למר זוטרא, ומקמיה דשמעה בעא רבה: (**ב**) רש"י ד"ה הלהוקן מולי הפס. נ"ב במס' שבת פרק במה מלילקין דף לג מנוסחי לחיות סמיא מולי המנון ח"ל הגמ' שם שנתן בהלהוקן שנא' ומתוס מדלי כגון ע"כ:

גליון הש"ס

גמ' ת"ר ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו אלו הן עובדי כוכבים ורוח רעה ודקדוקי עניות וחולי מעיין והרשות ויש אומרים אף מי שיש לו אשה רעה ואידך אשה רעה מצוה לגרשה ואידך זימנין דכתובתה מרובה אי נמי אית ליה בנים מינה ולא מצי מגרש לה למאי נפקא מינה לקבולי מאהבה שלשה מתין כשהן מספרין ואלו הן חולי מעיין וחיה והדרוקן למאי נפקא מינה למשמושי בהו זוודתא אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ארבע אמות פשיטא השתא מי אמר רב יהודה אמר רב יונה אמר רב נחמן אמר שמואל יצא לדעת אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא החזירוהו נכרים כאילו לא יצא אבל הוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד"א אלא אימא יצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד"א הא נמי תנינא הוציאוהו והחזירוהו כאילו לא יצא הוציאוהו והחזירוהו הא דכאילו לא יצא אבל יצא לדעת לא מהו דתימא לצדדין קתני מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד' אמות אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא קמ"ל בעו מיניה מרבה הוצרך לנקביו מהו אמר להם גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה אמרי נהרדעי אי פיקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על א"ר פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מ"ט אנוסין נינהו איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא תנאי היא דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו

ספק: האם משלימים תענית בערב שבת

וְאָמַר רַבָּה: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב הוּנָא אִיבַּעְיָא לַן - כשהיינו אצל רבינא הסתפקנו: **בַּר בֵּי רַב דְּיָתֵיב בְּתַעֲנִיתָא בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא** - תלמיד בן ישיבה שיושב בתענית בערב שבת, **מַהוּ לְאַשְׁלוּמֵי** - האם צריך להשלים את תעניתו.

לָא הֲוָה בִּידֵיהּ - לא היה תשובה ביד רב הונא.

אֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה וְלָא הֲוָה בִּידֵיהּ - באתי לפני רב יהודה ושאלתי זאת גם ממנו, ולא היה בידו.

רבא: בברייתא מבואר שאין משלימים תענית בתשעה באב שחל בערב שבת

אָמַר רָבָא: נָחְזֵיהּ אֲנַן - נראה אנחנו, **דְּתַנְיָא: תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת** (דף מא)

וְכֵן עֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת - אף על פי שאם חל להיות בחול לא יאכל שני תבשילין, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין בסעודה המפסקת, עכשיו שהוא חל בשבת **אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה כָּל צָרְכּוֹ וּמַעֲלֶה עַל שׁוּלְחָנוֹ אֲפִילּוּ כִּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בִּשְׁעָתוֹ** - בזמן שעמד במלכותו.

חָל לִהְיוֹת תִּשְׁעָה בְּאָב בְּעֶרֶב שַׁבָּת, מְבִיאִין לוֹ כְּבֵיצָה וְאוֹכֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לַשַּׁבָּת כְּשֶׁהוּא מְעוּנֶּה.

ברייתא שמבואר בה מחלוקת תנאים בדין זה, ועולא אמר שהלכה כרבי יוסי שמשלים תעניתו

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: פַּעַם אַחַת הָיֵינוּ יוֹשְׁבִין לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְתִשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת הָיָה, וְהֵבִיאוּ לוֹ בֵּיצָה מְגוּלְגֶּלֶת (צלויה, רכה), **וּגְמָעָהּ בְּלֹא מֶלַח, וְלֹא שֶׁהָיָה תָּאֵב לָהּ, אֶלָּא לְהַרְאוֹת לַתַּלְמִידִים הֲלָכָה,** שאין משלימין תענית ערב שבת:

וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִתְעַנֶּה וּמַשְׁלִים.

אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: אִי אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּתִשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת, שֶׁמַּפְסִיק סעודתו **מִבְּעוֹד יוֹם** - ומקבל תענית עליו משגמר לאכול, ואף על פי שהוא שבת.

אָמְרוּ לוֹ: אֲבָל - אמת.

אָמַר לָהֶם רבי יוסי: **מַה לִּי לִיכָּנֵס בָּהּ כְּשֶׁהוּא מְעוּנֶּה** - כגון שהשלים בערב שבת תעניתו, **מַה לִּי לָצֵאת מִמֶּנָּה כְּשֶׁהוּא מְעוּנֶּה** - שמתחיל תעניתו מבעוד יום, כמו שמותר להתענות בסוף השבת (כשהתענית ביום ראשון), כך מותר להתענות בתחילת השבת (כשהתענית ביום שישי).

אָמְרוּ לוֹ: אִם אָמַרְתָּ לָצֵאת מִמֶּנָּה, שֶׁהֲרֵי אָכַל וְשָׁתָה כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. תֹּאמַר לִיכָּנֵס בָּהּ כְּשֶׁהוּא מְעוּנֶּה, שֶׁלֹּא אָכַל וְשָׁתָה כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ.

וְאָמַר עוּלָּא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי שמשלים תעניתו.

שאלה: והרי שנינו שלהלכה אין משלימים התענית בתשעה באב שחל בשבת

שואלת הגמרא: **וּמִי עָבְדִינַן כְּרַבִּי יוֹסֵי** - וכי עושים כרבי יוסי להשלים התענית, **וּרְמִינְהִי,**

אֵין גּוֹזְרִין תַּעֲנִית עַל הַצִּיבּוּר בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, בַּחֲנוּכָּה, וּבְפוּרִים. וְאִם הִתְחִילוּ [שהתחילו להתענות עשרים או שלושים יום, ונכנסו בהן ימי חנוכה או ראש חודש] **אֵין מַפְסִיקִין, דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל.**

אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵין מַפְסִיקִין, מוֹדֶה הָיָה שֶׁאֵין מַשְׁלִימִין [תענית בחנוכה וראש חודש, להתענות כל היום].

וְכֵן בְּתִשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת - גם כן אין משלימין התענית.

וְתַנְיָא, לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל, נִכְנַס רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְהָפֵר אֶת דְּבָרָיו של רבן גמליאל שאין משלימים התענית בתשעה באב שחל בערב שבת,

עָמַד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי עַל רַגְלָיו וְאָמַר: חָזֵי אֲנָא דְּבָתַר רֵישָׁא גּוּפָא אָזֵיל - רואה שהגוף הולך אחרי הראש: כלומר רואה אני אני בדין ובדת שצריכין אנו להלך אחד דברי הראשונים, שהרי **כָּל יָמָיו שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל קָבַעְנוּ הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, עַכְשָׁיו אַתָּה מְבַקֵּשׁ לְבַטֵּל דְּבָרָיו** ולומר שמשלימים התענית. והוסיף ואמר: **יְהוֹשֻׁעַ, אֵין שׁוֹמְעִין לְךָ, שֶׁכְּבָר נִקְבְּעָה הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְלֹא הָיָה אָדָם שֶׁעִרְעֵר בַּדָּבָר כְּלוּם,** הרי שהסכימו להלכה שאין משלימים התענית.

תשובה: בדורו של רבן גמליאל פסקו כרבן גמליאל שאין משלימים התענית, ובדורו של רבי יוסי פסקו כרבי יוסי שמשלים

עונה הגמרא: **בְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל עֲבוּד** (עשו) **כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. בְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי** [שהיה אחרי רבן גמליאל) **עֲבוּד** (עשו) **כְּרַבִּי יוֹסֵי** - וקבעו הלכה כרבי יוסי שמשלים התענית.

שאלה: בברייתא משמע שגם בדורו של רבן גמליאל היו משלימים התענית בערב שבת

שואלת הגמרא: **וּבְדוֹרוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל עֲבוּד כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל** ולא השלימו התענית, **וְהָתַנְיָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר (בֶּן) צָדוֹק אֲנִי (הָיִיתִי) מִבְּנֵי סְנָאָב בֶּן בִּנְיָמִין** - משפחה היא משבט בנימין, שנפל להן גורל לקרבן עצים בעשרה באב בימי עזרא, ויום טוב היה להם לעולם ביום זה,

פַּעַם אַחַת חָל תִּשְׁעָה בְּאָב לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, וּדְחִינוּהוּ לְאַחַר הַשַּׁבָּת [שהוא עשרה באב והוי יום טוב שלנו], **וְהִתְעַנִּינוּ בּוֹ, וְלֹא הִשְׁלַמְנוּהוּ, מִפְּנֵי שֶׁיּוֹם טוֹב שֶׁלָּנוּ הָיָה,**

מדייקת הגמרא: **טַעְמָא דְּיוֹם טוֹב** - הטעם שלא השלימו תעניתם, מפני שהוא היה ביום טוב שלהם, ומשמע: **הָא עֶרֶב יוֹם טוֹב מַשְׁלִימִין** - אבל בשאר השנים שתשעה באב היה ערב יום טוב שלהם (שהרי היו"ט שלהם בי' אב) היו משלימים את התענית,

הרי שאפילו בדורו של רבן גמליאל (שר' אלעזר בר צדוק היה בדורו) השלימו את התענית - בתענית שחלה בערב יום טוב, ויש להוכיח מכאן שגם בתענית שחלה בערב שבת היו משלימים התענית.

תשובה: אין ראיה מברייתא זו שמדובר בה על יום טוב מדרבנן

אָמַר רָבִינָא: אין להוכיח מברייתא זו לתענית שחלה בערב שבת, שהרי **שָׁאנֵי יוֹם טוֹב שֶׁל דִּבְרֵיהֶם, מִתּוֹךְ שֶׁמִּתְעַנִּין בּוֹ שָׁעוֹת מַשְׁלִימִין בּוֹ עַרְבִיּוֹת** - שונה יום טוב שמדרבנן, כגון יום טוב זה שהיה להם בגלל הבאת קרבן עצים, הואיל שקל הוא ומותר להתענות בו כמה שעות, לכן בערב יום טוב כזה, מותר להשלים את הצום, ולהיכנס ל'יום טוב' כשהוא 'מעונה', שהרי אפילו ביום טוב עצמו מותר להתענות קצת. אבל **שַׁבָּת הוֹאִיל וְאֵין מִתְעַנִּין**

בָּהּ שָׁעוֹת - שאסור להתענות בו אפילו קצת לשום תענית, **אֵין מַשְׁלִימִין בָּהּ עַרְבִּיּוֹת** - אסור גם להיכנס בו כשהוא מעונה, ולכן אין משלימים תענית שחלה בערב שבת, שמשלים תענית ערב שבת מתענה במקצת שבת.

✦✦✦

רב יוסף: 'לא שמיע לי' מאמר זה שקבע עולא הלכה כרבי יוסי שמשלימים תענית בערב שבת

אָמַר רַב יוֹסֵף: לָא שְׁמִיעַ לִי הָא שְׁמַעְתָּא - לא שמעתי מאמר זה שקבע עולא הלכה כר' יוסי שמשלימים תענית בערב שבת.

אביי: במאמר דלהלן משמע שרב פסק הלכה כרבי יוסי

רב יוסף חלה ושכח תלמודו, והיה אביי תלמידו מזכירו: **אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי** לרב יוסף: **אַתְּ אֲמַרְתְּ נִיהֲלַן, וְאַהָא אֲמַרְתְּ נִיהֲלַן** - אתה אמרת דבר זה, ואמרת זאת על משנה זאת: **אֵין גּוֹזְרִין תַּעֲנִית עַל הַצִּבּוּר בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְכוּ'** בחנוכה ובפורים, ואם התחילו אין מפסיקין, דברי רבן גמליאל. אמר רבי מאיר אף שאמר רבן גמליאל אין מפסיקים, מודה שאין משלימין. **וְאָמְרִינַן עֲלַהּ, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל** שמודה היה שאין משלימין, וכן בתשעה באב שחל להיות ערב שבת שאין משלימין, אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים:

אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: מִתְעַנֶּה וּמַשְׁלִים.

מַאי לָאו אַכּוּלְּהוּ - וכי אין הכונה שלחכמים משלימים, בין בראש חודש ובין בערב שבת. והרי התנא שאומר משלימים הוא רבי יוסי, ומכך שהביאו את דעת רבי יוסי בשם חכמים, הרי שכך הלכה.

דחיית הראיה: אין להוכיח ממאמר זה שרב פסק כרבי יוסי

הגמרא דוחה את הראיה **לָא** - רב לא אמר זאת על השלמת תענית בערב שבת, אלא **אַחֲנוּכָּה וּפּוּרִים** שבהם לחכמים מתענה ומשלים. אבל לגבי ערב שבת לא דיברו חכמים.

ראיה שרב לא פסק כרבי יוסי

הגמרא מוכיחה כביאור זה: **הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא,** [עמוד ב] **דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ אַכּוּלְּהוּ** - שאם יעלה על דעתך רב אמר שלחכמים משלימים אף בתשעה באב שחל בערב שבת, אם כן יקשה: **הָא בָּעֵי מִינֵּיהּ רַבָּה מֵרַב יְהוּדָה וְלָא פְּשַׁט לֵיהּ** - הרי שנינו לעיל שרבה שאל את רב יהודה על עניין זה (השלמת תענית בערב שבת) ורב יהודה לא פשט לו את הספק, ואם רב יהודה קיבל בזה בשם רב שלחכמים משלימים את התענית, הרי היה פושט זאת לרבה.

דחיית הראיה:

הגמרא דוחה את ההוכחה: **וּלְטַעְמָיךְ** - ולשיטתך שמכך שרב יהודה לא ענה לרבה מוכח שלא קיבלת מרב עניין זה, הרי קשה על כך: **הָא דְּדָרֵשׁ מָר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב הוּנָא: הֲלָכָה מִתְעַנֶּה וּמַשְׁלִים** בערב שבת, ולהאמור יש להקשות: **הָא בָּעָא מִינֵּיהּ רַבָּה מֵרַב הוּנָא וְלָא פְּשַׁט לֵיהּ** - הרי רבה שאל את רב הונא בעניין זה, ורב הונא לא ענה לו, ולמה רב הונא לא ענה לו כמו שמר זוטרא אמר בשמו.

אֶלָּא צריך לומר: **הָא מִקַּמֵּי דְּשַׁמְעַהּ** - מה ששאל רבה את רב הונא היה זה לפני ששמע רב הונא מרב שחכמים סוברים שמשלימים, **וְהָא לְבָתַר דְּשַׁמְעַהּ** - ומה שאמר מר זוטרא בשם רב הונא שמתענה ומשלים, היה לאחר שרב הונא שמע זאת מרב. וכן **הָכָא נָמֵי** כאן גם יש לומר, **הָא מִקַּמֵּי דְּשַׁמְעַהּ** - רבה שאל זאת את רב יהודה לפני ששמע מרב. **הָא לְבָתַר דְּשַׁמְעַהּ** - ומה שאמר רב יהודה שחכמים חולקים על רבי מאיר, הוא לאחר ששמע זאת מרב.

מר זוטרא: הלכה, מתענין ומשלימים

דָּרֵשׁ מָר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב הוּנָא: הֲלָכָה מִתְעַנִּין וּמַשְׁלִימִין.

הדרן עלך בכל מערבין

משנה

מי שהוציאוהו מתחומו אין לו אלא ד׳ אמות

מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ נָכְרִים [חוץ לתחום], **אוֹ רוּחַ רָעָה** [שנכנס בו שד, ונטרפה דעתו, ויצא חוץ לתחום, ואחר כך נשתפה, והרי הוא חוץ לתחום], **אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.**

החזירוהו נכרים

הֶחְזִירוּהוּ [נכרים לתוך התחום], **כְּאִילּוּ לֹא יָצָא,** והרי כל העיר לו כארבע אמות כבתחילה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח.

הוליכוהו למקום מוקף מחיצות, מחלוקת אם מהלך בכולו

הוֹלִיכוּהוּ לְעִיר אַחֶרֶת והרי היא מוקפת מחיצות, **נְתָנוּהוּ בְּדִיר** (של בהמות) **אוֹ בְּסַהַר** (שטחר מגודר לבהמות), שהן מוקפין, והיקיפן גדול.

[דעה א׳:] **רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמְרִים מְהַלֵּךְ אֶת כּוּלָּהּ** - דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כארבע אמות.

[דעה ב׳:] **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים: אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.**

מעשה רב מד׳ תנאים אלו שהיו בספינה, והיא הפליגה בשבת ונחלקו אם מותר ללכת בכל הספינה

מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ מִפְּלַנְדְּרִסִין (שם מקום) **וְהִפְלִיגָה סְפִינָתָם בַּיָּם,** [הפלגה היא התרחקות הספינה משפת הים וכניסתה לאמצע הים], הספינה היתה בנמל בכניסת השבת, והיא הפליגה בים בשבת, והתרחקה מהנמל יותר מאלפיים אמה, **רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָלְכוּ אֶת כּוּלָּהּ** - היו מהלכים את כל הספינה, אע״פ שהספינה הולכת בשבת ויצאו חוץ לתחום, לפני שהם בתוך ׳מחיצות׳ הספינה, כשיטתם (דעה א) שמותר להלך בכל המקום שמוקף מחיצות.

אבל **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא לֹא זָזוּ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁרָצוּ לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָן,** כשיטתם שאם הוציאוהו מחוץ לתחום, אף שהוא במקום מוקף מחיצות, אין לו אלא ד׳ אמות.

מעשה נוסף בתנאים אלו שהסתפקו אם הספינה הגיעה לנמל לפני כניסת השבת

פַּעַם אַחַת לֹא נִכְנְסוּ לַנָּמָל עַד שֶׁחָשֵׁיכָה. אָמְרוּ לוֹ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל: מָה אָנוּ לֵירֵד [מן הספינה לתוך העיר, כלומר האם באנו מחוץ לתחום משחשיכה או שכבר היינו לפני שחשיכה בנמל].

אָמַר לָהֶם: מוּתָּרִים אַתֶּם, שֶׁכְּבָר הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל, וְהָיִינוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חָשֵׁיכָה.

גמרא

ג׳ דברים מעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו

תָּנוּ רַבָּנַן, שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מַעֲבִירִין אֶת הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ, אֵלּוּ הֵן: נְכָרִים, וְרוּחַ רָעָה, וְדִקְדּוּקֵי עֲנִיּוּת.

לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ, לְמִיבְעֵי רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ - להתפלל ולבקש רחמים להינצל מדברים אלו.

ג׳ אין רואים פני גהינם

שְׁלֹשָׁה אֵין רוֹאִין פְּנֵי גֵיהִנָּם, אֵלּוּ הֵן: דִּקְדּוּקֵי עֲנִיּוּת, וְחוֹלֵי מֵעַיִין, וְהָרְשׁוּת [מי שיש לו נושים]. **וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה רָעָה.**

וְאִידָּךְ - והתנא שלא מנה זאת בכלל אלו שאין רואים מפני גהינם, מפני שסבר: **אִשָּׁה רָעָה מִצְוָה לְגָרְשָׁהּ.**

וְאִידָּךְ - התנא שמנה זאת, סבר: **זִימְנִין דִּכְתוּבָתָהּ מְרוּבָּה** - לפעמים כתובתה מרובה ואינו יכול לגרשה. **אִי נָמֵי, אִית לֵיהּ בָּנִים מִינַּהּ וְלָא מָצֵי מְגָרֵשׁ לַהּ** - או שיש לו בנים ממנה ואינו יכול לגרשה, שכן היא מגדלת את הבנים ואינו יכול לגדלם לבדה.

לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ, לְקַבּוֹלֵי מֵאַהֲבָה - לקבל אותם באהבה, שהם מכפרים לו על עוונותיו.

ג׳ מתים כשהן מספרים

שְׁלֹשָׁה מֵתִין כְּשֶׁהֵן מְסַפְּרִין - אפילו יש בהן חיות הרבה, שמדברים אף על פי כן מתין פתאום.

וְאֵלּוּ הֵן חוֹלֵי מֵעַיִין, וְחַיָּה (יולדת) **וְהִדְרוֹקָן** - חולי הפה.

לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ, לְמַשְׁמוֹשֵׁי בְּהוּ זְוִוּדְתָּא - לזמן תכריכין.

✦ ✦ ✦

רב נחמן בשם שמואל (נוסח א): יצא לדעת

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: יָצָא לְדַעַת, אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.

דחיית הנוסח: פשיטא

פְּשִׁיטָא, הַשְׁתָּא, מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ נָכְרִים אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת. יָצָא לְדַעַת, מִיבַּעְיָא.

(נוסח ב): הוציאוהו נכרים וחזר לדעת

אֶלָּא, אֵימָא: מי שהוציאוהו נכרים **וְחָזַר לְדַעַת** לתוך התחום, **אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.**

דחיית הנוסח: כבר שנינו זאת

הָא נָמֵי תְּנֵינָא, הֶחְזִירוּהוּ נָכְרִים, כְּאִילּוּ לֹא יָצָא. ומשמע: **הֶחְזִירוּהוּ הוּא דִּכְאִילּוּ לֹא יָצָא, אֲבָל הוֹצִיאוּהוּ נָכְרִים וְחָזַר לְדַעַת, אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.**

(נוסח ג): יצא לדעת והחזירוהו נכרים

אֶלָּא אֵימָא, יָצָא לְדַעַת וְהֶחְזִירוּהוּ נָכְרִים, אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.

שאלה: כבר שנינו זאת

הָא נָמֵי תְּנֵינָא, הוֹצִיאוּהוּ וְהֶחְזִירוּהוּ כְּאִילּוּ לֹא יָצָא. ומשמע: **הוֹצִיאוּהוּ וְהֶחְזִירוּהוּ הוּא דִּכְאִילּוּ לֹא יָצָא. אֲבָל יָצָא לְדַעַת, לָא.**

תשובה: הייתי אומר שמה שאומרת המשנה 'החזירוהו נכרים כאילו לא יצא', היינו אפילו כשיצא לדעת

עונה הגמרא: **מַהוּ דְּתֵימָא לְצַדָּדִין קָתָנֵי,** הייתי אומר שמה שכתוב בסיפא 'החזירוהו' הוא דבר בפני עצמו, ולא נאמר על 'הוציאוהו נכרים', והכי קאמר: **מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ נָכְרִים, וְחָזַר לְדַעַת, אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.** וזה תחילת המשנה 'הוציאוהו', והדין השני שאומרת המשנה הוא: **אֲבָל יָצָא לְדַעַת וְהֶחְזִירוּהוּ נָכְרִים** [בין שהיתה יציאתו ראשונה לדעת בין שלא לדעת אלא באונס] **כְּאִילּוּ לֹא יָצָא,** וזה המשך המשנה 'החזירוהו'.

ואם נאמר כך מבואר שאם עבר ויצא לדעת והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא, **קָא מַשְׁמַע לַן** רב נחמן שמה שאומרת המשנה 'החזירוהו' הרי זה הולך על הרישא, שרק אם הוציאוהו נכרים והחזירוהו נכרים, אזי כאילו לא יצא.

◆◆◆

הוציאוהו נכרים, והוצרך לנקביו מהו

בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַבָּה הוּצְרַךְ לְנִקְבָיו - אדם זה שהוציאוהו נכרים, **מַהוּ** לצאת מארבע אמותיו.

אָמַר לָהֶם: גָּדוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת שֶׁדּוֹחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַּתּוֹרָה - לאו דלא תסור (שהוא אזהרה לקיים דברי חכמים), ותחומין הוא דרבנן, ועל כן אם נצרך לנקביו יש בזה כבוד הבריו ומותר לו לצאת לנקביו.

אָמְרִי נְהַרְדָּעֵי: אִי פִּיקֵּחַ הוּא - אדם זה שנצרך לנקביו ונתנו לו רבנן רשות לצאת חוץ לארבע אמותיו, אם פקח הוא, **עָיֵיל לִתְחוּמָא** - יכנס לתחום כדי להיפנות שם, **וְכֵיוָן דְּעָל עָל** - וכיון שהוא נכנס, הרי הוא נכנס, ויכול ללכת בכל התחום כאילו לא יצא, שהרי נכנס ברשות, ולא גרע מהחזירוהו בעל כרחו.

◆◆◆

אָמַר רַב פָּפָּא פֵּירוֹת שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לַתְּחוּם וְחָזְרוּ אֲפִילּוּ בְּמֵזִיד לֹא הִפְסִידוּ אֶת מְקוֹמָן מַאי טַעְמָא אֲנוּסִין נִינְהוּ. אֵיתִיבֵיהּ רַב יוֹסֵף בַּר שְׁמַעְיָה לְרַב פָּפָּא רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמְרִים לְעוֹלָם אֲסוּרִין עַד שֶׁיַּחֲזְרוּ לִמְקוֹמָן שׁוֹגְגִין בְּשׁוֹגֵג אִין בְּמֵזִיד לָא. תַּנָּאֵי הִיא דְּתַנְיָא פֵּירוֹת שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לַתְּחוּם בְּשׁוֹגֵג יֵאָכְלוּ בְּמֵזִיד לֹא יֵאָכְלוּ [יתבאר בדף הבא].

מכלל דתנא קמא במזיד נמי שרי. נראה דהכלכתה כתנא קמא שלא במקומן פליגי, תנא קמא סבר בשוגג שלא במקומן שרו, ור' נחמיה אמר אפילו בשוגג נמי במקומו אין, שלא במקומו לא. אינו והא מדקתני בההיא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין, מכלל דתנא קמא סבר במזיד נמי שרי. אלא לאו ש"מ תנאי היא ש"מ. אמר רב נחמן אמר שמואל מי [ש]אינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות בינוניות ההו תחום שבת. ועוד אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה גרם מחיצה בעביטין ואוכפות ומשואות וכיוצא בהן בשבת, מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה. רב הונא אמר מהלך בה אלפים אמה דאינון תחומיה, ומטלטל בה בד' אמות. דאע"ג דניקפה מחיצה נעשית כאילו נפרצה המחיצה הרביעי' [ב]מלוהה למקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו, ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לו, ועל ידי זריקה נמי אינו מטלטל גזירה חפצו ויצא חוץ לתחומו. ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא. א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה, דהא תניא כוותיה

מי שהוציאוהו מן המקום יאכלו שלא במקומן אילימא במקומן במזיד והא קתני בהדיא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא אלא לאו במקומן בשוגג וחסורי מחסרא והכי קתני פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו במה דברים אמורים שלא במקומן אבל במקומן אפילו במזיד יאכלו ואתא ר' נחמיה למימר אפי' במקומן נמי בשוגג אין במזיד לא לא במזיד במקומן דכולי עלמא לא פליגי דאסור והכא בשוגג שלא במקומן פליגי תנא קמא סבר בשוגג שרי שלא במקומן ורבי נחמיה סבר אפילו שוגג במקומן אין שלא במקומן לא והא מדקתני סיפא[פ] רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין אין במזיד לא מכלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי שמע מינה: אמר רב נחמן אמר שמואל היה מהלך ואינו יודע תחום שבת אמהלך אלפים פסיעות בינוניות וזו היא תחום שבת ואמר רב נחמן אמר שמואל בשבת בבקעה והקיפוה גרם מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל ד' אמות וניטלטל בכולה על ידי זריקה שמא ימשך אחר חפצו באלפים מיהת ליטלטל כי אורחיה משום דהוי מחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה חייא בר רב אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל באלפים אמה כמאן דלא כרב נחמן ולא כרב הונא אימא מטלטל בארבע אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רבי חייא בר רב א"ל רב נחמן לרב הונא לא תיפלוג עליה דשמואל דתניא כוותיה דתניא

רבי נחמיה אומר במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו מאי במקומן אילימא במקומן במזיד והא קתני בהדיא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא אלא לאו במקומן בשוגג וחסורי מחסרא והכי קתני פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו במה דברים אמורים שלא במקומן אבל במקומן אפילו במזיד יאכלו ואתא ר' נחמיה למימר אפי' במקומן נמי בשוגג אין במזיד לא לא במזיד במקומן דכולי עלמא לא פליגי דאסור והכא בשוגג שלא במקומן פליגי תנא קמא סבר בשוגג שרי שלא במקומן ורבי נחמיה סבר אפילו שוגג במקומן אין שלא במקומן לא והא מדקתני סיפא[פ] רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין אין במזיד לא מכלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי שמע מינה: אמר רב נחמן אמר שמואל היה מהלך ואינו יודע תחום שבת אמהלך אלפים פסיעות בינוניות וזו היא תחום שבת ואמר רב נחמן אמר שמואל בשבת בבקעה והקיפוה גרם מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל ד' אמות וניטלטל בכולה על ידי זריקה שמא ימשך אחר חפצו באלפים מיהת ליטלטל כי אורחיה משום דהוי מחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה חייא בר רב אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל באלפים אמה כמאן דלא כרב נחמן ולא כרב הונא אימא מטלטל בארבע אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רבי חייא בר רב א"ל רב נחמן לרב הונא לא תיפלוג עליה דשמואל דתניא כוותיה דתניא

מכלל דתנא קמא במזיד נמי שרי. נראה דהכלכתה כתנא קמא שלא במקומן פליגי, תנא קמא סבר בשוגג שלא במקומן שרו, ור' נחמיה אמר אפילו בשוגג נמי במקומן אין, שלא במקומן לא. אינו והא מדקתני בההיא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין, מכלל דתנא קמא סבר במזיד נמי שרי. אלא לאו ש"מ תנאי היא ש"מ. אמר רב נחמן אמר שמואל מי [ש]אינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות בינוניות ההו תחום שבת. ועוד אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה גרם מחיצה בעביטין ואוכפות ומשואות וכיוצא בהן בשבת, מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה. רב הונא אמר מהלך בה אלפים אמה דאינון תחומיה, ומטלטל בה בד' אמות. דאע"ג דניקפה מחיצה נעשית כאילו נפרצה המחיצה הרביעי' [ב]מלוהה למקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו, ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לו, ועל ידי זריקה נמי אינו מטלטל גזירה חפצו ויצא חוץ לתחומו. ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא. א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה, דהא תניא כוותיה

וניטלטל בכולה ע"י זריקה. אע"ג דרב הונא אית ליה כסוף פ"ק (דף ח.) דשבת גומרת והכא נאסר בתחילת שבת לא דמי

ולפף על גב דקיימת לן משנת רבי אליעזר קב וגקי הכא לא קיימת לן כוותיה אלא כרבנן כיון דסבר רב פפא כרבנן[א] ולפף בשוגג אלא במקומן[ב] נראה דהכלכתה כת"ק דשרי מדקתמרינן במזיד במקומן כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בשוגג אלא במקומן[ג] ולפ כן דרב פפא דשרי במזיד במקומן כ"ש דשרי בשוגג אלא במקומן ועוד דקיימינן לן דלא קנסינן שוגג אלו מזיד לא בדלוריימתא ולא בדרבנן מיהו על כרחך הא דאסר לאב"ש שוגג אלא במקומן לאו משום קנסים שוגג אלו מזיד דהא במקומן לא קנסים שוגג אלו מזיד אלא משום כיון דאין להן אלא ארבע אמות גזרינן דילמא אתי להוציאן חוץ לארבע אמותיהן וכן איתא בירושלמי דאקמר ר' נחמיה דאמר עד שיחזורו למקומן שוגגין אתיא כר"מ דאמר המבטל בשבת בשוגג יאכל[ד] ולפ ע"ג דהכא בשביל שיכאל זה מותר לישראל אחר ומתניתן דקמן (דף מז:) דמפלי נכרים קונין שביתה ולא גזרינן שמא יוציא חוץ לעיר יש לאלק בין עיר[ה] לארבע אמות ועוד דכשנעשה ע"ש נכרי לא המתינו ועוד הא דמפלי נכרי קונין שביתה היינו דגזרו בעלים דנכרים אלו בעלים דישראל ומשום הכי לא גזרינן שמא יוציא דלא גזרינן גזירה לגזירה: **ונכרים** שהקיפוה מחיצות. בירושלמי מוקי לה כרבי יהושע[ו] ומיהו בקומ' פי' דאתיא נמי כר"ג דאמר נתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ואע"ג דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום דלא הקילו אלא בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו, ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לו, ועל ידי זריקה נמי אינו מטלטל גזירה חפצו ויצא חוץ לתחומו. ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא. א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה, דהא תניא כוותיה

מי שהוציאוהו מן המקום יאכלו שלא במקומן לא יאכלו מאי במקומן אילימא במקומן במזיד והא קתני בהדיא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא אלא לאו במקומן בשוגג וחסורי מחסרא והכי קתני פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו במה דברים אמורים שלא במקומן אבל במקומן אפילו במזיד יאכלו ואתא ר' נחמיה למימר אפי' במקומן נמי בשוגג אין במזיד לא לא במזיד במקומן דכולי עלמא לא פליגי דאסור והכא בשוגג שלא במקומן פליגי תנא קמא סבר בשוגג שרי שלא במקומן ורבי נחמיה סבר אפילו שוגג במקומן אין שלא במקומן לא והא מדקתני סיפא[פ] רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין אין במזיד לא מכלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי שמע מינה: אמר רב נחמן אמר שמואל היה מהלך ואינו יודע תחום שבת אמהלך אלפים פסיעות בינוניות וזו היא תחום שבת ואמר רב נחמן אמר שמואל בשבת בבקעה והקיפוה גרם מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל ד' אמות וניטלטל בכולה על ידי זריקה שמא ימשך אחר חפצו באלפים מיהת ליטלטל כי אורחיה משום דהוי מחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה חייא בר רב אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל באלפים אמה כמאן דלא כרב נחמן ולא כרב הונא אימא מטלטל בארבע אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רבי חייא בר רב א"ל רב נחמן לרב הונא לא תיפלוג עליה דשמואל דתניא כוותיה דתניא

מכלל דתנא קמא במזיד נמי שרי. נראה דהכלכתה כתנא קמא שלא במקומן פליגי, תנא קמא סבר בשוגג שלא במקומן שרו, ור' נחמיה אמר אפילו בשוגג נמי במקומן אין, שלא במקומן לא. אינו והא מדקתני בההיא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין, מכלל דתנא קמא סבר במזיד נמי שרי. אלא לאו ש"מ תנאי היא ש"מ. אמר רב נחמן אמר שמואל מי [ש]אינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות בינוניות ההו תחום שבת. ועוד אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה גרם מחיצה בעביטין ואוכפות ומשואות וכיוצא בהן בשבת, מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה. רב הונא אמר מהלך בה אלפים אמה דאינון תחומיה, ומטלטל בה בד' אמות. דאע"ג דניקפה מחיצה נעשית כאילו נפרצה המחיצה הרביעי' [ב]מלוהה למקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו, ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לו, ועל ידי זריקה נמי אינו מטלטל גזירה חפצו ויצא חוץ לתחומו. ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא. א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה, דהא תניא כוותיה

וניטלטל בכולה ע"י זריקה. אע"ג דרב הונא אית ליה כסוף פ"ק (דף ח.) דשבת גומרת והכא נאסר בתחילת שבת לא דמי

ולפף על גב דקיימת לן משנת רבי אליעזר קב וגקי הכא לא קיימת לן כוותיה אלא כרבנן כיון דסבר רב פפא כרבנן[א] ולפף בשוגג אלא במקומן[ב] נראה דהכלכתה כת"ק דשרי מדקתמרינן במזיד במקומן כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בשוגג אלא במקומן[ג] ולפ כן דרב פפא דשרי במזיד במקומן כ"ש דשרי בשוגג אלא במקומן ועוד דקיימינן לן דלא קנסינן שוגג אלו מזיד לא בדלוריימתא ולא בדרבנן מיהו על כרחך הא דאסר לאב"ש שוגג אלא במקומן לאו משום קנסים שוגג אלו מזיד דהא במקומן לא קנסים שוגג אלו מזיד אלא משום כיון דאין להן אלא ארבע אמות גזרינן דילמא אתי להוציאן חוץ לארבע אמותיהן וכן איתא בירושלמי דאקמר ר' נחמיה דאמר עד שיחזורו למקומן שוגגין, מכלל דתנא קמא סבר במזיד נמי שרי. אלא לאו ש"מ תנאי היא ש"מ. אמר רב נחמן אמר שמואל מי [ש]אינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות בינוניות ההו תחום שבת. ועוד אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה גרם מחיצה בעביטין ואוכפות ומשואות וכיוצא בהן בשבת, מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה. רב הונא אמר מהלך בה אלפים אמה דאינון תחומיה, ומטלטל בה בד' אמות. דאע"ג דניקפה מחיצה נעשית כאילו נפרצה המחיצה הרביעי' [ב]מלוהה למקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו, ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לו, ועל ידי זריקה נמי אינו מטלטל גזירה חפצו ויצא חוץ לתחומו. ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא. א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה, דהא תניא כוותיה

רבינו חננאל

ואסיקנא, דכולי עלמא מזיד לא והכא בשוגג שלא במקומן פליגי, תנא קמא סבר בשוגג שלא במקומן שרו, ור' נחמיה אמר אפילו בשוגג נמי במקומן אין, שלא במקומן לא, אינו והא מדקתני בההיא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזורו למקומן שוגגין, מכלל דתנא קמא סבר במזיד נמי שרי. אלא לאו ש"מ תנאי היא ש"מ. אמר רב נחמן אמר שמואל מי [ש]אינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות בינוניות ההו תחום שבת. ועוד אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה גרם מחיצה בעביטין ואוכפות ומשואות וכיוצא בהן בשבת, מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה. רב הונא אמר מהלך בה אלפים אמה דאינון תחומיה, ומטלטל בה בד' אמות. דאע"ג דניקפה מחיצה נעשית כאילו נפרצה המחיצה הרביעי' [ב]מלוהה למקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו, ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לו, ועל ידי זריקה נמי אינו מטלטל גזירה חפצו ויצא חוץ לתחומו. ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא. א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה, דהא תניא כוותיה

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

פ) [כש"ס מס"ו].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומ"מ מתמני כי' שמע מינה שמעיה לת"ק:

מוסף תוספות

א. כיון דקאי רב פפא דהוא בתרא כת"ק הלכתא כותיה, שאם חזרו למקומן אפילו במזיד הרי הם כאלו לא יצאו. רשב"ם. ב. דרב פפא לא איירי בהא, שם. ג. נראה דיותר יש להחמיר במזיד במקומן משוגג שלא במקומן. תוס' הרא"ש. ד. דלא קנים שוגג אטו מזיד. תוס' ריטב"א נג: ד"ה המבטל. ה. כשבראיתם לעיר וכו' דהוה ליה כולה כד' אמות. ריטב"א לקמן מז: ו. [דלר"ג] למה אינו מהלך את כולה כדאמרי' בנתנוהו בדיר וסהר דמהלך את כולן, ואע"ג דלא שבת באויר מחיצות, ומסתמא הגן ואפי' יתרים מאלפים אמה. מי' סכ"ן. ז. עליו שיהא היקף זה נדון אצלו כד' אמות, מאחר שלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום. שם. ח. דאסור לטלטל חוץ לאלפים אלא על ידי זריקה, ואע"ג דאינו מקום האסור לה לגמרי, דהא זריקה שרי בכולה, מה בכך וכו', וראיה מבסמוך, דגם לרב הונא שרי במשיכה, ואפילו הכי חשיב ליה מקום האסור לה גבי זריקה. תוס' ר"פ. ט. להתיר אפילו נאסר בתחילת השבת, כי היכי דאמר רב הונא לעיל [יז.] היכא דליתנהו למחיצות דאע"פ שהותר בתחלת השבת אסור. תוס' הרא"ש.

ח א מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סו טוש"ע ס"ח סי' שמ סעיף כ:

ט ב מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע ס"ח סי' תנ:

מב: מי שהוציאוהו פרק רביעי עירובין

לא ע״י משיכה. כי שקול מבכלי לגולו ליכא למיסס שמא ימשך אחר מפלא לא הוי כמשיכה מגולו לבראי המחסיף ממנו והא דאמר רב הונא אין מטלטלין אלא בארבע אמות לגולו כי חזרתם אי לזרוק לעברין זה בפלגה המלוה למקום האסור לה אבל במשיכה מטלטלין בכל מקום דלעברין זה לא נפלגה המלוה למקום האסור לה דכעברין זה יש בכל גגות (לקמן דף פט.). דאסור רב לטלטל טפי מארבע אמות בכלים דבית לגג ע״ג דכלים דגג שרי לטלטל בכל הגגין כדי שמעון וזוי למקום המותר לו:

וכלתה מדתו בחצי חצר נגרסין.

דתלי העיר שמעינן ליה דאמר בכלל בכל העיר כולה ולבלבד שלא יעבור את התחום ברגליו. פי׳ ובלבד שלא יעבור חצי העיר ממקום שכלתה מדתו שם. ואקשינן וכי מאחר שאינו עובר חצי העיר דאיקה הוא דמטלטל בכל כולה, אלא לאו על ידי זריקה הוא דמטלטל בכל העיר ש״ם. ולעברין הילוך ברגליו כדלי עלמא לא מליגי שאין לו להלך ברגליו אלא כמה שקנה שביתה מבעוד יום, ומחזיקה שנעשית בשבת לא מהניא ליה להילוך בכל לא שבת מעיקרא באויר מחיצות, וכי פליגי בטלטול, שמואל סבר דינא כי השתא, כיון דהשתא מוקפת מחיצות שרי לטלטולי בתוך כל המחיצות כולן. מיהו הוא אלפים אמה במקום שיש לו רשות להלך מטלטל בדרכו. ג) חחיץ לאלפים אמה עד סוף המחיצות מטלטל על ידי זריקה. ורב הונא דאמר אין מטלטל אלא בד׳ אמות קסבר כל מחיצה שנעשית בשבת ד) לאו מחיצה היא. ואע״ג דחייא בר רב קאי כרב הונא קימא לן כשמואל דתנא בהוהה. אמר רב הונא היה מודד ממקום שקנה בו שביתה אלפים אמה וכלתה מדתו בחצי חצר יש לו חצי חצר. ולא נזדרן דלכא אתי לטלטולי בכולה חצר. אמר רב נחמן מודה לו הונא היה מודד וכא כלתה מדתו בשבת ותיקה מודה לו הונא דאמר ד) ותיקה הבית בשבת חבשבת. פי׳ כיון שנכנס מן הבית בתקרה מקצתו בתוך מדתו הותר לו לטלטל בכל הבית. ד)כשם שאם כלתה מדתו תחת חצי החיקרה. יש לו לטלטל לבעל החתום עד סופה. כך אם כלתה מדתו בסוף העיר ותחר בקצה העיר כלום נשכר אותו בעל החתום ושנה לו עד סופה. דתנן היה מודד וכא, [נותנים לו אלפים אמה שאפילו סוף מדתו כלה במערב]. אמר רב הונא בריה דרב נתן כתנאי דתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנהו לדיר או לסהר כו׳, מאי לאו דבן גמליאל ור׳ אלעזר בן עזריה דיר וסהר דאינון מוקפין מחיצות אטו דבקעה. ומהדהילוך (דבקעה) אטו הילוך לא נזדרי, טלטול נמי אטו הילוך לא נזדרי, שמואל דאמר כוותהון. ור׳ יהושע ור׳ עקיבא דאמרי אין לו אלא ד׳ אמות דהיינו טעמא משום דנזדרי הילוך דדיר, דהוא מוקף מחיצות. אטו בקעה דאינה מוקפת מחיצות, ומהדהילוך אטו הילוך נזדרי, טלטול אטו הילוך נמי נזדרי, ורב הונא דאמר כוותייהו. ודחינן מאמר דלמא כו׳ לא נזדרון רבן גמליאל ור׳ אלעזר בן עזריה הילוך דדיר אטו הילוך דבקעה, משום דדיר ובקעה שני מקומות ניתנו.

ר״ א ב מיי׳ פכ״ז מהל׳ שבת הל׳ ט׳.

יא ג מיי׳ שם הלכה ט:

יב ד ה מיי׳ש״ע א״ח סי׳ תה ס״ז:

רבינו חננאל

היה מודד הבא דכלתה מידתו בחצי העיר מותר לטלטל בכל העיר כולה, ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו. פי׳ ובלבד שלא יעבור חצי העיר ממקום שכלתה מדתו שם. ואקשינן וכי מאחר שאינו עובר חצי העיר דאיקה הוא דמטלטל בכל כולה, אלא לאו על ידי זריקה הוא דמטלטל בכל העיר ש״ם. ולעברין הילוך ברגליו כדלי עלמא לא מליגי שאין לו להלך ברגליו אלא כמה שקנה שביתה מבעוד יום, ומחזיקה שנעשית בשבת לא מהניא ליה להילוך בכל לא שבת מעיקרא באויר מחיצות, וכי פליגי בטלטול, שמואל סבר דינא כי השתא, כיון דהשתא מוקפת מחיצות שרי לטלטולי בתוך כל המחיצות כולן. מיהו הוא אלפים אמה במקום שיש לו רשות להלך מטלטל בדרכו. ג) חחיץ לאלפים אמה עד סוף המחיצות מטלטל על ידי זריקה. ורב הונא דאמר אין מטלטל אלא בד׳ אמות קסבר כל מחיצה שנעשית בשבת ד) לאו מחיצה היא. ואע״ג דחייא בר רב קאי כרב הונא קימא לן כשמואל דתנא בהוהה. אמר רב הונא היה מודד ממקום שקנה בו שביתה אלפים אמה וכלתה מדתו בחצי חצר. ולא נזדרן דלכא אתי לטלטולי בכולה חצר. אמר רב נחמן מודה לו הונא היה מודד וכא כלתה מדתו בשבת ותיקה מודה לו הונא דאמר ד) ותיקה הבית בשבת חבשבת. פי׳ כיון שנכנס מן הבית בתקרה מקצתו בתוך מדתו הותר לו לטלטל בכל הבית. ד)כשם שאם כלתה מדתו תחת חצי החיקרה. יש לו לטלטל לבעל החתום עד סופה. כך אם כלתה מדתו בסוף העיר ותחר בקצה העיר כלום נשכר אותו בעל החתום ושנה לו עד סופה. דתנן היה מודד וכא, [נותנים לו אלפים אמה שאפילו סוף מדתו כלה במערב]. אמר רב הונא בריה דרב נתן כתנאי דתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנהו לדיר או לסהר כו׳, מאי לאו דבן גמליאל ור׳ אלעזר בן עזריה דיר וסהר דאינון מוקפין מחיצות אטו דבקעה. ומהדהילוך (דבקעה) אטו הילוך לא נזדרי, טלטול נמי אטו הילוך לא נזדרי, שמואל דאמר כוותהון. ור׳ יהושע ור׳ עקיבא דאמרי אין לו אלא ד׳ אמות דהיינו טעמא משום דנזדרי הילוך דדיר, דהוא מוקף מחיצות. אטו בקעה דאינה מוקפת מחיצות, ומהדהילוך אטו הילוך נזדרי, טלטול אטו הילוך נמי נזדרי, ורב הונא דאמר כוותייהו. ודחינן מאמר דלמא כו׳ לא נזדרון רבן גמליאל ור׳ אלעזר בן עזריה הילוך דדיר אטו הילוך דבקעה, משום דדיר ובקעה שני מקומות ניתנו.

ראבן אמר רב הונא היה מודד ובא. ומתוכ לי לרב הונא היכי מטלטל בתלי מלר לא נפרק למקום אסור לו ור״ש פי׳ לתלן וקשה לי לטלטולי לא משמע לתלן ועוד הא אמר״ע לגיון בעבקה דמטלן אלפים וא״ל לענין עטלון לא לתלן בין בקעה לתלי כיון דלגבי אמריי מציב מחיצה בתלי ג) לא חשיב נפרק למקום אסור לה ואי לתלן כפי׳ רש״י אלטרוק לן הוא לגמשמעון אע״ג דשיין עפי לגיגנר בתלי מבקבקה ד) אפ״ש לא נזדרון. תוספות אמ״ן):

כתנאי (או) הוליכוהו לעיר אחרת. קלת קשה דהשמת בעי לאקומי שמואל כר״ש ושמואל לא פסיק לקמן כר״ג אלא כפריש ור״ל דסוס מלי לגיגנר לטלטולי ור״ל דקסבר מחיצות לתמן דפליגי ור״ל דקסבר מחיצות להכריח מים עשויים ה):

ורבי זירא מ״ט לא אמר כרבה. פירוש ויתיר לפי׳ דהעמדה וא״ת מלי קבני מסכתא שבעה דלית להו לר׳ יהושע ור׳ עקיבא מאותן סכרות לית להו לדידהו דהדדי ור״ל דלר׳ יהושע ור׳ עקיבא ניחא דאית להו בכל מקום שהוא אין לתחום דאין לו אלא ד׳ אמות ולא מפלגי בין בקעה לתלי ולא דמי דיר וסהר אלא דמי דיר וסהר דאינון מוקפין מחיצות דאי לא מפלגי בין בקעה לתלי אמאי לא אמר דלגבי דיר וסהר אמר רב הונא דאמר אין לו אלא ד׳ אמות ולא מפלגי בין בקעה לתלי ול

יום ראשון ב׳ דר״ה תשפ״א עירובין דף מב

רב פפא: פירות שיצאו חוץ לתחום, וחזרו אפילו במזיד, מותרים באכילה, וכן אפשר לטלטלם בכל העיר ובעוד אלפיים אמה לכל צד

כשם שיש תחומין לאדם, יש תחומין לחפצי האדם, שמותר לטלטל בתחום של בעליהם. **אָמַר רַב פָּפָא: פֵּירוֹת שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לַתְּחוּם, וְחָזְרוּ אֲפִילּוּ בְּמֵזִיד, לֹא הִפְסִידוּ אֶת מְקוֹמָן,** ומותר לטלטלם בכל העיר, ועוד אלפיים אמה לכל צד (והיינו שאין בזה איסור מצד תחומין, אבל מצד ׳הוצאה׳ אסור לטלטלם בשבת מחוץ לעיר).

מַאי טַעְמָא, אֲנוּסִין נִינְהוּ - הפירות אנוסים על ידי המוציאם.

שאלה: בברייתא מבואר שאם חזרו במזיד אסור לטלטלם

אֵיתִיבֵיהּ רַב יוֹסֵף בַּר שְׁמַעְיָה לְרַב פָּפָא, רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמְרִים לְעוֹלָם אֲסוּרִין [לטלטלם חוץ מד׳ אמותיהם, וכן אסור לאוכלם] **עַד שֶׁיַּחְזְרוּ לִמְקוֹמָן שׁוֹגְגִין.**

ומשמע בברייתא: **בְּשׁוֹגֵג, אִין** - כן, מותר לטלטלם חוץ מד׳ אמות, אבל **בְּמֵזִיד, לָא.**

תשובה: עניין זה הוא מחלוקת תנאים, אם הפירות מותרים כשחזרו במזיד

עונה הגמרא: **תַּנָּאֵי הִיא** - עניין זה הוא מחלוקת תנאים, כפי שיבואר להלן (הגמרא מביאה תחילה את הברייתא ומבררת את פירושה, ולפי זה מבואר שנחלקו בעניין אכילת הפירות כשחזרו במזיד):

[הברייתא:]

דְּתַנְיָא: פֵּירוֹת שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לַתְּחוּם, בְּשׁוֹגֵג, יֵאָכְלוּ במקום שהן שם. **בְּמֵזִיד, לֹא יֵאָכְלוּ.** (דף מב)

רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: בִּמְקוֹמָן - אם חזרו למקומן, **יֵאָכְלוּ. שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָן** - כל זמן שהן חוץ לתחום, **לֹא יֵאָכְלוּ.**

[הצעת ביאור א: המחלוקת בברייתא: באופן שהפירות חזרו במזיד, תנא קמא אוסר ורבי נחמיה מתיר]

מַאי בִּמְקוֹמָן שהתיר רבי נחמיה, באיזה אופן הם חזרו למקומם.

אִילֵימָא בִּמְקוֹמָן - אם תאמר שהכונה שחזרו למקומם אפילו **בְּמֵזִיד,** שהפירות הם אנוסים, כמו הוציאוהו נכרים והחזירוהו.

[דחיית ביאור א: בברייתא מפורש שרבי נחמיה אוסר כשחזרו במזיד]

וְהָא קָתָנֵי בְּהֶדְיָא, רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמְרִים: לְעוֹלָם אֲסוּרִין עַד שֶׁיַּחְזְרוּ לִמְקוֹמָן שׁוֹגְגִין. ומשמע: **בְּשׁוֹגֵג, אִין. בְּמֵזִיד, לָא.**

[ביאור ב: המחלוקת היא כשחזרו במזיד, תנא קמא מתיר (כמבואר בדברי רב פפא) ורבי נחמיה אוסר]

אֶלָּא לָאו - על כרחך מה שהתיר רבי נחמיה כשהפירות **בִּמְקוֹמָן,** היינו רק כשהם חזרו

בְּשׁוֹגֵג, ואם כך משמע שמה שתנא קמא אומר שאם יצאו בשוגג מותר, היינו בין אם הם חזרו בשוגג ובין אם הם חזרו במזיד. וכיון שתנא קמא לא דיבר על פירות שחזרו, יש לבאר שמשנה זו חסירה: **וְחַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: פֵּירוֹת שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לַתְּחוּם,** אם יצאו **בְּשׁוֹגֵג, יֵאָכְלוּ** אף אם הם לא חזרו כלל. ואם יצאו **בְּמֵזִיד, לֹא יֵאָכְלוּ. מַה דְּבָרִים אֲמוּרִים** שאם יצאו במזיד לא יאכלו, **שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָן** - שהפירות לא חזרו, **אֲבָל בִּמְקוֹמָן** - אם הפירות חזרו, **אֲפִילּוּ בְּמֵזִיד יֵאָכְלוּ,** זו דעת תנא קמא.

ונמצא שלתנא קמא, אם הפירות יצאו במזיד וחזרו במזיד, יאכלו.

וַאֲתָא רַבִּי נְחֶמְיָה לְמֵימַר: אם הפירות לא חזרו כלל, הרי הו אסורים, **וַאֲפִילּוּ בִּמְקוֹמָן נָמֵי** - ואפילו אם הפירות חזרו, אם הם חזרו **בְּשׁוֹגֵג, אֵין** -מותר לאוכלם. אבל אם הם חזרו למקומם **בְּמֵזִיד, לָא** יאכלו.

(ונמצא שהם חולקים בב' דברים: בפירות שיצאו בשוגג ולא חזרו, לרבי נחמיה אסור, ולתנא קמא מותר. ובפירות שיצאו במזיד וחזרו במזיד, לרבי נחמיה אסור. ולתנא קמא מותר).

[הצעת ביאור ג: הברייתא לא דיברה על פירות שחזרו, (ואם כן, פירות שיצאו בשוגג וחזרו במזיד, לכולי אסורים), והמחלוקת היא בפירות שיצאו בשוגג ולא חזרו]

לָא, בְּמֵזִיד בִּמְקוֹמָן - אם הפירות חזרו למקומם במזיד, **דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאָסוּר,** שתנא קמא לא דיבר על פירות שחזרו, (ולא אומרים 'חסורי מחסרא' להוסיף שתנא קמא דיבר גם על פירות שחזרו),

וְהָכָא בְּשׁוֹגֵג שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָן פְּלִיגִי - פירות שיצאו בשוגג ולא חזרו, **תַּנָּא קַמָּא סָבַר** פירות שיצאו **בְּשׁוֹגֵג שְׁרֵי שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָן** - שלא החזירום. **וְרַבִּי נְחֶמְיָה סָבַר אֲפִילּוּ** אם הפירות יצאו **שׁוֹגֵג, בִּמְקוֹמָן אִין** - אם הם חזרו הם מותרים. **שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָן לָא** - אם הם לא חזרו הם אסורים, שכל מה שהתירו כשיצאו בשוגג היינו רק אם חזרו.

[דחיית הצעת ביאור ג', והוכחה כביאור ב': בברייתא משמע שרבי נחמיה אוסר גם כשיצאו בשוגג ולא חזרו, וגם פירות שחזרו במזיד, ותנא קמא חולק ומתיר]

הגמרא דוחה ביאור זה (ג'), ומוכיחה שמלבד מה שתנא קמא התיר פירות שיצאו בשוגג (כיון שלא היה איסור ביציאתם) - הוא גם מתיר פירות שחזרו במזיד (כיון שכעת הם במקומם הראשון, ואין כאן הנאה מאיסור),

שהרי אם הביאור הוא כביאור ב' שתנא קמא התיר פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג והם לא חזרו, ורבי נחמיה חולק רק על כך, היה לרבי נחמיה לומר שאם הפירות לא חזרו ואינם במקומם, הם אסורים, **וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא** - ומכך שהברייתא אומרת: **רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמְרִים: לְעוֹלָם אֲסוּרִין עַד שֶׁיַּחֲזִרוּ לִמְקוֹמָן שׁוֹגְגִין, שׁוֹגֵג אִין, בְּמֵזִיד לָא,** מהלשון 'לעולם אסורים', משמע שרבי נחמיה חולק על תנא קמא על דין נוסף (ולא רק על פירות שלא חזרו), **מִכְּלָל** - הרי מוכח מכך **דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר בְּמֵזִיד נָמֵי שְׁרֵי** - שגם אם חזרו במזיד מותרים (כיון שהם במקומם הראשון, ואין כאן הנאה מאיסור), ועל זה אמר רבי נחמיה לעולם אסורים עד שיחזרו למקומם שוגגין, והיינו שגם צריך שהפירות יחזרו, וגם שיחזרו בשוגג ולא במזיד.

שְׁמַע מִינַּהּ, שהתנאים נחלקו בדינו של רב פפא, אם הפירות מותרים כשחזרו במזיד.

✦✦✦

היה מהלך ואינו יודע תחום שבת

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הָיָה מְהַלֵּךְ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ תְּחוּם שַׁבָּת, מְהַלֵּךְ אַלְפַּיִם פְּסִיעוֹת בֵּינוֹנִיּוֹת (דרך הליכתו של אדם אמה), **וְזוֹ הִיא תְּחוּם שַׁבָּת.**

✦✦✦

נמצא במקום מוקף מחיצות שחלקו מחוץ לתחומו, דעה א': מותר לטלטל בכל השטח (על ידי זריקה)

וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: שָׁבַת בְּבִקְעָה, (הרי יש לו אלפיים אמה לכל צד), **וְהִקִּיפוּהָ נָכְרִים מְחִיצָה בְּשַׁבָּת** [שהקיפוה לדור בתוכה (שאם מקיפים שטח יותר מבית סאתיים שלא לדירה, אסור לטלטל בו אלא ד' אמות)], **מְהַלֵּךְ אַלְפַּיִם אַמָּה,** שמחיצות אלו לא מועילים להתיר לטלטל בכל השטח המוקף, שמה שאומרים 'כל הבית כולו כארבע אמות' היינו רק אם הוא היה במקום המוקף מחיצות 'בשעת שביתה',

(ואף שבמי שהוציאוהו נכרים, ונתנוהו בדיר או בסהר, מהלך את כולו, אף שלא היה במקום המוקף מחיצות 'בשעת שביתה' - היינו מפני ששם הקילו לו, כיון שאין לו אלא ד' אמות, אבל הקונה שביתה, שיש לו אלפים אמה לא הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות, אלא אם כן שבת באוירן)

וּמְטַלְטֵל בְּכוּלָּהּ עַל יְדֵי זְרִיקָה - אפילו חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך מותר לטלטל על ידי זריקה, כלומר מותר לזרוק שם, שמחיצה העשוייה בשבת שמה מחיצה. (ובתוך האלפיים מותר לטלטל כדרכו).

דעה ב': אסור לטלטל בכל השטח

וְרַב הוּנָא אָמַר: מְהַלֵּךְ אַלְפַּיִם אַמָּה, וּמְטַלְטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת - כאילו לא היתה שם מחיצה, ועל כן אסור לטלטל או לזרוק שם ביותר מד' אמות

[שאלה: למה המחיצה לא מועילה ל'הוצאה']

שואלת הגמרא: ומקשינן לרב הונא **וְנִיטַלְטֵל בְּכוּלָּהּ עַל יְדֵי זְרִיקָה** - ואפילו חוץ לאלפים, על ידי זריקה, דהא קיימא לן מחיצה הנעשית בשבת מחיצה היא.

[תשובה: שמא ימשך וילך חוץ לאלפיים אמה]

עונה הגמרא: **שֶׁמָּא יִמְשֵׁךְ אַחַר חֶפְצוֹ** - חוץ לאלפים, הלכך גזרינן טלטול בזריקה אטו הילוך.

[שאלה: מדוע אסור לטלטל באלפיים אמה]

שואלת הגמרא: **בְּאַלְפַּיִם מִיהַת** שהוא מותר להלך בהן, וליכא למיגזר בהו משום שמא ימשך אחר חפצו, **לִיטַלְטֵל כִּי אוֹרְחֵיהּ** - טלטול גמור, וכל שכן זריקה, דהא מחיצות מעלייתא נינהו.

[תשובה: משום שהמחיצה פרוצה למקום האסור בטלטול]

עונה הגמרא: **מִשּׁוּם דְּהָוֵי כִּמְחִיצָה שֶׁנִּפְרְצָה בִּמְלוֹאָהּ לְמָקוֹם הָאָסוּר לָהּ,** כיון שבבקעה יש חלק שבתוך התחום וחלק שמחוץ לתחום, וחלק זה פרוץ לחלק השני לגמרי - שהרי אין מחיצה ביניהם, לכן אסור לטלטל גם בחלק שבתוך התחום, גזירה שמא ימשך לחלק שמחוץ לתחום.

הצעת דעת חייא בר רב (דעה ג'): מותר לטלטל רק באלפיים אמה

חִיָּיא בַּר רַב אָמַר: מְהַלֵּךְ אַלְפַּיִם אַמָּה, וּמְטַלְטֵל בְּאַלְפַּיִם אַמָּה [אפילו כדרכו, וחוץ לאלפים לא, מטלטל אפילו בזריקה],

שואלת הגמרא: **כְּמַאן דְּלָא כְּרַב נַחְמָן** שמתיר לזרוק אפילו מחוץ לאלפיים אמה, **וְלָא כְּרַב הוּנָא,** שאוסר לטלטל אפילו בתוך האלפיים אמה. וקשה הרי אם גוזר שמא ימשך אפילו באלפים יהיה אסור, משום מחיצה הנפרצת למקום האסור לה. ואם לא גוזר שמא ימשך שיהיה מותר לטלטל חוץ לאלפים בזריקה.

נוסח חדש בדברי חייא בר רב (כדעה ב') אסור לטלטל בכל השטח

עונה הגמרא: **אֵימָא** תאמר שחייא בר רב אמר: **מְטַלְטֵל בְּאַרְבַּע** אמות, כדברי רב הונא.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי הַיְינוּ דְּרַב הוּנָא.**

עונה הגמרא: **אֵימָא: וְכֵן אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר רַב** [כרב הונא].

ראיה כדעה א' שמותר לטלטל על ידי זריקה

אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא: לָא תִּיפְלוּג עֲלֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל - דרב נחמן משמיה דשמואל שמותר לטלטל בכולה על ידי זריקה. **דְּתַנְיָא כְּוֹתֵיהּ,** דלא גזרינן שמא ימשך.

דְּתַנְיָא, [עמוד ב] **הָיָה מוֹדֵד וּבָא** - הנותן עירובו, ובא לילך ממקום עירובו אלפים, **וְכָלְתָה מִדָּתוֹ בַּחֲצִי הָעִיר** - האלפיים אמה שמותר לו ללכת מסתיימים באמצע עיר אחרת, **מוּתָּר לְטַלְטֵל בְּכָל הָעִיר כּוּלָּהּ,** (שמצד הוצאה אין בזה איסור כי מדובר ביום טוב או בשבת ועשו עירוב), **וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲבוֹר אֶת הַתְּחוּם בְּרַגְלָיו** - אסור לו ללכת מחוץ לאלפיים אמה, ואינו מותר לטלטל בכל העיר כיון שלא שבת בתוכה בכניסת השבת. אבל מותר לטלטל בכל העיר.

מבררת הגמרא: **מַאי מְטַלְטֵל** - כיצד מטלטל בכל העיר, הרי שנינו ובלבד שלא יעבור את התחום ברגליו, **לָאו עַל יְדֵי זְרִיקָה** - וכי לא מדובר על ידי זריקה, הרי שגוזרים שמא ימשך.

דחיית הראיה: ההיתר הוא לטלטל על ידי משיכה ולא על ידי זריקה

אָמַר רַב הוּנָא: לָא - לא מדובר על ידי זריקה, אלא **עַל יְדֵי מְשִׁיכָה** - שמושך מחוץ לאלפים לתוך אלפים, ששם אין חשש שמא ימשך אחרי החפץ (שהרי אין זה בכלל 'חפציו', שהרי אין זה בתוך תחומו, ומושך אותו לבפנים, וכשמביאו, שוב אינו מוציאו, אבל חפץ שנמצא בתחומו וזורקו אל מחוץ לתחום הוא כבר בכלל 'חפציו' ויש חשש שימשך אחריו).

◆◆◆

אלפיים אמה שלו נגמרים באמצע החצר, מותר ללכת בחצי חצר שבתוך תחומו

אָמַר רַב הוּנָא: הָיָה מוֹדֵד וּבָא, וְכָלְתָה מִדָּתוֹ בַּחֲצִי חָצֵר - האלפיים אמה מסתיימות באמצע חצר, **אֵין לוֹ אֶלָּא חֲצִי חָצֵר** - מותר לו ללכת רק עד אמצע החצר.

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא,** שהרי האלפיים אמה מסתיימות באמצע החצר.

עונה הגמרא: **אֵימָא** - תאמר שכך אמר רב הונא: **יֵשׁ לוֹ חֲצִי חָצֵר** - שמותר לטלטל בחלק שבתוך תחומו.

שואלת הגמרא: **הַאי נָמֵי פְּשִׁיטָא** - גם זה פשוט שבתוך תחומו מותר לטלטל.

עונה הגמרא: **מַהוּ דְּתֵימָא לֵיחוּשׁ דִּלְמָא אָתֵי לְטַלְטוּלֵי בְּכוּלָּהּ, קָא מַשְׁמַע לַן** - הייתי אומר שנחשוש שמא יבוא לטלטל בכולו, ויאסר לטלטל גם בחלק שבתוך תחומו, לכן השמיע רב הונא שלא חוששים לזה.

◆◆◆

אף שרב הונא סובר שאסור לטלטל בשטח מוקף מחיצות שחלקו מחוץ לתחום, מכל מקום אם התחום מסתיים בפתח בית (שנפרץ) כולו, אעפ"כ מותר לזרוק לכל הבית

אָמַר רַב נַחְמָן: מוֹדֶה לִי הוּנָא, אף על גב שגוזר שמא ימשך, ועל כן אם שבת בבקעה, והקיפוה נכרים אין מטלטל בה כלל, שמא ימשך אחרי חפצו אל מחוץ לאלפיים, מכל מקום אם **הָיָה מוֹדֵד וּבָא וְכָלְתָה מִדָּתוֹ עַל שִׁפַּת תִּקְרָה** - האלפיים אמה מסתיימים בבית, וכגון שנפרץ כותל הבית ונשארה התקרה, **מוּתָּר לְטַלְטֵל בְּכָל הַבַּיִת** - על ידי זריקה, ואף על פי שאסור לו להיכנס לבית ברגליו שהרי הוא מחוץ לאלפיים אמה, כאן לא גוזרים שמא ימשך,

מַאי טַעְמָא, הוֹאִיל וְתִקְרַת הַבַּיִת חוֹבֶטֶת, כלומר על ידי התקרה יש סימן שלא ימשיך לטלטל שם, ולכן לא גוזרים שמא ימשך ויטלטל שם.

◆◆◆

המחלוקת (בין רב נחמן לרב הונא) אם אוסרים לזרוק חפצים חוץ לתחום שמא ימשך, הוא מחלוקת תנאים

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: כְּתַנָּאֵי - המחלוקת אם גוזרים שמא ימשך או לא, היא מחלוקת תנאים, שכך שנינו במשנתינו:

הוֹלִיכוּהוּ לְעִיר אַחֶרֶת, וּנְתָנוּהוּ בְּדִיר אוֹ בְּסַהַר,

רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמְרִים: מְהַלֵּךְ אֶת כּוּלָּהּ.

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים: אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת.

מַאי לָאו רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה דְּאָמְרוּ מְהַלֵּךְ אֶת כּוּלָּהּ, דִּלְא גָּזְרִי הִילּוּךְ דִּיר וְסַהַר, אַטּוּ הִילּוּךְ בְּבִקְעָה, שאם נתנוהו בדיר וסהר, אף שלא היה שם בכניסת השבת, מהלך בכולה. ואם נתנוהו בבקעה אין שם מחיצות ומותר ללכת רק ד' אמות. ואין גוזרים לאסור הליכה בדיר וסהר שמא יבוא להתיר זאת גם כשנתנוהו בבקעה.

וּמִדְּהִילּוּךְ דיר וסהר **אַטּוּ הִילּוּךְ** דבקעה **לָא גָּזְרִי** - וכשם שלא גזרו שלא ללכת בדיר וסהר,

שמא יבואו ללכת גם בבקעה, **טִלְטוּל אַטּוּ הֵילּוּךְ לָא גָּזְרִי** - כך גם לא גזרו בשבת בבקעה שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפיים שמא ילך חוץ לאלפיים, שמא ימשך אחר חפצו.

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאוֹמְרִים אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת, דְּגָזְרִי הֵילּוּךְ דִּיר וְסַהַר אַטּוּ הֵילּוּךְ דְּבִקְעָה. וּמִדְּהֵילּוּךְ אַטּוּ הֵילּוּךְ גָּזְרִי, טִלְטוּל אַטּוּ הֵילּוּךְ נָמֵי גָּזְרִי.

דחיית ההצעה:

מִמַּאי, דִּילְמָא כִּי לָא גָּזְרִי רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הֵילּוּךְ סַהַר וְדִיר אַטּוּ הֵילּוּךְ בִּקְעָה, הָנֵי מִילֵּי הָתָם דִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת הֵן - ואינם דומים זה לזה, דיר וסהר יש להן מחיצות, בקעה אין לה מחיצה, הלכך לא מיחלפי, **אֲבָל טִלְטוּל אַטּוּ הֵילּוּךְ דְּמָקוֹם אֶחָד הוּא** - כגון ששבת בבקעה ביום טוב, **הָכִי נָמֵי דְּגָזְרִי** שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים **גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִמָּשֵׁךְ אַחֵר חֶפְצוֹ,** דהא חד מקום הוא.

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא נָמֵי מִמַּאי דְּמִשּׁוּם דְּגָזְרִי הוּא - מנין שהטעם שהם סוברים שמי שנתנוהו במקום מוקף מחיצות אסור לטלטל בו הוא מפני גזירה שמא יבוא ללכת גם בבקעה, **דִּילְמָא מִשּׁוּם דְּקָא סָבְרִי כִּי אָמְרִינַן** - אולי טעמם הוא שהם סבורים שמה שאומרים **כָּל הַבַּיִת כּוּלּוֹ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת דָּמֵי, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּשָׁבַת בַּאֲוִיר מְחִיצוֹת מִבְּעוֹד יוֹם, אֲבָל הֵיכָא דְּלֹא שָׁבַת בַּאֲוִיר מְחִיצוֹת מִבְּעוֹד יוֹם לָא** הוי כארבע אמות. ואין להוכיח מכאן שהם גוזרים טלטול אטו טלטול, וטלטול אטו הילוך, ויתכן שהם מתירים לטלטל על ידי זריקה בכל הדיר וסהר, ואינם גוזרים שמא ימשך.

◆◆◆

אם הלכה כרבן גמליאל רק בספינה או גם בדיר וסהר

אָמַר רַב: הִלְכְתָא כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּדִיר וְסַהַר וּסְפִינָה שמותר לטלטל בכל המקום המוקף מחיצה.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הִלְכְתָא כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בִּסְפִינָה, אֲבָל בְּדִיר וְסַהַר לָא.

מבארת הגמרא: **דְּכוּלֵּי עָלְמָא מִיהַת הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בִּסְפִינָה, מַאי טַעְמָא.**

אָמַר רַבָּה: הוֹאִיל וְשָׁבַת בַּאֲוִיר מְחִיצוֹת מִבְּעוֹד יוֹם - בספינה הרי האם נמצא בתוך המחיצות מבעוד יום, ולכן יש להקל בזה (אף שהוציאו את הספינה עצמה מהתחום), ואין זה כמו דיר וסהר שבכניסת שבת לא היה בתוך המחיצות ואחר כך הכניסוהו לתוכם.

רַבִּי זֵירָא אָמַר: הוֹאִיל וּסְפִינָה נוֹטֵלְתּוֹ מִתְּחִילַּת אַרְבַּע וּמַנַּחְתּוֹ בְּסוֹף אַרְבַּע - היות והספינה מהלכת כל הזמן, נמצא שאם הוא הולך בספינה, אינו הולך ד' אמות באותו מקום, שכל הזמן הספינה מעבירה אותו למקום אחר, ובכל מקום יש לו מחדש ד' אמות. (והרי זה כמי שהוציאוהו נכרי חוץ מארבע אמותיו ונתנוהו לתוך ארבע אמות אחרות, שנותנין לו ארבע אמות, ושוב חזר הנכרי והוציאו חוץ לד' אמותיו, שנותנים לו שוב ד' אמות, וכן לעולם).

מַאי בֵּינַיְיהוּ - בין רבה לר' זירא, **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ שֶׁנִּפְחֲתוּ דּוֹפְנֵי סְפִינָה** - וביטלו המחיצות, שלרבה אין היתר, כיון שאינו באויר מחיצות. לרבי זירא מותר כיון ששייך הטעם שכל הזמן הוא בד' אמות חדשים.

אִי נָמֵי בְּקוֹפֵץ מִסְּפִינָה לִסְפִינָה - שלא שבת באויר ספינה זו מבעוד יום, נמצא שלרבה אין לו היתר ללכת בה. ולרבי זירא מותר מהטעם שכל הזמן הוא בד' אמות חדשים.

מבררת הגמרא: **וְרַבִּי זֵירָא מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַבָּה,**

מבארת הגמרא: **אָמַר לָךְ מְחִיצוֹת** (דף מג) **לְהַבְרִיחַ מַיִם עֲשׂוּיוֹת,** ואינם נחשבות מחיצות לעשות ספינה כולה כארבע אמות.

מבררת הגמרא: **וְרַבָּה מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַבִּי זֵירָא,**

מבארת הגמרא: **בִּמְהַלֶּכֶת כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי** - אם הספינה מהלכת גם רבי עקיבא מודה שמותר ללכת בכל הספינה מהטעם האמור, שכל הזמן יש לו ד' אמות חדשות. **כִּי פְּלִיגִי בְּשֶׁעָמְדָה** - מחלוקת התנאים היא כשהספינה עמדה, ובזה מתיר רבן גמליאל משום ששבת באויר מחיצות.

כי פליגי בשעמדה. דאמרה הדר ביה ממאי דקתמרינן מיכה ביניייהו שנפתחו דופני הספינה וקופץ דהשתא לרבה נמי מהלך את כולה[א] דמודה רבה לרבי זירא במהלכת[ב] וא"ת דהכא נמי ליה לרבה פליגא דשמואל דמחיצות להבריח מים עשויות ונפרק כל גגות (נקמן דף ל.) קאמר שמואל בספינה אין מטלטלין בה אלא בד' אמות משום דמחיצות להבריח מים עשויות וי"ל דהתם בתיבות מבית סתים ומטעם להבריח מים עשויות לא חשיבא כמוקפת לדירה והכא בפתוח מבית סתים אלא בעינן מוקפת לדירה אי נמי הדר ביה דלמרינן הכי:

האי רבו איסורא הוא. ורבי זירא לא חש לאותה קושיא ומפרש שרבו להחמיר על עצמן כשמעתייהו אי נמי היה סובר ר' זירא דאין תחומין למעלה ולכו אמוש שמא תהלך בקרקע כדלמרינן בסמוך:

הלכה כרבן גמליא[ד] בספינה.

פסק רש"ס דמותר לישנם בספינה מצע"י בערב שבת אפילו שהספינה הולכת חוץ לתחום בשבת בספינה ממילא אזלא ואיכו לא מידי עביד ובלבד שלא יצא חוץ לספינה והספינה כולה כלרבע אמות[ג] והא דתניא סוף פ"ק דשבת (דף יט.) אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים אחיה כב"ש דלא שרו לעשות מלאכה בערב שבת אלא בכלי שיעשו מעבוד יום אבל לב"ה דשרו עם השמש אע"פ שהמלאכה נעשית בשבת שרי ליכנס ואע"ג דבהיא בריימתא דרבי יוסי ורבן שמעון בן גמליאל אלינא דב"ש פליגי וכן משמע בירושלמי דהך בריימתא כב"ש דקתני אין מפליגין ליס הגדול לא בחמישי ולא בערב שבת ב"ש אומרים אפי' בריביעי וב"ה מתירין משמע דשרי אפי' בערב שבת וקאי אמ"ק דאי אינש שמאי היינו מ"ק ועוד פסק רשב"ם שאפי' בשבת שרי ליכנס כיון דלאו מידי קא עביד אך אין לו אלא לרבע אמות כיון דלא שבת בחויר מחיצות מבעוד יום ואע"ג דב"ה לא שרו אלא עם השמש אבל בשבת לא היינו משום דדמי לאמירה דנכרי שבות ואין נראה דבפרק הולין (שם דף קנט:) משמע דאסור גבי הסוא לורבא מרבנן לחזיל וייס במבכא ועבר לאידך גיסא וסייר פירי ואמר למינם קא מיכווא ושרי משום דהשרמה[ה] דרבנן הוא ולורבא מרבנן לא אתי למיעבד כתחילה משמע דאסור לכתחילה[ד] ואפילו לאוף התחום מדאין מזכיר שם יציאתו חוץ לתחום ומשמע דסייר פירי ליה בו איסורא דאפי' בשכר שרי כדאמרינן (שם ד' קנא.) שמור לי פירותי שבתחומך ואני אשמור פירותיך שבתחומי וטעם שאסור ליכנס בספינה אומר ריא"ש משום דדמי לשם בגבר ואסור אמא יעבה תבית של שייתן אי נמי שמא יגיע הספינה ואיר אמות בכרמלית וריא"ש מדקדק נמי מירושלמי שהבאתי שאסור ליכנס בספינה בשבת מדלא קאמר מ"ק לא בשבת ולא בערב שבת דהוה משמע דב"ש מתירין אפילו בשבת כי היכי דנקטו ולא בערב שבת אמר ב"ה ואוקמן בני אדם שמדליקין נרות בספינה בערב שבת ואוכלין שם[ה] וסומכין על כך דאפילו בספינה בשבת[ו] לא שפיר עבדי דאוף אוף הם מפליגין בשבת[ז] ומה שפירש רשב"ם שמי שנכנס בספינה בשבת אין לו אלא לרבע אמות[ח] אין נראה דקיימא לן כרב דאמר מחיצות הלכה כר"ג מדפריך לקמן (ד' מב.) בפשיטות גבי נחמיה בן חגלאי פשיטא דבלא מלו גברי עסקינן דאי בדמלו מאי מיבעי והאמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר ולקמן (ד' מז:) נמי גבי הנהו דכרי אתו לאנבכתא דחשבינן כל העיר כלרבע אמות אייתו כרב אע"ג דרב תנגלא פסיק כשמואל והבית דאיתי אמר אמר אמרינן בבי רבה בפומבדיתא לאו אליהו אמרן, ובקפיצה הלך, ושי"מ אין תחומין למעלה מעשרה. ודחינן לא יוסף שידה אמרן. ת"ש הריני נזיר יום שבן דוד בא בו

ב) להבריח מים עשויות. ולא חשיבי מחיצות לעשות ספינה כולה כלרבע אמות: **אמר לך במהלכת.** דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפי' ר"ש מודי דאי: **כי פליגי בשעמדה.** דאי הכא לית ליה לרבה פליגא דשמואל דמחיצות להבריח מים עשויות ונפרק כל גגות (נקמן דף ל.) ר"ג משום דאיר מחיצות: **הייבו דקפיי רבו להחמיר.** דמשמע דשרי אפילו לרבי עקיבא אלמא כי אסרי לאו במהלכת אסרי לב"ש ואיכו הוא דלחמור אנפשייהו דלמא עמדה פתאום ולאו אדעתא: **אלא אי אמרת.** בשעמדה דברי הכל אסור דמחיצות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי דלו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא: **דיקא נמי.** דבעמדה פליגי: **מגלן דפליגי.** בספינה בתמיה והא דלו קתני ומנא לה דלרב דשמואל דפליגי בספינה: **אין והתניא.** בגיטותא ופליגי בשעמדה והא דקתני דלו אמהלכת: **רבי חנניא.** בן אחי רבי יהושע: **ג) (הלכה כר"ג בספינה.** בעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): **כל אותו היום.** שהיו בספינה: **ד) אחי אבא.** רבי יהושע: **אמש.** לערב: **יש תחומין.** איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה.** וכבכם דאמרו ר' לעזר תחומין בהמתם לא תיבעי לך דאיסור תחומין מוהב בו ולא יעלה על דאמרו שבתון בהמתם ויצא לרשות אחר דהא חזי להילוך והילוך מעלא הוא: **ואין רחב ד'.** דלא ניחא דשמשתיה: **בקפילה.** בשם מי הוי הילוך אי לא: סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפילה בחוץ ואפ"ה אסור: **אמאי רבו.** הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: **בריקן.** פחות מעשרה. ריקן בלע"ז גרבנ"ל: **יוסף שידה.** דלא מינטר שבתא: **בשבתות וי"ט.** דודאי לא אתי מעשה אחילדא: ואסור

ג) בה אלא בד' אמות. ר"ל בד' אמות משום דמחיצות להבריח מים עשויות וי"ל דהתם בתיבות מבית סתים ומטעם להבריח מים עשויות לא חשיבא כמוקפת לדירה והכא בפתוח מבית סתים אלא בעינן מוקפת לדירה אי נמי הדר ביה דלמרינן התם: **ד) אלא אי אמרת.** בשעמדה דברי הכל אסור דמחיצות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי דלו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא: **דיקא נמי.** דבעמדה פליגי: **מגלן דפליגי.** בספינה בתמיה והא דלו קתני ומנא לה דלרב דשמואל דפליגי בספינה: **אין והתניא.** בגיטותא ופליגי בשעמדה והא דקתני דלו אמהלכת: **רבי חנניא.** בן אחי רבי יהושע: **ה) (הלכה כר"ג בספינה.** בעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): **כל אותו היום.** שהיו בספינה: **ו) אחי אבא.** רבי יהושע: **אמש.** לערב: **יש תחומין.** איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה.** וכבכם דאמרו ר' לעזר תחומין בהמתם לא תיבעי לך דאיסור תחומין מוהב בו ולא יעלה על דאמרו שבתון בהמתם ויצא לרשות אחר דהא חזי להילוך והילוך מעלא הוא: **ואין רחב ד'.** דלא ניחא דשמשתיה: **בקפילה.** בשם מי הוי הילוך אי לא: סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפילה בחוץ ואפ"ה אסור: **אמאי רבו.** הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: **בריקן.** פחות מעשרה. ריקן בלע"ז גרבנ"ל: **יוסף שידה.** דלא מינטר שבתא: **בשבתות וי"ט.** דודאי לא אתי מעשה אחילדא: ואסור

ז) אלא לרבע אמות. ולא שייכי מחיצות לעשות ספינה כולה כלרבע אמות: **אמר לך במהלכת.** דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפי' ר"ש מודי דאי: **כי פליגי בשעמדה.** דאי הכא לית ליה לרבה פליגא דשמואל דמחיצות להבריח מים עשויות ונפרק כל גגות (נקמן דף ל.) ר"ג משום דאיר מחיצות: **הייבו דקפיי רבו להחמיר.** דמשמע דשרי אפילו לרבי עקיבא אלמא כי אסרי לאו במהלכת אסרי לב"ש ואיכו הוא דלחמור אנפשייהו דלמא עמדה פתאום ולאו אדעתא: **אלא אי אמרת.** בשעמדה דברי הכל אסור דמחיצות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי דלו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא: **דיקא נמי.** דבעמדה פליגי: **מגלן דפליגי.** בספינה בתמיה והא דקתני דלו אמהלכת: **רבי חנניא.** בן אחי רבי יהושע: **ח) (הלכה כר"ג בספינה.** בעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): **כל אותו היום.** שהיו בספינה: **ט) אחי אבא.** רבי יהושע: **אמש.** לערב: **יש תחומין.** איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה.** וכבכם דאמרו ר' לעזר תחומין בהמתם לא תיבעי לך דאיסור תחומין מוהב בו ולא יעלה על דאמרו שבתון בהמתם ויצא לרשות אחר דהא חזי להילוך והילוך מעלא הוא: **ואין רחב ד'.** דלא ניחא דשמשתיה: **בקפילה.** בשם מי הוי הילוך אי לא: סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפילה בחוץ ואפ"ה אסור: **אמאי רבו.** הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: **בריקן.** פחות מעשרה. ריקן בלע"ז גרבנ"ל: **יוסף שידה.** דלא מינטר שבתא: **בשבתות וי"ט.** דודאי לא אתי מעשה אחילדא: ואסור

ט) אלא לרבע אמות. ולא שייכי מחיצות לעשות ספינה כולה כלרבע אמות: **אמר לך במהלכת.** דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפי' ר"ש מודי דאי: **כי פליגי בשעמדה.** דאי הכא לית ליה לרבה פליגא דשמואל דמחיצות להבריח מים עשויות ונפרק כל גגות (נקמן דף ל.) ר"ג משום דאיר מחיצות: **הייבו דקפיי רבו להחמיר.** דמשמע דשרי אפילו לרבי עקיבא אלמא כי אסרי לאו במהלכת אסרי לב"ש ואיכו הוא דלחמור אנפשייהו דלמא עמדה פתאום ולאו אדעתא: **אלא אי אמרת.** בשעמדה דברי הכל אסור דמחיצות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי דלו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא: **דיקא נמי.** דבעמדה פליגי: **מגלן דפליגי.** בספינה בתמיה והא דקתני דלו אמהלכת: **רבי חנניא.** בן אחי רבי יהושע: **י) (הלכה כר"ג בספינה.** בעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): **כל אותו היום.** שהיו בספינה: **יא) אחי אבא.** רבי יהושע: **אמש.** לערב: **יש תחומין.** איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה.** וכבכם דאמרו ר' לעזר תחומין בהמתם לא תיבעי לך דאיסור תחומין מוהב בו ולא יעלה על דאמרו שבתון בהמתם ויצא לרשות אחר דהא חזי להילוך והילוך מעלא הוא: **ואין רחב ד'.** דלא ניחא דשמשתיה: **בקפילה.** בשם מי הוי הילוך אי לא: סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפילה בחוץ ואפ"ה אסור: **אמאי רבו.** הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: **בריקן.** פחות מעשרה. ריקן בלע"ז גרבנ"ל: **יוסף שידה.** דלא מינטר שבתא: **בשבתות וי"ט.** דודאי לא אתי מעשה אחילדא: ואסור

יא) אלא לרבע אמות. ולא שייכי מחיצות לעשות ספינה כולה כלרבע אמות: **אמר לך במהלכת.** דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפי' ר"ש מודי דאי: **כי פליגי בשעמדה.** דאי הכא לית ליה לרבה פליגא דשמואל דמחיצות להבריח מים עשויות ונפרק כל גגות (נקמן דף ל.) ר"ג משום דאיר מחיצות: **הייבו דקפיי רבו להחמיר.** דמשמע דשרי אפילו לרבי עקיבא אלמא כי אסרי לאו במהלכת אסרי לב"ש ואיכו הוא דלחמור אנפשייהו דלמא עמדה פתאום ולאו אדעתא: **אלא אי אמרת.** בשעמדה דברי הכל אסור דמחיצות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי דלו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא: **דיקא נמי.** דבעמדה פליגי: **מגלן דפליגי.** בספינה בתמיה והא דקתני דלו אמהלכת: **רבי חנניא.** בן אחי רבי יהושע: **יב) (הלכה כר"ג בספינה.** בעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): **כל אותו היום.** שהיו בספינה: **יג) אחי אבא.** רבי יהושע: **אמש.** לערב: **יש תחומין.** איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה.** וכבכם דאמרו ר' לעזר תחומין בהמתם לא תיבעי לך דאיסור תחומין מוהב בו ולא יעלה על דאמרו שבתון בהמתם ויצא לרשות אחר דהא חזי להילוך והילוך מעלא הוא: **ואין רחב ד'.** דלא ניחא דשמשתיה: **בקפילה.** בשם מי הוי הילוך אי לא: סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפילה בחוץ ואפ"ה אסור: **אמאי רבו.** הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: **בריקן.** פחות מעשרה. ריקן בלע"ז גרבנ"ל: **יוסף שידה.** דלא מינטר שבתא: **בשבתות וי"ט.** דודאי לא אתי מעשה אחילדא: ואסור

יג) אלא לרבע אמות. ולא שייכי מחיצות לעשות ספינה כולה כלרבע אמות: **אמר לך במהלכת.** דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפי' ר"ש מודי דאי: **כי פליגי בשעמדה.** דאי הכא לית ליה לרבה פליגא דשמואל דמחיצות להבריח מים עשויות ונפרק כל גגות (נקמן דף ל.) ר"ג משום דאיר מחיצות: **הייבו דקפיי רבו להחמיר.** דמשמע דשרי אפילו לרבי עקיבא אלמא כי אסרי לאו במהלכת אסרי לב"ש ואיכו הוא דלחמור אנפשייהו דלמא עמדה פתאום ולאו אדעתא: **אלא אי אמרת.** בשעמדה דברי הכל אסור דמחיצות לא חשיבי ובמהלכת הוא דפליגי מאי דלו הא לר' עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא: **דיקא נמי.** דבעמדה פליגי: **מגלן דפליגי.** בספינה בתמיה והא דקתני דלו אמהלכת: **רבי חנניא.** בן אחי רבי יהושע: **יד) (הלכה כר"ג בספינה.** בעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר ואין הלכה כמותו אלא במהלכת אבל עמדה דהיינו דיר וסהר הלכה כר' עקיבא): **כל אותו היום.** שהיו בספינה: **טו) אחי אבא.** רבי יהושע: **אמש.** לערב: **יש תחומין.** איסור תחומין למעלה מעשרה כדמפרש ואזיל: **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה.** וכבכם דאמרו ר' לעזר תחומין בהמתם לא תיבעי לך דאיסור תחומין מוהב בו ולא יעלה על דאמרו שבתון בהמתם ויצא לרשות אחר דהא חזי להילוך והילוך מעלא הוא: **ואין רחב ד'.** דלא ניחא דשמשתיה: **בקפילה.** בשם מי הוי הילוך אי לא: סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה ודמי לקפילה בחוץ ואפ"ה אסור: **אמאי רבו.** הא אין בו שום איסור אפי' עמדה: **בריקן.** פחות מעשרה. ריקן בלע"ז גרבנ"ל: **יוסף שידה.** דלא מינטר שבתא: **בשבתות וי"ט.** דודאי לא אתי מעשה אחילדא: ואסור

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתניא מגגיל אומר כל אותו כל"ל ותיבת בן אחי רבי יהושע נמחק: (ב) רש"י ד"ה רבי מגגיל בן אחי רבי יהושע לישנא אחרינא אלמה כרבן גמליא:

לעזי רש"י

גרבול"א. חצץ.

מוסף תוספות

א. במהלכת וכו', ואי בשעמדת אפילו ר' זירא קאמר שאינו יכול להלך בה אלא בד' אמות. רעק"ע. ב. ולא מיירי רבה אלא בנומדת, ובאותה ספינה שרי משום דשבת באויר מחיצות מבעוד יום. תוס' ר"פ. ג. כיון דשבת באויר מחיצות. תוס' הרא"ש. ד. דלא שרי ליה אלא משום דלא אמר מידי לגוי והוויא הערמה דרבנן ושרי. ריטב"א שבת יט. ה. לקנות שם שביתה. תוס' הרא"ש. ו. לינכנס שם בשבת ולהפליג. שם. ז. כיון דאין הספינה זזה משם עד למחר ואז נהם נכנסים] בה הרי הם מפליגין בספינה בשבת. שם. ח. משום דלא שבת באויר מחיצות. שם. ט. וגבי כלאים תנן הויושב בקרון סופג את הארבעים כאילו היה רוכב על הבהמה. שם.

רבינו חננאל

רבה אמר בספינה מהלכת כולי עלמא לא פליגי דשרי, עד פליגי בעומדת. ודייקא מתני' כותחיה דקתני והפליגה ספינתו בים, אי אמרת בשלמא במהלכת לא פליגי היינו דקתני רצו להחמיר על עצמן מכלל דשרי, אלא אי אמרת פליגי האי רצו איסורא הוא, ורב אשי נמי דייק מדקתני לספינה גבי דיר וסהר דומיא דדידהו, מה דיר וסהר דקבריעי וקיימי אף ספינה נמי קבריעה וקיימה. ואע"ג דרב ושמואל הילכתא כרב באיסורי בהא קיימא לן כשמואל, דהא תניא כוותיה. דתניא חנניה אומר כל אותו היום ישבו ורנו בהלכה, לאמש הכריע אחי אבא בריהיה, ואמר נראין דברי רבן גמליאל בספינה, ודברי ר' עקיבא בדיר וסהר. בעי רב חנניה יש תחומין למעלה מי' שפחים אי לא. בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה לא תיבעי לך דכי אריא סמיכתא דמי, כי תיבעי לך עמוד גבוה עשרה ואין רחב ד' טפחים, אי נמי דקאזיל בקפיצה. ואתיון מתמני למישמשה דקתני והפליגה ספינתם בים וקתני רצו להחמיר על עצמם, בשלמא אי אמרת יש תחומין למעלה מעשרה, היינו טעמא [דר]צו להחמיר, חיישינן דילמא עמדה. דבמהלכת כולי עלמ' לא פליגי דשרי ומשום חשש שמא עמדה ריש תחומין למעלה רצו להחמיר. אלא אי אמרת אין תחומין למעלה מ' ואפי' עמדה שרי, אמאי קתני רצו. דאוקימנא מתני' בספינה המהלכת בקרקע שפחות מי' שפחים מים. ת"ש פעם אחת לא נכנסו לנמל עד כו', אי אמרת אין תחומין למעלה מעשרה [כי לא היינו בתוך התחום מאי הוין. ואוקמה רבה בספינה שהיתה מהלכת בקרקע מקום שאין שם מים י' שפחים וכאילו בקרקע הוים נמשכה. ת"ש מהנך שמעתתא דאיתאמרן בצפרא דשבתא בסורא בי רב חסדא ובהדי פניא איתאמרן בבי רבה בפומבדיתא לאו אליהו אמרן, ובקפיצה הלך, ושי"מ אין תחומין למעלה מעשרה. ודחינן לא יוסף שידה אמרן. ת"ש הריני נזיר יום שבן דוד בא בו

ואסור לשתות יין כל ימי החול. וא"מ מאי שנא דלא אסרינן כהן לשמוח בעולה יין כדאמרינן בסנהדרין (ד' כב:) [א] אבל מה דעשה שמקנאו לקלקולו פי' שעבדו כמה פעמים שלא נגנב הבית [ב] ואמאי לא מייתינן נמי דוד ב' דאמר כי הכא [ג] וי"ל דהתם ליכא איסורא [ד] דאפשר בכהן אחר לא יישן מעבו [ה] אבל הכא אי אתי עובר על גזירותו ופיק"ק דביעלה (ד' ה:) נמי אמרינן מייתינן לשמא ינגב ור"מ מפרש ביום שבן דוד בא שלחו לבא ושמעא לא קשיא מידי [ו] ומיהא נמי מה שמקשינן אמאי אסור ואבל אמאי בן יוסף יש לו לבא ומילה ועדיין לא בא [ז] אבל קשה אמי דפריך מסמוך בחול נמי לשאני הכא לא אתא אליהו מאתמול מ"מ היה ראוי לבא י"ל דלפי המסקנא פריך דמוקמינן דקאי בשבת וקנדר משום הכי פריך בחול לשאני יום שנדר בו שאינו ראוי לבא באותו יום הוא"ל ולא אתא אליהו מאתמול [ח]: **דלא אתא** אליהו בשבת. וא"מ ולגמא אמי בערב שבת ויבאר בשבת וי"ל דקרא הנני שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' משמע ביום בא יום ה' [ט] **תנא** ספוקי מספקא ליה. [י] והכי דתנן בפרק קמא דפסחים (ד' יג.) דקאמר לדבריך אף מלוות לא ישראל שמא יבא אליהו ויטהרם איכא למימר נמי מספקא ליה והכא שמעינ [כ] כבר מוכנות הם לישראל שאין אליהו בא בשבת ולא בערב שבת ולא בערב יו"ט נראה לי דהכי פירושו כי הכי דלא בא לא בערב שבת ולא בערב י"ט מפני הטורח של תקון סעודה הכי נמי בשבת קודם אכילה מפני טורח סעודת שבת:

ד) **מותרין** אתם שכבר הייתי מפתכל בשפופרת וכו'.

אפילו לרבי מאיר דאמר לקמן מי שיבא בדרך ועמד והכי הוא סמוך לעיר אם לא היתה כוונתו לכך לא יכנס הכא מתכוונים היו לשבות בעיר [ל] והיו סומכין על שפופרת של ר"ג [מ] : **יתיב** רב נחמן בר יצחק **אחוריה דרבא ויתיב רבא** קמיה דרב נחמן. הכא [נ] משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו רב נחמן בר שמא דאמר לקמן אם היה מכירו דרב שמא [ס] ובירושלמי מוכח דרב נחמן בר יעקב היה מכירו דרב שמא [ע] וגם בשום מקום בש"ס מוכיר בפירוש רב נחמן בר יעקב אלא [פ] אבל רב נחמן בר רב מסדא לא רב נחמן בר יצחק [צ] : **ויתיב רבא** וקמבעיא ליה בגרסינן דע"ג אמר ליה רב נחמן בר יצחק הכא בפשיטא ליה בממילא של בני אדם שמותר לעשות ובתר הכי פריך רב נחמן בר יצחק לרבא מנפל דופיה לחשוב לעשות:

אילימא בדלא מלו גברי. ואם תאמר כי לא מלו גברי נמי ילך אל מקום שהממילא מגעת ואחר כך יעשה היקף אחר עד שיגיע לתחום ויש לומר דיון שכבר עשו פעם אחת ידעו שלדעת כן עשו ואסור מכלן ואילך כדמסיק בסמוך בשמעתין. [ק] וקמיבעיא

ואסור לשתות יין כל ימות החול אי אמרת בשלמא יש תחומין היינו דבשבתות ובימים טובים מותר אלא אי אמרת אין תחומין בשבתות ובימים טובים אמאי מותר שאני התם דאמר קרא יהנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והא לא אתא אליהו מאתמול אי הכי בחול כל יומא ויומא נמי לישתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול אלא אמרינן לבית דין הגדול אתא הכא נמי לימא לבית דין הגדול אתא [פ] בבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח קא סלקא דעתך מדאליהו לא אתא משיח נמי לא אתי במעלי שבתא לישתרי אליהו לא אתי משיח אתי דכיון דאתי משיחא הכל עבדים הן לישראל בחד בשבא לישתרי לפשוט מינה דאין תחומין דאי יש תחומין בחד בשבא לישתרי דלא אתא אליהו בשבת האי תנא אספוקי מספקא ליה אי יש תחומין או אין תחומין ולחמורא דקאי אימת דקא נדר אילימא דקאי בחול כיון דחל עליה נזירות היכי אתיא שבתא ומפקעא ליה אלא בדקאי בשבתא וקא נדר וביום טוב וקא נדר וההוא יומא דשרי ליה מיכן ואילך אסיר ליה: פעם אחת לא נכנסו למנל וכו': תנא שפופרת היתה לו לרבן גמליאל שהיה מביט וצופה בה אלפים אמה ביבשה וכנגדה אלפים בים הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה וידע כמה עומקו של גיא והרוצה לידע כמה גובהו של דקל מורד קומתו וצלו וצל קומתו וידע כמה גובה של דקל הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר נועץ קנה בד' שעות ביום ויראה להיכן צלו נוטה משפיע ועולה משפיע ויורד נחמיה בריה דרב חנילאי משכתיה שמעתא ונפק חוץ לתחום אמר ליה רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער אמר לו יעשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי קא מבעיא ליה לרב חסדא אילימא בדמלו גברי עסקינן וקא מבעיא ליה הלכתא כרבן גמליאל או

ואסור כל יומם החול. דילמא אתי: לפני כא יום כ'. לפני ביאת בן דוד יבא אליהו לבשר: **מפני הטורח.** שמיתין לרבי שבת והולכין להקביל פניו: **עבדים הן.** ואין ליישבל טורח לתיכה דטרח לכו: **בחד בשבא לישתרי.** דודאי לא אתי משיח היום דהא אתמול בשבת לא אתא אליהו ומקשקסר ליה ליפשוט דמיים לדילמא אתא אליהו ואין תחומין למעבדה מעבדה: ומשנינן מהא לא מיפשוט דאין תחומין דדילמא אין מספקא ליה לאתי תנא דדילמא אין תחומין ומש"ה אסר בחד בשבא ולחומרא אבל מפשט לא אסרינן ליה דתיקף אתירא מיניה: **כיון דחל עליה נזירות.** בש"ס ומספקא דילמא אתי משיח היום ל"ל הגדול היכי מיתאתי לשמוח בשבת לגמרי בשבא בשבתות וימים טובים אותה אתא אליהו מאתמול: **דקאי בשבא וקא נדר כי"ט וקא נדר.** כלומר כשקיבל נדר זה היה שבת או י"ט והיינו דקתני מותר לשמוח בשבתות וימים טובים אותה שבת או אותו י"ט שנדר אבל מכלן ואילך אסור ואפי' בשבת דילמא אתא אתמול בן דוד וחל עליה נזירות: **שפופרת.** קנה חלול וכשהוא תרוך אין לופין בו למרחוק וכשהוא קלר לופין בו יותר והיתה שפופרת של רבן גמליאל מתוקנת למדת לפיית אלפים אמה בים **מה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה.** בינבשה וימדוד כמה אמות הוא יכול לצפות בה ואח"כ ילך על שפת הגיא ויצפה בה לעומקו ויתרחק לאחוריו עד שיגמוץ שבמקום שכלה עומקו של גיא שם כלה לפיית השפופרת אשם תתרחק עוד מעט לא יראה אם קרקעית הגיא וידע שעומקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפטו הוי כמדת לפיית השפופרת: **גובהו של דקל.** ומתחילה לעלות בו ולמודדו: **ימדוד לו.** של דקל: **וצל קומתו.** של עצמו. ופעמים שהצל רבה על המיצל ופעמים שהמיצל רבה על הצל כשהמה עומדת בגובה הרקיע לא כל דבר הוי קטן וכשהמה בשיפולו הוי לא מרוץ הלכך מודד אף לא קומתו ולפי מה שיראה שיבבה לא קומתו על קומתו ידע שריבוי לא הקרקע על הקרקע לא כפלים לו אלא לא רביע: **הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר.** כעין מצבה היו מציבין על הקבר כעין שאנו מגביהין ומוריין בו עפר ומשפע לכאן ולכאן והיינו שלא תבא חיה רעה להסתופף בצל הקבר מפני חוס שמש וירחם את המת ויחטוטנו: **נועץ קנה בד' שעות.** כשבא לעשות הבנין יעמוד קנה בארבע שעות ביום שאותה שעה מתחיל השמש להתמסם והצל נוטן ונוח כדאמרינן בברכות (ד' ס.) ומה שמש ומקמ"ו חזו שעה שהשמש חם והצל נוטן הוי אומר זה שרבע שעות ולפיכך חיות מתחוות לצל באותה שעה ולאותו צל שיראה זה שצל הקנה עוטה יעסוק הבנין ויעשה שיפוע אחרון שלא יהא נוטה לו צל ואע"פ שכשתסוה החמה יהיה לו צל לצד אחר כיון דבהשתא שעתא ליכא לו מה אתיא מיה להתוגנן בצילו דהכיון שעתא אזלא עד דמשכחא ועוד דלאחר ארבע שעות אף הצל אם הצל מה ולא איכפת לה לחיה בצל: **דדמלו גברי.** שהיו לו אנשים הרבה שיכולין לצאת מוך לתחום כגון שעירבו לעשות לו ממילא מכלן וממילא מכלן ממקום שהוא שם עד התחום: **אלא כרבן גמליאל.** דליהנו ליה ממילא שלא שבת בהן מעבודת יום כדאמר לעיל [מכ:] גבי דיר וסהר לו דילמא פשיטא ליה דהלכה כרבן גמליאל והכא הוא דלא מלו ליה גברי עד תוך התחום אלא עד ג' אמות סמוך לתחום:

מוסף רש"י

לא בערבי שבתות כו' מפני הטורח. שם לא לעסוק בסעודות שבת ויטלדו בו (פסחים יג.).

מוסף תוספות

א. כמאן שהו כהנא חמרא האידנא כרבי דאמר התם אבל מה אעשה וכו'. תוס' י"ם. ב. [ן]לא חיישינן שמא יבנה בית המקדש. שם. ג. דהכא משמע דחיישינן לבניאת משיח. שם. ד. דאפילו אם יבנה מ"מ אינו עושה איסור אותו כהן שטוחה. שם. ה. דאי אפשר דלא ניים פורתא קודם בצין. שם. ו. דלהכי אסור משום דכל הימים ראוים הם לביאת בן דוד. שם. ז. והשתא ניהא, דכל הימים ראוים הם לביאת בן דוד וכשיבא משיח בן יוסף לפניו. שם. ח. ודאי משאר ימים לא קשה ליה, דניחא שפיר אמאי הוא אסור בהו, דהוו שפיר ראוי לבוא וחל שפיר הנדר בהם. דשמא יבא אליהו באותו יום עצמו שנדר ומשיח למחר, אבל קשיא ליה מאותו יום שנדר בו אמאי אסור בו, הא נתברר הדבר דלא חל הנדר בו, דבאותו יום אין משיח ראוי לבוא דהא לא אתא אליהו מאתמול. שם. ט. שדעתם היה שאם הם קרובים לעיר שיהו כאנשי העיר. מ' מרי"ן. י. דעל זה שאלו לר"ג מה אנו לירד. מיגו"פ. יא. [ד]בירושל' פליני בכל מקום רב נחמן בר יעקב הוה ששת. תוס' פ"ב מו: ד"ה שלח יב. כשמזכיר אצלו רב נחמן אחר. תוס' נעין נפ: ד"ה מתח.

תורה אור השלם

1. הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בוֹא יוֹם יְיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: מלאכי ג כג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה סלי תנא וכו' וכסיק דתניא בפ"ק דפסחים. נ"ב דף יג ועיין מ"ש שם:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יתיב רב נחמן בר יצחק וכו' משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו ר"נ. עי' לעיל דף יח ע"ב תוס' ד"ה מתקיף ולקמן עב ע"ב:

(ב) פסחים יג., ג) [שמות כח,ג] [סנה.יא.,יומ"ס וכרכ"י דהתם ד"ה לא] בערבי שבתות וכו'], ד) [שיר המעלה לרעיל מז:], ה) [וש"ע תוס' כ"ב מו: ד"ה שלח ותוס' נעין נא: ד"ה אלא ותוס' לעיל יח: ד"ה מתקיף],

(ג) פסחים יג., ב) [שמות כח,ג] [סנה.יא.,יומ"ס וכרכ"י דהתם ד"ה לא] בערבי שבתות וכו'], ד) [שיר המעלה לרעיל מז:], ה) [וש"ע תוס' כ"ב מו: ד"ה שלח ותוס' נעין נא: ד"ה אלא ותוס' לעיל יח: ד"ה מתקיף],

(ד) ועיש"ע תוס' ד"ה מנפל דופיה לחשוב לעשות.

לְהַבְרִיחַ מַיִם עֲשׂוּיוֹת. וְרַבָּה מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַבִּי זֵירָא בִּמְהַלֶּכֶת כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי כִּי פְּלִיגִי בְּשֶׁעָמְדָה [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

ראיה מהמשנה שלא נחלקו בספינה מהלכת

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא דְּבִמְהַלֶּכֶת לָא פְּלִיגִי - גם מהמשנה יש להוכיח שאם הספינה מהלכת לכולי עלמא מותר ללכת בה, שיש לו כל הזמן ד' אמות חדשות.

מִמַּאי, מִדְּקָתָנֵי מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ מִפְּלַנְדַּרְסִין וְהִפְלִיגָה סְפִינָתָם בַּיָּם, רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָלְכוּ אֶת כּוּלָּהּ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא לֹא זָזוּ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁרָצוּ לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָן.

אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא בִּמְהַלֶּכֶת לָא פְּלִיגִי - אם תאמר שבספינה מהלכת לכולי עלמא מותר ללכת בה, **הַיְינוּ דְּקָתָנֵי רָצוּ** - הרי יבואר לשון המשנה שרצו להחמיר על עצמם, כלומר: אף שבמהלכת מותר ללכת, רצו הם להחמיר, **דִּילְמָא עָמְדָה** - שמא הספינה תעמוד פתאום והם לא יבחינו וימשיכו ללכת בה

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ פְּלִיגִי - אבל אם אתה אומר שגם כשהפינה מהלכת הם נחלקו, אם כך קשה על לשון המשנה: **הַאי רָצוּ לְהַחֲמִיר, אִיסּוּרָא הוּא** - מה שייך לומר 'רצו להחמיר' הרי לשיטתם זה אסור, וממילא מוכח שבמהלכת הם לא חולקים ולכולי עלמא מותר ללכת בספינה כשהיא מהלכת, ולכן כתוב 'שרצו'.

ראיה נוספת מהמשנה שלא נחלקו בספינה מהלכת

אָמַר רַב אָשֵׁי: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא - מהמשנה יש ראיה נוספת שנחלקו רק כשהפינה עומדת ולא כשהיא מהלכת, **דְּקָתָנֵי: סְפִינָה דּוּמְיָא דְּדִיר וְסַהַר** - שהמשנה מלמדת את דין ספינה אחר דין דיר וסהר, **מָה דִּיר וְסַהַר דִּקְבִיעִי אַף סְפִינָה נָמֵי דִּקְבִיעָא** - כמו שדיר וסהר אינם 'מהלכים' שאינם זזים ממקומם, אלא הם קבועים, כך ספינה אינה 'מהלכת' אלא היא עומדת במקומה.

◆◆◆

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: הִלְכְתָּא כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בִּסְפִינָה.

שואלת הגמרא: **הִלְכְתָּא מִכְּלָל דְּפְלִיגִי** - מכך שאתה אומר שהלכה כרבן גמליאל משמע שיש חולקים בזה על רבן גמליאל, וקשה הרי במשנה כתוב 'שרצו להחמיר על עצמם', ואם כן יתכן לומר שרבי יהושע ורבי עקיבא אינם חולקים על רבן גמליאל בזה.

עונה הגמרא: **אִין** - כן, הם חולקים בספינה, **וְהָתַנְיָא** - ואכן כך שנינו: **חֲנַנְיָא (בֶּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ) אוֹמֵר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם** שהיו בספינה **יָשְׁבוּ וְדָנוּ בִּדְבַר הֲלָכָה, אֲמֵשׁ הִכְרִיעַ אָחִי אַבָּא הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בִּסְפִינָה. וְהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא בְּדִיר וְסַהַר.** הרי שהם נחלקו גם בספינה.

◆◆◆

ספק: אם יש תחומין למעלה מעשרה

בָּעֵי רַב חֲנַנְיָא: יֵשׁ תְּחוּמִין - איסור תחומין **לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, אוֹ אֵין תְּחוּמִין לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה.**

ביאור: הספק הוא בעמוד גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה, או שהולך בקפיצה, או בספינה

הגמרא מבארת באיזה אופן הספק: לגבי אדם העומד על **עַמּוּד גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, לָא תִּיבְּעֵי לָךְ** - אל תסתפק שאיסור תחומין נוהג בו, ואם הוא נמצא על עמוד זה, אסור לו ללכת על גביו מחוץ לתחום, **דְּאַרְעָא סְמִיכְתָּא הִיא** - שהרי עמוד זה הוא קרקע עבה, והיינו שהיא ראויה להילוך, והרי זה כהילוך רגיל שיש בו תחומין.

כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ הספק הוא: **בְּעַמּוּד גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה, וְאֵינוֹ רָחָב אַרְבָּעָה,** שהשימוש בו אינו נוח.

אִי נָמֵי, דְּקָאָזֵיל בִּקְפִיצָה - שהוא הולך בקפיצה באויר על ידי שם,

ובזה הספק האם זה נחשב הילוך ויש בזה איסור תחומין, או לא.

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: בִּסְפִינָה מַאי - הספק הוא לגבי ספינה שבדרך כלל היא מהלכת למעלה מעשרה, ואינה נחה, ודמי לקפיצה באויר, מה דינה, האם יש בה דיני תחומין.

הצעת ראיה א: מהמבואר במשנה שלרבי יהושע ורבי עקיבא יש 'תחומין' בספינה אף שהיא למעלה מי' טפחים מקרקעית הים

אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: תָּא שְׁמַע, מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ מִפְּלַנְדְּרִסִין וְהִפְלִיגָה סְפִינָתָם בַּיָּם וְכוּ', ורבי יהושע ורבי עקיבא רצו להחמיר על עצמם ולא הלכו בה יותר מד' אמות.

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא יֵשׁ תְּחוּמִין, מִשּׁוּם הָכִי רָצוּ להחמיר, כי יש תחומין למעלה מעשרה, **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֵין תְּחוּמִין אַמַּאי רָצוּ** - למה רצו להחמיר על עצמם הרי הספינה היא למעלה מעשרה טפחים מקרקעית הים, ואין בה כלל איסור תחומין.

דחיית הראיה: מדובר שהספינה נמצאת במקום שאינו עמוק י' טפחים

הגמרא דוחה את הראיה: **כִּדְאָמַר רָבָא: בִּמְהַלֶּכֶת בִּרְקָק** - קרוב לחוף שיש בו מים וחול, ואינו גבוה עשרה טפחים, **הָכָא נָמֵי בִּמְהַלֶּכֶת בִּרְקָק** - כאן גם מדובר שהספינה מהלכת ברקק ואינו גבוהה י' טפחים מהקרקעית ולכן יש בזה דיני תחומין

הצעת ראיה ב:

תָּא שְׁמַע, פַּעַם אַחַת לֹא נִכְנְסוּ לַנָּמָל עַד שֶׁחֲשֵׁיכָה וְכוּ', והם רצו לדעת אם הגיעו לתחום לפני כניסת השבת או לא.

והנה **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא יֵשׁ תְּחוּמִין, שַׁפִּיר** - אם אתה אומר שיש תחומין למעלה מי', מובן הטעם שרצו לדעת אם הם באו לתחום לפני כניסת השבת, **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֵין תְּחוּמִין** למעלה מי', **כִּי לֹא הָיֵינוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם מַאי הָוֵי** - אף אם הם לא היו בתוך התחום לפני כניסת השבת הרי כשהספינה נמצאת למעלה מי' אינם קונים שם שביתה, וכשיגיעו לחוץ שהוא בתוך התחום יקנו אז שביתה, ויהיה דינם כמי שקנה שביתה בתוך התחום.

דחיית הראיה

הגמרא דוחה את הראיה: **אָמַר רָבָא: בִּמְהַלֶּכֶת בִּרְקָק** - מדובר שהספינה היתה סמוך לחוף שיש מים וחול, ואין זה גבוה עשרה ולכן יש שם תחומין.

הצעת ראיה ג: מכך ששמועות שנאמרו בסורא, נאמרו באותה שבת בפומבדיתא, ולכאורה הם נאמרו על ידי אליהו הנביא, הרי שאין תחומין

תָּא שְׁמַע, הָנֵי שָׁב שְׁמַעְתָּא דְּאִיתְאַמְרָן בְּצַפְרָא בְּשַׁבְּתָא קַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא בְּסוּרָא בַּהֲדֵי פַּנְיָא בְּשַׁבְּתָא קַמֵּיהּ דְּרָבָא בְּפוּמְבְּדִיתָא - אלו הז' שמועות שנאמרו בבוקרו של יום השבת לפני רב חסדא בסורא, שמועות אלו נאמרו לפני פנות יום השבת לפני רבא בפומבדיתא,

מַאן אַמְרִינְהוּ - מי אמרם לפני רבא, **לָאו אֵלִיָּהוּ אַמְרִינְהוּ** - וכי לא אליהו אמרם,

אַלְמָא - הרי מכך שאליהו הנביא בא מחוץ לתחום בשבת יש להוכיח **שאֵין תְּחוּמִין לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה.**

דחיית הראיה: יוסף השד אמר מאמרים אלו

הגמרא דוחה את הראיה: **לָא** - אפשר לומר שלא אליהו הנביא אמר מאמר אלו, **דִּלְמָא יוֹסֵף שֵׁידָא אַמְרִינְהוּ** - שהרי יתכן שיוסף השד אמרם, שהוא לא שומר שבת.

הצעת ראיה ד: ממה שמבואר שמשיח בן דוד אינו בא בשבתות

תָּא שְׁמַע, הֲרֵינִי נָזִיר בַּיּוֹם שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא, מוּתָּר לִשְׁתּוֹת יַיִן בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים, שמשיח בן דוד ודאי לא בא בשבתות וימים טובים, [עמוד ב] **וְאָסוּר לִשְׁתּוֹת יַיִן כָּל יְמוֹת הַחוֹל,** שמא יבוא משיח.

[ביאור הראיה:] **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא יֵשׁ תְּחוּמִין** למעלה מי', **הַיְינוּ דִּבְשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים, מוּתָּר,** שבודאי לא יבוא משיח בן דוד בשבת, משום איסור תחומים, **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֵין תְּחוּמִין בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים** למעלה מעשרה, **אַמַּאי מוּתָּר** - למה מותר, הרי יתכן שמשיח בן דוד יבוא בשבת.

דחיית הראיה: אין צריך לחשוש שמשיח יבוא בשבת וביום טוב, שהרי לפני כן יבוא אליהו לבשרינו

הגמרא דוחה את הראיה: **שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא 'הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא וְגוֹ'** לפני בא יום ה' - לפני ביאת משיח בן דוד יבא אליהו לבשר, **וְהָא לָא אֲתָא** - והרי לא בא **אֵלִיָּהוּ מֵאֶתְמוֹל,** ועל כן אין חוששים שמשיח יבוא בשבת.

[שאלה: כשם שאנו אוסרים לו לשתות יין כל יום, שמא יבוא משיח, והיינו מפני שיתכן שאליהו הנביא בא לבשר על כך לבית דין – גם בשבתות וימים טובים, יתכן שאליהו הנביא בא לבשר על כך לבית דין]

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי בְּחוֹל כֹּל יוֹמָא וְיוֹמָא נָמֵי לִישְׁתְּרֵי** - אם כך, גם ביום חול, כל יום ויום יהיה מותר לשתות יין, **דְּהָא לָא אָתָא** [שהרי לא בא] **אֵלִיָּהוּ מֵאֶתְמוֹל, אֶלָּא אָמְרִינַן לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל אֲתָא** - אלא אנו אומרים שאליהו הנביא בא לבית דין הגדול ואמר שמחר יבוא משיח, ואם כן: **הָכָא נָמֵי** - כאן גם ביום שישי, **לֵימָא לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל אֲתָא** - נאמר שאליהו בא לבית דין הגדול, ויהיה אסור לשתות יין בשבת, שמא משיח בן דוד יבוא בשבת.

[תשובה: אליהו הנביא אינו בא לבשר בערבי שבתות וערבי ימים טובים]

עונה הגמרא: **כְּבָר מוּבְטָח לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין אֵלִיָּהוּ בָּא, לֹא בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת וְלֹא בְּעַרְבֵי יָמִים טוֹבִים, מִפְּנֵי הַטּוֹרַח** שמניחין צרכי שבת והולכין להקביל פניו.

◆◆◆

שאלה: כשם שאליהו הנביא לא בא בערבי שבתות וימים טובים, גם משיח לא בא, ואם כן מדוע לא הותר לשתות יין ביום שישי, שהרי משיח לא בא בו

קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, מִדְּאֵלִיָּהוּ לָא אֲתָא, מָשִׁיחַ נָמֵי לָא אָתֵי,

אם כן קשה: **בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא לִישְׁתְּרֵי,**

תשובה: אליהו הנביא לא בערבי שבתות, אבל משיח בא

עונה הגמרא: **אֵלִיָּהוּ לָא אָתֵי, מָשִׁיחַ אָתֵי, דְּכֵיוָן דְּאָתֵי מְשִׁיחָא הַכֹּל עֲבָדִים הֵן לְיִשְׂרָאֵל,** ואין לישראל טורח, דאיכא דטרח להו.

◆◆◆

שאלה: מכך שביום ראשון אינו מותר לשתות יין, ומכח שחוששים שאליהו בא בשבת, ונפשוט מכאן שאין תחומין למעלה מעשרה

שואלת הגמרא: **בְּחַד בְּשַׁבָּא לִישְׁתְּרֵי,** דודאי לא אתי משיח היום, דהא אתמול בשבת לא אתא אליהו, ומכך שביום ראשון אסור לשתות יין, **לְפָשׁוּט מִינַּהּ דְּאֵין תְּחוּמִין** למעלה מעשרה, ולכן לא חוששים שאליהו הנביא בא לבשר בשבת שמשיח יבוא ביום ראשון,

דְּאִי יֵשׁ תְּחוּמִין - שהרי אם יש תחומין למעלה מעשרה, **בְּחַד בְּשַׁבָּא לִישְׁתְּרֵי, דְּלָא אֲתָא אֵלִיָּהוּ בְּשַׁבָּת** - שהרי אליהו בודאי לא בא לבשר בשבת שמשיח יבוא ביום ראשון.

תשובה: יתכן שתנא זה מסתפק אם יש תחומין למעלה מעשרה

עונה הגמרא: **הַאי תַּנָּא סַפּוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ** - אי אפשר לפשוט מכך ספק זה, שהרי יתכן שתנא זה הסתפק **אִי יֵשׁ תְּחוּמִין** למעלה מעשרה, **אוֹ אֵין תְּחוּמִין** למעלה מעשרה, **וּלְחוּמְרָא,** ולכן אסר ביום ראשון מספק. (והיינו שבשבת ודאי מותר, כי כאמור אליהו הנביא לא ביום שישי מפני הטורח. אבל לגבי שבת הוא ספק אם יש תחומין ואינו מגיע, או אין תחומין והוא מגיע, ולכן ביום ראשון אסור מספק).

◆◆◆

בירור: מדוע האומר הריני נזיר ביום שבן דוד בא, אינו נזיר בשבת, הרי אם אמר זאת ביום חול, הרי הוא נהיה נזיר, ואין נזירותו מתבטלת בשבת

דְּקָאֵי אֵימַת דְּקָא נָדַר - מתי הוא עומד כשהוא נודר, **אִילֵימָא דְּקָאֵי בְּחוֹל** - אם תאמר שהוא עומד ביום חול, **כֵּיוָן דְּחָל עֲלֵיהּ נְזִירוּת** - כיון שהנזירות חלה עליו, **הֵיכִי אָתְיָא שַׁבְּתָא וּמַפְקְעָא לֵיהּ** - כיצד באה שבת ומפקיעה את נזירותו, הרי כיון שביום חול הוא נהיה נזיר, שהרי אמר הריני נזיר ביום שבן דוד בא, ויתכן שבן דוד בא ביום חול, איך נזירותו מתבטלת בשבת.

ביאור: מדובר שהוא אומר זאת בשבת, ובשבת זאת אינו נזיר, ואחר כך כשמגיע יום ראשון הוא נהיה נזיר (גם לשבתות)

מבארת הגמרא: **אֶלָּא** מדובר **דְּקָאֵי בְּשַׁבְּתָא וְקָא נָדַר וּבְיוֹם טוֹב וְקָא נָדַר** - שהוא עומד בשבת ונדר נדר זה, או שהוא עומד ביום טוב ונדר נדר זה, **וְהָהוּא יוֹמָא דְּשָׁרֵי לֵיהּ** - ובאותו יום (בשבת או ביום טוב שהוא נודר) הוא מותר, שבשבת או ביום טוב אין בן דוד בא, אבל **מִיכָּן וְאֵילָךְ אֲסִיר לֵיהּ** לשתות יין, ואפילו בשבתות, שכיון שהוא נהיה נזיר, אין נזירותו מתבטלת.

◆◆◆

שנינו במשנה: **פַּעַם אַחַת לֹא נִכְנְסוּ לַנָּמָל וְכוּ׳:**

לרבן גמליאל היתה שפופרת שאפשר לראות בה עד מרחק אלפיים אמה

תָּנָא, שְׁפוֹפֶרֶת (קנה חלול) **הָיְתָה לוֹ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁהָיָה מַבִּיט וְצוֹפֶה בָּהּ אַלְפַּיִם אַמָּה בַּיַּבָּשָׁה וּכְנֶגְדָּהּ אַלְפַּיִם בַּיָּם,** שלפי הגודל של הקנה אפשר לכוון לאיזה מרחק יוכלו לראות דרכו, קנה ארוך אין צופין בו למרחוק, קנה קצר צופין בו יותר, ולרבן גמליאל היה קנה מכוון בדיוק כמידה שאפשר לראות דרכו אלפיים אמה בים או ביבשה.

הרוצה לדעת עומקו של גיא

הָרוֹצֶה לֵידַע כַּמָּה עוֹמְקוֹ שֶׁל גֵּיא (עמק), **מֵבִיא שְׁפוֹפֶרֶת וּמַבִּיט בָּהּ** ביבשה, ובודק כמה מרחק אפשר לראות בשפופרת זו (למשל אלפיים אמה), ואחר כך יעמוד על שפת העמק ויסתכל בשפופרת לתוך העמק, ויתרחק לאחוריו, ובמקום שכבר לא יוכל לראות את העמק ידע ששם מסתיימים אלפיים אמה, **וְיֵדַע** - וכך ידע **כַּמָּה עוֹמְקוֹ שֶׁל גֵּיא,** אלא שיצטרך להפחית את המרחק שהתרחק לאחוריו (שהרי מודד את מידת עומקו של העמק, ואין מצרפים לחשבון את המרחק שהתרחק).

הרוצה לדעת גובהו של דקל

וְהָרוֹצֶה לֵידַע כַּמָּה גוֹבְהוֹ שֶׁל דֶּקֶל ומתיירא לעלות בו ולמודדו, **מוֹדֵד קוֹמָתוֹ** (את הגובה של עצמו) **וְצִלּוֹ** - ואת הצל של הדקל, **וְצַל קוֹמָתוֹ** של עצמו, שהרי כשידע כמה הגובה של עצמו וכמה גובה הצל של עצמו, יוכל לדעת מה היחס בין הצל לבין החפץ, **וְיֵדַע כַּמָּה גוֹבַהּ שֶׁל דֶּקֶל** - וכך ידע לפי מידת הצל של הדקל מה גובה הדקל.

הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר

הָרוֹצֶה שֶׁלֹּא תִּשְׁרֶה חַיָּה רָעָה בְּצֵל קֶבֶר - כעין מצבה היו מציבין על הקבר כעין שאנו מגביהין וצוברין בו עפר, ויש בו שיפוע לכאן ולכאן, והירא שלא תבא חיה רעה להסתופף בצל הקבר מפני חום השמש, ויריח את המת ויחטטנו,

נוֹעֵץ קָנֶה בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת בַּיּוֹם - נועץ קנה בשעה רביעית (אם היום מתחיל בשעה 6, נועץ קנה בשעה 10) שאז השמש מתחילה להתחמם, והצל צונן ונוח, ולפיכך חיות מתאוות לצל באותה שעה, **וְיִרְאֶה לְהֵיכָן צִלּוֹ** של הקנה **נוֹטֶה,** ואזי כשיעשה את התל על הקבר לא יעשה אותו לאותו צד שיהיה ממנו צל בשעה רביעית, אלא **מְשַׁפֵּיעַ וְעוֹלֶה מְשַׁפֵּיעַ וְיוֹרֵד** - יעשה אותו בשיפוע באופן שבשעה רביעית לא יהיה כלל צל בצד זה. ואף שבהמשך היום השמש

עומדת בצד השני, ואזי יהיה צל תחת הקבר, מכל מקום כיון שהחיות התרגלו בתחילת היום ללכת למקום אחר, הם כבר לא הולכים אל הקבר, ועוד שלאחר שעה רביעית גם בצל חם, ולא חשוב לחיות להיות בצל.

✦✦✦

נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב חֲנִילַאי, מְשַׁכְּתֵיהּ שְׁמַעְתָּא וּנְפַק חוּץ לַתְּחוּם. אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַב נַחְמָן: נְחֶמְיָה, תַּלְמִידְךָ שָׁרוּי בְּצַעַר. אָמַר לוֹ: עֲשֵׂה לוֹ מְחִיצָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְיִכָּנֵס. יָתֵיב רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אֲחוֹרֵיהּ דְּרָבָא, וְיָתֵיב רָבָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: מַאי קָא מִבַּעְיָא לֵיהּ לְרַב חִסְדָּא. אִילֵימָא בִּדְמָלוּ גַּבְרֵי עָסְקִינַן, וְקָא מִבַּעְיָא לֵיהּ הִלְכְתָא כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. [יתבאר בדף הבא].

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמזק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507

a0533129507@gmail.com

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש * 70 - 700

9771565598004 38

16/09/2020 כ"ז אלול תש"פ גמרא ופירושה

07775510 09 מפיק גל